

1997. II. évfolyam 9. szám

GRAMFON

Az igényes zenerajongó lapja

Ára: 296 Ft

Fotó: Szigaváry Zsolt

Günter Wand
Fischer Annie
Szendrey-Karper László

Wynton Marsalis
Tony Lakatos
Paul Simon

Sebestyén
Márta

MÁR TÖBB MINT 399.999 EMBER HALLGATJA BUDAPESTEN!

BUDAPEST RÁDIÓ
96.4 FM
STEREO

1022 BUDAPEST, BIMBÓ
ÚT 7.

FAX: 212-4968
TELEFON: 212-4507

Retkes Attila
Főszerkesztő

Bősze Ádám
Lapigazgató

Zipernovszky Kornél
Jazzirovalvezető

Trochilus Grafikai Bt.
Lapterv és tipográfia

Aradi Varga István
Layout

A szerkesztőség címe:

1025 Budapest
Mandula utca 31.
Telefon: 06-30 418-016
Fax: 212-4782

Internet-cím:

http://www.bmc.hu/
gramofon.htm

Kiadja:

Amfisz Kft.

Iványi Margó
Felelős kiadó

1025 Budapest
Mandula utca 31.
Tel./fax: 212-4782

Terjeszti:

a Hírker Rt., az NIHE,
a Kiadói Lapterjesztő Kft.,
és alternatív terjesztők

Terjesztésszervezés:

MediaTrade Bt.
Tel./fax: 342-2362

Nyomtatás:

**Franklin Nyomda és
Kiadó Kft., Budapest**

Felelős vezető:
Lágó Magdolna
gyvezető igazgató

ISSN 1416-1109

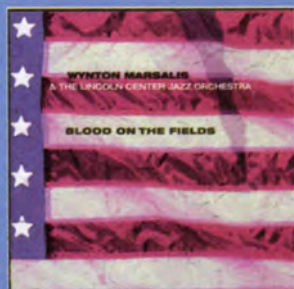
17

Günter Wand

18

Fischer Annie

22

Wynton Marsalis

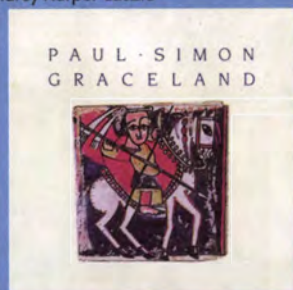
18

Szendrey-Karper László

30

Tony Lakatos

42

Paul Simon

a Gramofon szeptemberi sztárjai

Tisztelt olvasó!

A csendes nyári hónapok után újra megpezdül a világ zenei élete, s benne – a legnagyobb multinacionális társaságokat évek óta sújtó recesszió ellenére – a hanglemezpiac is. A magyar hanglemez-szaklap, a Gramofon szeptemberi számában továbbra is az értékközpontúság és sokszínűség jegyében igyekszik bemutatni az elmúlt hetek újdonságait.

A hónap interjúja Sebestyén Márta énekesnővel készült, aki a világsztárrá válás rögzös útján haladva sem tagadta meg kulturális gyökereit, nemzeti identitását. (Márta Best Of-albumáról írott recenzióink a 43. oldalon található.) A kiadói panorámában Lindner András a világ harmadik legnagyobb médiakonzernje, a Bertelsmann klasszikus zenei vállalkozását (BMG Classics) veszi górcső alá; Oldal Gábor pedig – Kis magyar gramofonológia című sorozatának hatodik fejezetében – a húszas évek történéseit vizsgálva a rádió, gramofon, hangosfilm „triumvirátusát” elemzi. A klasszikus rovat ezúttal – a Maria Callas öt jellegzetes felvételét elemző Antológiának és Uhrman György esszéinek köszönhetően – elsősorban az operarajongók érdeklődésére tarthat számot, de a rovat repertoárja – Palestrinától Láng Istvánig – öt évszázadon ível át. A jazzrovatban a kritikákhoz most is exkluzív interjú csatlakozik, amelyben a Németországban élő, világhírű magyar szaxofonos, Tony Lakatos beszél pályájáról és új lemezéről. Szeptemberi számunkat könyv-, pop-, etno- és filmzenekritikák, a klasszikus zenei élet és a jazz világának aktuális hírei teszik teljessé. Tartson velünk az új évadban is!

Retkes Attila főszerkesztő
Bősze Ádám lapigazgató

A Gramofon következő száma október 14-én, kedden jelenik meg.

T a r t a l o m

A hónap interjúja: Sebestyén Márta	2
Kiadói panoráma: BMG Classics	5
Oldal Gábor: Kis magyar gramofonológia VI.	8
Antológia: Maria Callas	10
Kritika: Klasszikus	14
Kritika: Jazz	22
Beszélgetés Tony Lakatossal	30
A Budapest Music Center a Gramofonban	34
A Nemzeti Tankönyvkiadó ajánlata	36
Kritika: Könyv	38
A Budapesti Fesztiválzenekar a Gramofonban	40
Forrás-estek a Gramofonban	41
Kritika: pop, filmzene, etno	42
Hírek	46
Gramofon-játék	48

Sebestyén

Márta

„A szépséget és a nyugalmat kell átadnom”

Sebestyén Márta énekesnő nevét az elmúlt években – a Deep Forrest együttesel közösen előadott Martha's Song fantasztikus sikere nyomán – az egész világ megismerte. Exkluzív interjúnkban kulturális gyökereiről, pályafutásáról, a hagyományos népzenehez, illetve a világzenehez (world music) fűződő kapcsolatáról és terveiről kérdeztük.

ramofon : A hagyományörzés mellett mit jelent önnek a népzene?

Sebestyén : A mi családunk számára nagyon fontos, hogy hol születünk, mik a gyökereink, a kulturális örökségünk. A népzene nekem azoknak az embereknek a lenyomatát jelenti, akik egykor ezeket a dalokat írták és énekelték, hiszen benne van a lelkük ebben a zenében. A népzene időtlen: most én élek benne, de már évszázadokkal ezelőtt is használták, élvezték ezeket a dalokat. Ha bemegy az ember egy katedrálisba, lenyűgözi a látvány, csodálja a gyönyörű kőcsipkéket. De ezek a dalok

nem kövek – ma is élnek. Tökéletesen ki tudom fejteni gondolataimat, érzéseimet ezen a „nyelven” – s egyben közvetitek is, térben és időben...

● : Hogyan választotta a népdalénekesi pályát?

SM : Édesanyám az utolsó öt Kodály-növendék egyike, negyven éven keresztül volt Kodály-kutató és énektanár. Tizenéves koromban a Kassák Klubban tanított, a Sebő Együttes pedig rendszeresen fellépett ott. Már lelkes kórustag voltam, amikor beajánlottak Sebő Ferenchez. Nem sokkal azelőtt adták ki az MTA archívumának első népzenei válogatásalbumát, ami óriási hatással volt rám: hangról hangra megtanultam az egész lemezt. Sebő nagyon megdöbben, amikor meghallotta, hogy dunántúli öregasszonyok hangján éppúgy tudok énekelni, mint csángó kislányokén – és másnap már hívott is. Bekerültem az együttesébe, és örült iramban kezdtem el dolgozni, méghozzá „profli” szinten.

● : Öt évig volt a Sebő Együttes tagja, majd váltott, és 1980-ban a Muzsikás énekesnője lett. Miért?

SM : Végzettsége szerint Sebő Ferenc és Halmos Béla is építész. Béla visszatért az eredeti szakmájához, az együttes feloszlott, a Muzsikás pedig

hívott... Nagyon örülök, hogy most a Muzsikás és a Vujicsics mellett ismét együtt játszunk Sebő Ferivel is. A Merlin Színházban rendszeresen telt ház előtt lépünk fel, megzenésített verseket adunk elő.

● : Több száz dal szerepel a repertoárjában. Hogyan tudta mindezt megtanulni és fejben tartani?

SM : Hallottam egyszer egy anekdotát: Sir Yehudi Menuhin elment skót falusi hegedűsök közé, csodálattal hallgatta őket, aztán fejet hajtott előttük, és azt mondta: „Amit önök tudnak, azt én sohasem fogom tudni.” Kodály és Bartók is azt vallotta, hogy a népzene megtanulni nem lehet, csak beleszületni, mert ezek nem csupán dalok. Ha megtanulok egy dalt egy idős nénitől, az eleinte egy részét is megkapom tőle. Eleinte arra sem volt pénzem, hogy vegyek egy magnót, mégis itt pörög az agyamban egy végtelenített szalag; most is hallok azoknak a hangját és énekük ízeit, akikkel valaha is találkoztam egy-egy népdalgyűjtő utam alkalmával.

● : Ön a magyar és az erdélyi népzene mellett szerbül, horvátul, románul, bolgárul, görögül, írül, sőt különböző baskír és hindi nyelvjárásokban is énekel. Honnan gyűjti ezeket a dalokat?

SM : Ahová tudok, elmegyek, mert nagyon fontos a személyes kontaktus. Írországban járva például rengeteg helyi zenésszel találkoztam. Hasonló a történelmünk és a lelki alkatunk; a szomorúságra való hajlamunk, a búslakodás és a tüzes szenvedély kettőssége, hirtelen váltakozása. Itthon olyan dalt már nem lehet találni, amit nem ismernek

Fotók: Szigetváry Zsolt

a népdalgyűjtők, de nekem nem is ez a fontos, hanem az, hogy milyenek a dalok helyi változatai, és hogyan módosultak az idők folyamán. Félek, hogy amióta a gyerekeim miatt ritkábban járok falura, többen is meghalnak azok közül, akikkel szerettem volna még találkozni. Egy idős, ma hetven-nyolcvan esztendő generációra gondolok, akiknek esetleg majd a gyerekei viszik tovább ezt a hagyományt.

● : Lehete azt mondani, hogy ön ezeknek az embereknek a „gyermeke”, aki életben tartja a dalaikat?

SM: Örülök, hogy ezt megkérdezte. Szép élményem az 1989-es szilveszter, amit Kolozsvár mellett, Györgyfalván töltöttem. A forradalom eltörölte a Ceausescu-rezsimet, érezhető volt a várakozás, mindenki boldog volt és reménykedett. Éppen reggeliztünk, amikor azt mondta nekem a háziasszony: „Jaj, drága Mártikám, de jó, hogy énekel értünk!” Ezeknek az embereknek én vagyok az, aki elviszi a dalaikat és a hitüket a nagyvilágba. Büszkék rám, és valóban úgy szeretnek, mintha a lányuk lennék. Ez különös módon a román falvakban is így van, talán azért, mert gyakran énekeltek románul is.

● : Mégis a könnyűzene által vált ismertté...

SM: Az ember soha nem tudhatja, hogyan alakul majd az élete. Ezek a lehetőségek maguktól adódtak, nem én tapostam ki őket magamnak. Örülök, ha ezekkel a produkciókkal el tudom érni azt, amit egyébként is szeretnék, csak a magam szűkebb zenei világában nem jutok el annyi emberhez, mint ezeken a csatornákon. A cél elérésé-

hez ideális lehet akár egy giccsesnek mondott, Oscar-díjas film is.

● : Mi a véleménye arról a világról, ahol a tradicionális értékek is csak a popbiznisz közvetítésével válhatnak népszerűvé?

SM: Le kell számolni azzal a naiv hittel, hogy akik soha nem kerültek közel a népzenehez, a world music hatására majd önmagában is szeretni fogják. Kicsi ennek a valószínűsége, de az ember mégis reménykedik, és a hallgató – tudtán kívül – mégiscsak kap ebből a gazdag örökségből valamit. Ezt a Deep Forrest rajongóinak levelei is igazolták. Egy tizenhárom éves brooklyni fekete fiú például megköszönte nekik, hogy ilyen nagyszerű zenéket használnak fel, és ilyen kiváló énekessel dolgoznak együtt, mint „Martha Sebestyén”. Egy brooklyni kölyök hal hallhatna egyébként magyar népzene?

● : A Deep Forrest sikere után ön is világhírű lett...

SM: A Muzsikás együttest és engem rengeteg hívtak azelőtt is külföldre, alkalmam volt a világ legnagyobb koncerttermeiben énekelni. Érdekes módon inkább a hazai megítélésen változtatott ez a siker. Abban az országban, ahol előszeretettel hivatkoznak Bartókra és Kodályra...

● : Hazai ismertségét egy gyökeresen más műfajban, az István, a király című rockoperában alapozta meg.

SM: Az István, a király előtt a Fonográf együttes meghívta a Muzsikást az egyik turnéjára vendégzenekarnak. Összebarátkoztunk Szörényi Leventével, aki később az egyik lemezünk zenei rendezője is volt. 1983-ban felkért, hogy énekeljek a

darabban. Örültem a lehetőségnek, mert az István, a király tematikája közel áll ahhoz, amit a legfontosabbnak tartok az életben: az identitástudat, a történelemismeret, a hovatartozás kérdéséhez. Mivel a zene magávalragadó és felkavaró volt, sikerült ezt a gondolatot eljuttatnunk a fiatalok agytekervényeibe. Minden jó ügyben partner lehet a zene, és akkor szívesen részt veszek a produkcióban én is. Az István, a király több volt mint zene. Ezért sem született azóta olyan rockopera, ami megközelítette volna, pedig ma nagyon divatos ez a műfaj.

● : Milyen szempontok alapján fogad el könnyűzenei felkéréseket?

SM: A Martha's Song esetében a Deep Forrest tagjai találtak rám, részemről ez csak passzív közreműködés volt. Később aztán a személyes találkozás során összebarátkoztunk, és franciaországi stúdiójukban további dalokat vettünk fel. Többnyire nem rajtunk, folkelőadókon múlik, hogy mit művelnek a felvételeinkkel. Hiába készült szívbemarkoló dokumentumfilm arról, hogy a world music-lemezen szereplő roma énekes leszármazottai hogyan próbálták bizonyítani az igazukat, sem ők, sem én nem dönthettünk. Ehhez ugyanis tisztázni kellene, hogy tulajdonképpen kié a népzene. Szép lenne, ha a jogok nem a kiadóknál maradnának, hanem egy roma produkció esetében roma kulturális alapba folyta be a pénz, ha pedig magyar népzeneről van szó, akkor például az MTA népzenei archívuma kapná a jogdíjat. Nagy szüksége is lenne rá, hogy karban tudják tartani a páratlan értékű gyűjteményt. Most az keres a népzene-n, aki fogja a felvételt, és „beollózza” az egyik

számába. Ez erkölcstelen, de nem tudom, hogyan lehetne ezt a kérdést megoldani, hiszen a népzene „mindenké”.

● : Milyen érzésekkel utazott ki Lille-be, a Deep Forrest stúdiójába, az említett közös felvételekre?

SM : Amikor először hallottam a nélkülem készített számot, a Martha's Songot, nagyon furcsa volt ebben a zenei környezetben találkozni a hanggal. Én nem hallgatom ilyen zenéket, és kénytelen voltam legyűrni az ellenérzéseimet, el kellett vonatkoztatnom ezektől, mert abban reménykedtem, hogy ez majd megüti a tinédzserek fülét... Attól kezdve, hogy kiutaztam, már könnyen ment minden, mert a két francia muzsikussal nagyon kedves volt.

● : Peter Gabrielról azt nyilatkozta, hogy a modern zene egyik legnagyobb egyéniségének tartja...

SM : Nagyon fontos számomra, hogy milyen ember az, aki a zene mögött van. Talán ez nálam az első számú válogatási szempont, és Peter Gabriel kiállta a próbát. Már első látásra is rendkívül szimpatikus volt, és amikor meghívott a stúdiójába, nagyon sajnáltam, hogy csak egy napig maradhatok. Voltak ott szárad tenorénekesek, és a világ különböző tájairól érkezett fekete muzsikussok, pár nappal később pedig a Deep Forrest tagjai is odalátogattak. Az egyik próba szünetében – miközben arra vártunk, hogy a stúdió felszabaduljon – kimentem a kertbe. Egy berber zenész volt ott, aki csak franciául tudott, így aztán nem tudtunk beszélni egymással. Játsszani kezdett a lantján, nekem pedig rögtön az a furcsa érzésem támadt, hogy ezt a dallamot ismerem valahonnan. Hamar rájöttem, hogy nálunk a moldvai kobzosok játszanak hasonló dalokat. Én is beszéltam, moldvai dallamokat kezdtem játszani furulyán és énekeltem is. A berber nagyon fellelkesült, hangszereinkkel válaszolni kezdett egymásnak, és másfél órán keresztül csak magunknak játszottunk. Szerintem ez tökéletes világzene volt, pedig még beszélni sem tudtunk egymással. Aztán valaki észrevette a kerti muzsikát, betetereltek minket a stúdióba, és a mikrofonok előtt folytattuk. Gabriel célja az volt, hogy a világ legkülönbözőbb tájairól érkezett muzsikussokat hagyja spontán, jam session-szerűen együtt játszani. Végül három számot vettünk fel. Az egyik dal elején megkérdezték, hogy milyen hangnemben szeretek énekelni, aztán különböző „hangszínyegeket” adtak alám, én pedig egy lassú dallamot kezdtem énekelni. Amikor abbahagytam, átvette a primet egy jamaicai gitáros, majd újra bekapcsoltam... A dal, minden előzetes megbeszélés nélkül, így hömpölygött nyolc percen keresztül. Peter Gabriel a Rivers, vagyis Folyók címet adta a számnak, pedig nem is tudta, hogy a Dunáról és a Tiszáról énekeltem benne.

● : Mi lett ezekkel a számokkal?

SM : Egyelőre „dobozban” vannak, még nem adták ki őket. Gabrielnek rengeteg hasonló felvétele van.

● : Az angol Towering Inferno együttes erőteljes, néhol sokkoló alternatív rockzene közegébe ágyaz etnoelemeket; mégis sikerült rávenniük önt, hogy közreműködjön Kaddish című lemezükön és multimediális koncertjeiken. Jól sejtem, hogy pályája során eddig ez volt a legkülönösebb zenei találkozás?

SM : A sok-sok érdekes közt talán a legfurcsább. Nagyon megdöbbentem, amikor a három angol fiú és Szkárosi Endre „hangköltő” megkérte az ötlettel. Ismét olyan zenészekkel hozott össze a sors, akikkel különben soha nem találkozhattam volna, mert annyira más világban mozgunk. A Towering Inferno olyan alternatív zenét játszik performance-szerű koncertjein, amelynek még a műfaját sem tudnám meghatározni. Azt mondták, hogy nem tudnak semmi jóval kecsegtetni, az sem biztos, hogy a lemezhez találnak-e egyáltalán kiadót, de nagyon szeretnék megcsinálni, és legyenek ebben partner. Az, hogy a zene idegen számomra, még nem zárja ki, hogy részt vegyek egy produkcióban. Megtetszettek a gondolataik, a lekésedésük és elszántságuk, ami kiderült abból, ahogy a terveikről beszéltek. Egy kész zenei anyaghoz várták a kreatív ötleteimet, és persze a hangomat. Sokat segített ebben, hogy rengeteg filmzenében vettem részt a Sebő Együttessel, s ilyenkor mindig a kép hangulatát kellett énekelnem. Ez egészen más feladat, mint hagyományörző népdalokat előadni, de örülök, hogy ilyen sok mindenben közreműködhettem, mert ezek az élmények gazdagítják az ember zenei és lelkivilágát is. Ez 1991-ben történt, és utána kéthárom évig nem hallottam semmit a Towering Infernóról. Aztán Szkárosi jött a hírral, hogy nem csak kiadták az albumot, de a londoni Queen Elisabeth Hall felkérésére még előadást is készítettek belőle, amit

Európa szinte összes országába meghívak. Az előadás – a hetven projektoron vetített, felkavaró filmbejátszások, a hihetetlen kép- és hanghatások – először megrémítettek, de aztán rájöttem, nekem az a dolgom, hogy nyugópont legyek ebben az örületben. Én mindig ezt csinálom: a saját zenekaromban is egy tüzes legényes után énekelek egy szép, lassú, lírai dalt. A nyugalmat és a szépséget kell átadnom.

● : Minden produkció siker lesz, amibe belecsöppen?

SM : Nagy öröm számomra, hogy eddig minden projekt, amiben részt vettem, zeneileg és lelkileg is pozitív energiákat adott. Nem is tudnék semmi olyat csinálni, amit nem szeretek, csak pénzt lehet vele keresni.

● : Soha nem is volt kudarcélménye énekesként?

SM : Időnként – mások unszolására – elfogadtam olyan felkéréseket, amelyekről már előzetesen is éreztem, hogy a közeg távol áll tőlem, s emiatt nem szabadna elvállalnom. Sajnos többnyire beigazolódott, hogy jók a megérzéseim. Ma viszont már van rutinom ezen a téren, és lehetőségek is, hogy válogassak.

● : Milyen felkéréseknek tesz eleget a közeljövőben?

SM : Tavaly a Gryllus testvérekkel készítettünk egy nagyon szép albumot Dávid király zsoltáiraiból. A CD-hez egy félórás film is készült Tunéziában, amit a Duna Tv mutatott be. A lemez szerencsére jól fogy, és ez arra készítetett bennünket, hogy nemsokára koncertezni kezdjünk ezzel az anyaggal. Összel egy nagyon érdekes külföldi felkérésnek teszünk eleget a Muzsikással: a Chicagói Filharmonikusok Bartók-műveket játszanak, mi pedig ugyanazon a koncerten megszólaltatjuk a darabok forrásait. Furcsa és szomorú, hogy Bartók hazájában egy ilyen koncert senkinek sem jut eszébe.

● : Vannak-e még az énekléssel kapcsolatos álmai; olyan vágyak, amelyek megvalósulásra várnak?

SM : Ha kérhetnék valamit egy jó tündértől, akkor azt szeretném, hogy változtassa meg ezt a harsány, vulgáris közvilágot. Azt szeretném, ha a kultúra – és ezen belül a népzene is – újra megkapná a megfelelő megbecsülést. Ki nem állhatom az olcsóságot, a cukorkapapírba csomagolt megoldásokat. Régen még a legegyszerűbb falusi emberben is élt a művészség tisztelete, használati tárgyait is igyekeztek úgy megalkotni, hogy az kitartson életük végéig. Ma minden „egyszerhasználatos”, eldobható; én viszont a klasszikus, időtlen szépséget és értékeket keresem.

Kovács Gergely

BMG

classics

„Ebben a recessziós időszakban, amikor csak óriási erőfeszítések árán sikerül értékesíteni a piacra dobott CD-ket, a túlélés egyetlen útja a több lábón állás, a diverzifikáció, amelynek keretében igyekszünk a legszélesebb spektrumban kielégíteni a vásárlói igényeket. Nemcsak a szokásos klasszikus repertoárt – köztük régi- és kortárs zenét – kínáljuk, hanem olyasmit is, ami korábban minden biztonnal elképzelhetetlen lett volna: filmzenét, jazz-felvételeket, sőt az úgynevezett crossover tipikus szerzeményeit is. Újabban pedig még arra is figyelünk, hogy olcsó, sőt – Arte Nova címke alatt – superolcsó CD-kkel is megjelenjünk a piacon. Ezeket ugyan nem a világ első számú hangszeres és énekes sztárjai hallhatók, a legfelkapottabb zenekarok kíséretével, hanem kevésbé ismert, ám jó képességű ze-

nészek; de a lényeg az, hogy a legkorszerűbb hangrögzítési technikáknak köszönhetően ezeknek a felvételeknek a minősége is kiválóan mondható” – tájékoztat müncheni irodájában Geoffrey R. Brooks, a BMG Classics európai PR-főnöke. A recesszió jele ugyanakkor, hogy a cég számos világnagysággal nem hosszabbította meg – egyébként évek óta súrlódásmentesen működő, exkluzív – szerződéseit, s egyúttal a korábbi évi hetvenről mintegy harminc-egyvenre volt kénytelen csökkenteni új felvételeinek számát. „Ellenlépéseink egyikeként igyekszünk fiatal, új tehetségeket menedzselni, őket minél sokszintűbben, képességeik számos oldalát felvillantva bemutatni. Több zenekar élén is hallani lehet például a BMG CD-in az amerikai Michael Tilson Thomas dirigent, aki már komponistaként és pianistaként is nevet szerzett

magának, és Beethoven szimfóniáiban éppúgy otthonosan mozog, mint a Broadway-musicalokban és filmzenékben, vagy éppen Morton Feldman sajátos harmóniavilágában. De itt van a rakétagyorsasággal a csúcsra érkezett, bolgár származású mezzo, Vesselina Kasarova is, a BMG Classics egyik újdonsült sztárja, aki 1992-ben, a Salzburgi Ünnepi Játékok Tancredi előadásán három óra alatt emelkedett a világnagyságok sorába, amikor a megbetegedett Marilyn Horne helyett mesterien tolmácsolta a korántsem könnyű Rossini főszerepet, és akinek Mozart árialetét – a drezdai Staatskapelle kíséretével, Sir Colin Davis vezényletével – idén nyáron mutatták be a szakmai és a nagyközönségnek” – meséli a lemez cég „közkapcsolatokért” felelős vezetője.

A New York-i központú BMG (Bertelsmann Music Group) – a BMG Entertainment International zenei vállalata – viszonylag rövid múltra tekint vissza, hiszen csupán 1983-ig kell visszanyúlnunk az időben, hogy felidézzük a mára a lemezpiac egyik élvasává emelkedett cég történetjének kezdetét. A német Bertelsmann médiakonzern – ma a világ harmadik legnagyobb médiavállalkozása – abban az évben írta alá ugyanis a közös vállalat alapításáról szóló megállapodást az amerikai RCA-vel, amelynek eredményeképpen két évvel később a két birodalom – RCA/Ariola Records néven – összekapcsolta zenei kiadói tevékenységét. A történet úgy folytatódott, hogy 1986-ban az amerikai General Electric (GE) nagyvállalat szinte hihetetlenül olcsón felvásárolta az RCA-t, de nem sokkal később, miután bizonyos leányvállalatok – köztük az RCA – nem illettek bele a GE anyavállalat hosszú távú cégfejlesztési terveibe, ezeket felajánlották megvásárlásra. Ekkor, tehát még 1986 végén a Bertelsmann – élve a közös vállalati egyezményből fakadó elővásárlási jogával – felvásárolta a teljes RCA-t, majd 1987 januárjában megszületett a BMG, s közvetlenül ezután annak

klasszikus zenei „részlege”, a BMG Classics is. Régióta bevált, ismert lemezcímkek (labelek) tartoznak ide: az RCA Victor Red Seal és Gold Seal, a Living Stereo, továbbá az Eurodisc – a Bertelsmann által még az ötvenes évek vége felé alapított címke –; licenz formájában a Deutsche Harmonia Mundi, valamint a Catalyst, de a BMG Classics terjeszti a Conifer Classics, a Melodija és bizonyos országokban az ECM felvételeit is.

A Gold Seal label különleges varázsát a század legnagyobb előadóművészeinek – Caruso, Heifetz, Horowitz, Rubinstein, Toscanini – legendás felvételei adják, amelyeket a BMG, mint az RCA hangzóanyagainak jogutód tulajdonosa, időközben nagyobb tételben újra kiadott. Az RCA egykori hangtechnikusa, a „művész és repertoár” (A And R) részleg vezető munkatársa, a ma is aktív John Pfeiffer – munkájánál fogva számos világnagyság barátja – jó néhány, ma már legendás lemezfelvételt személyesen irányított, s ma is azon munkálkodik, hogy az új tehetségekből legendákat varázsoljon. Pfeiffer még azokból az időkből tud történeteket a BMG Classics régi és mai sztárjairól, amikor ez a lemezcég nem is létezett. Tőle tudja a világ, hogy a temperamentumáról híres, a tökéletesség maximumára törekvő Toscanini számára igazából mindvégig megfoghatatlanul idegen maradt a lemezfelvételek technikája. „A felvételek során – emlékezik vissza Pfeiffer – Toscanini előtt egyszer sem volt szabad visszahallgatni a hangzóanyagot, ugyanis többször megtörtént, hogy a Maestrót lehangolta, elkésérette a rögzített felvétel, és sok esetben még a próbát is megszakította, képtelen volt azt folytatni. Megegett, hogy Toscanini lemezzátszója rossz – túl alacsony – fordulatszámmal futott, de ezt a mester nem a készülék hibájának vélte, hanem önmagát hibáztatta a

B M G

szokatlanul lassú tempók miatt. Egészen más karakter volt Leopold Stokowski, aki tökéletes hallásának és zseniális hangzásérezképének köszönhetően egy-egy Carnegie Hall-beli felvétel során még abba is beleszólt, hová kellene a mikrofonokat helyezni, hogy a

legoptimálisabb hangzást érthessék el. „És majdnem mindig igaza volt” – idézi fel e másik legendás dirigens emlékét Pfeiffer. Jasha Heifetz megint másként viszonyult a felvételi folyamathoz. Nem érdekelték a technikai részletek, csak az foglalkoztatta, hogy mit hall. Abszolút koncentrációt követelt meg a felvétel minden közreműködőjétől, és a szünetek alatt mindig kikérte valakinek a véleményét. „Illet valamit mondani, hogy meg ne sértsük, de soha nem azt állítottuk, hogy a felvett részlet nem tökéletes; legfeljebb azt mondtuk neki, hogy vegyük fel újból azt a bizonyos passzást, és vessük össze az előzővel...” – emlékezik az RCA hangmestere a klasszikussá lett lemezfelvételek megszületésének folyamatára.

Arthur Rubinstein és Vladimir Horowitz, a két legendás pianista megintcsak eltérő módon viszonyult a lemezkészítéshez. Rubinstein nagy kedvvel vetette bele magát a felvételekbe – sok lemez örököltette meg játékát –, és talán az a meggyőződése is motiválta, hogy a lemez és a kazetta a legmegfelelőbb eszköz a zenét tanuló diákok oktatására. „A tizennégy éves kor a legideálisabb. Akkor lehet a legjobban elsajátítani a megfelelő technikát. Ha a tanuló ambiciózus, van türelme, felveheti és visszahallgathatja a saját játékát, ahányszor csak akarja.

assics

Introduction and Allegro Op. 47
Serenade for Strings Op. 20
Suite from "The Spanish Lady" and others

ARTE
NOVA
CLASSICS

Edward Elgar

DDD

London Festival Orchestra
Ross Pople, conductor

Így elemezheti saját hibáit, és tanulhat belőlük. Ez százszor többet ér, mint bármilyen jó zenetanár" – mondotta nemegyszer. Horowitz ugyanakkor ki nem állhatta a lemezcserinél kötelező, felvételtközi üléseit, megbeszéléseit, s egy idő után egyszerűen nem tudta rávenni senki, hogy bejöjjön a stúdióba. „Így aztán nem maradt más hátra, mint összeválni a koncertjeit, ő pedig kiválasztotta azokat, amelyek a legjobban tetszettek neki. Miután nem volt óvatoss játékos, egy-egy félreütés is becsúszott, de ez cseppet sem zavarta. Számára a zenei feszültség és a spontaneitás, a zene áradása volt a döntő. Amikor 1953 és '65 között, tizenkét éven át nem vállalt nyilvános hangversenyfellépést, akkor is készültek vele lemezek – a lakószobájában" – emlékezik Pfeiffer.

Miközben az RCA Victor első sztereófelvételeit – Reiner Frigyesel, Mario Lanzával és másokkal – Living Stereo címmel, közepes árkategóriában újra megvásárolhatja bárki, a ma és a holnap sztárjai – Evgeny Kissin, Pinchas Zukerman, Vlagyimir Szpivakov, Jurij Basmét, James Galway, Leonard Slatkin, Jurij Temirkanov, Sir Colin Davis vagy a cselló Dietrich Fischer-Dieskaujának kikiáltott, fiatal brit gordonkaművész, Steven Isserlis – már a cég Red Seal címkéje alatt muzsikálnak, és igyekeznek mihamarabb a legendák magaságába emelkedni. Sajátos színfolt a lemezkiadó palettáján – 1993 óta – a régi hangszereken játszó együttesek bemutatása, a Deutsche Harmonia Mundi label keretében. Ennek ellenpontja a Catalyst label, amely a kortárs zenére specializálódott; a leginnovatívabb zeneszerzők –

Arvo Pärt, John Corigliano, Philip Glass – alkotásai csendülnek fel, kiváló előadóművészek és együttesek, például az Ensemble Modern tolmácsolásában. Az egykori orosz művész nagyságok – úgynevezett „State Of The Art” technológiával felrészített – Melodija felvételeit egy 1995-ben kötött, hosszú távú, exkluzív licenz- és terjesztői megállapodásnak köszönhetően ma már ugyancsak a BMG propagálja, szerte a világon. Ennek köszönhető, hogy Jevgenyij Mravinszkij, Tatjana Nyikolajeva, Szvjatoszlav Richter és mások lemezeinek egy része most végre eljuthat a nyugat-európai országokba és a tengerentúlra is. A cég egyelőre még csak első lépéseit teszi a „crossover” világában, de James Galway, a King's Singers, Angel Romero és a Canadian Brass együttes néhány CD-je máris siker.

A BMG Classics újdonságai közül külön említést érdemel Heiner Goebbel's Black On White című, sajátos, Gesamtkunstwerk-jellegű, zenés színházi kompozíciója, a frankfurti Ensemble Modern együttes tolmácsolásában; a német basszbariton, Thomas Quasthoff Mozart áriáiból összeállított lemeze; a hosszabb ideje a legnagyobb Wagner-dívák között számontartott Waltraud Meier Wagner-lemeze a Lorin Maazel vezényelte Bajor Rádió Szimfonikus Zenekarával; a középkori zenére szakosodott Sequentia együttesnek az 1098-ban született Hildegard von Bingen dalait bemutató, szenzációs CD-je; vagy egy igazi csemege, az Izraeli Filharmonikusok 1996. december 26-án, Tel-Avivban megtartott jubileumi gálakoncertjének felvétele, olyan hegedűs nagyságok közreműködésével, mint Isaac Stern, Shlomo Mintz, Itzhak Perlman, Pinchas Zukerman, Maxim Vengerov, Menahem Breuer és Gil Shaham. A két karmester sem ismeretlen kezdő: Daniel Barenboim és Zubin Mehta...

Lindner András

ARTE
NOVA
CLASSICS

CLASSIC RADIO

DDD

Musik für
gewisse Stunden.

Die schönsten Melodien der Klassik zum Träumen

2 CD

Oldal Gábor
sorozata

6. Rádió, gramofon, hangosfilm
– a nagy triumvirátus

A gépi hangkövetítésben döntő fordulatot hozott a műsorszóró rádiózás megjelenése, amely Nyugaton 1922-re, Magyarországon pedig 1925-re datálható. Ez kiszélesítette a műsorválasztékot, és a kezdeti kényelmetlen, fejhallgatós megoldást hamarosan felváltotta a hangszórós típus. Új, gépi hangzásvilág született, amely bizonyos vonatkozásban túlszárnyalta a gramofont. Elkerülhetetlen volt a kétféle rendszer egymáshoz közelítése, ami többévi kutató- és kísérletezőmunka után, a mikrofon segítségével készülő, elektroakusztikus hangfelvételi rendszer kialakulásával, 1924-ben vált valósággá. A hanglemezgyártó világcégek kezdetben vonakodtak áttérni az új rendszerre. Az iparilag használható technológiát elsőként az amerikai Western Electric laboratóriumaiiban dolgozták ki.

Elterjedését egy ideig még politikai megfontolások is hátráltatták, mert a licenst csak amerikai vállalatnak voltak hajlandók átengedni. Ügyes üzleti húzással a Columbia cég angliai gyáregysége mégis megszerzte a licenst, és 1925-ben, minden különösebb reklám mellőzésével piacra dobta az első, elektromos technikával készített lemezeket. A titkolózást az indokolta, hogy a kétségtelenül lényegesen jobb hangvisszaadást nyújtó, új típusú lemezek reklámozása egyszeriben eladhatadanná tette volna még a közelmúltban készült felvételeket is, s ennek katasztrófális üzleti következményeit senki sem vállalta. A sikeres

kísérletek után azonban gyorsan megtörtént az átállás, és a húszas évek végén már szinte minden vállalat lemezein ott díszelgett az „elektromosan rögzítve” megjelölés. Nehézségek így is adódtak, mert a német hanglemezgyáraknak, még a legjelentősebb Deutsche Gramophon Gesellschaftnak (Polydor) sem adták át a licenst. A gyár kiváló műszaki gárdája így kénytelen volt önerőből „elfedezni” az új technológiát, amit később Polyfar néven szabadalmaztattak. Ez az új német technika bizonyos szempontból még jobb eredményt biztosított, mint az amerikai. A hangosfilm megjelenését követően a fotoakusztikus úton rögzítő hangrendszert szintén felhasználták a lemezgyártásban. Voltak olyan cégek – például a Brunswick vagy a születő szovjet-orosz hanglemezgyártó vállalatok –, amelyek kizárólag ezzel a technikával dolgoztak, és a filmszalagra rögzített fotoakusztikus felvételt vágták át hanglemezre.

Magyarországon ugyanez volt a fejlődés iránya. A Győrffy és Wolf fémárucég már 1913-ban kapcsolatba került a hanglemezgyártókkal. A háború után a cég utódvállalata – Eternola Mechanikai Rt. néven – profilját átalakítva elektroakusztikus termékek készítésére tért át. Kiválóan konstruált táskagramofonok mellett elektromos berendezések tervezésére is kiterjesztették tevékenységüket. Az induló Magyar Rádió első lemezjátszóit is ez a cég készítette. Rövidesen megindították a kereskedelmi célú hanglemezgyártást is, természetesen már elektromos technikával. Az Eternola márkanévvel piacra dobott lemezek korszerűek és jó minőségűek voltak, és a cég pontosan mérte fel a szórakoztató és művészkiadványok arányát is. Az Eternola vezetőinek nagy érdeme, hogy igyekeztek új, korábban hanglemezen nem szereplő, fiatal művészekből álló gárdát kialakítani. Felvétel készült például Radnai Erzsivel, a Városi Színház frissen szerződött, ígéretes énekesnőjével; Kentner Lajossal, a pályája elején álló, később külföldön világhírvé vált zongoraművésszel; a szórakoztató műfajokban pedig a kezdő, de máris népszerű Érckövy László

Kis magyar

ló énekes színésszel; a nótáénekesként feltűnt Sárosi Mihállyal, a táncdalénekesként befutó Sebő Miklóssal, valamint a nótaszerzőként és énekesként hírnevet szerzett László Imrével. A zenei irányítás jórészt Losonczy Dezső zeneszerző-karmester kezében volt, aki ez az idő tájt különböző budapesti teátrumok – Király Színház, Andrassy Úti Színház – zenei vezetőjeként működött. Tánczenekarként a Hungarian Boys Jazz Band együttes, cigányzenekarként Magyar Imre és bandája szerepelt az Eternola-lemezeken. Az ígéretes vállalkozás sajnos nem volt hosszú életű: a húsz-harmincas évek fordulójának általános gazdasági válsága elsodorta.

Az Eternola mellett kisebb, jelentéktelenebb cégek is alakultak. Ilyen volt például az angol szabadalom alapján működő Duophone, amely törhetetlen lemezeivel vált híressé. E lemezek alapja egy kéregpapír-hordozóra felvitt, speciális présréteg volt. A Duophone szinte kizárólag szórakoztató zenei felvételek elkészítésére vállalkozott. Legtöbbet foglalkoztatott magyar művésziük Érckövy László, illetve a közismert népszínmű- és operettszínész, Sziklay József volt. Tánczenei lemezeiken általában a cég saját, Heinemann Sándor vezette együttese játszott; de szórányosan megjelentettek külföldön – főleg Angliában – készült szórakoztató zenei felvételeket is. A Duophone-lemezek azonban nem állták a pia-

grammofonológia

ILLUSZTRÁCIÓ: RADÓWELT

Rádóval egybeépített lemezjátszó (1929)

ci versenyt; túl erős volt a tűzörejük és igen hamar elhasználódtak. Ezzel is magyarázható, hogy a vállalkozás a harmincas évek elején megszűnt. Rövid életű volt a Pick Imre vezetésével működő, Victoria, Radius és Weekend márkanameket használó lemez-társaság is, amely 1931-től hat éven át létezett. Legnagyobb sikereit olcsó kiadványaival, illetve a Mocsányi-Lakos zenehumorista-duó felvételeivel aratta. Pick Imre különböző külföldi cégek régebbi – forgalomból kivont – felvételeinek újrapréselésével máshol már hozzáférhetetlen, értékes anyagokat – így Marlene Dietrich, Joseph Schmidt és mások felvételeit – is piacon tartott.

A rádiózás rohamos elterjedésével párhuzamosan egyre szélesebb közönségreteg érdeklődött a gépi hangrögzítés iránt, és az elektromos felvételi technika gyors diadala, a gramofon hangvisszaadó-képességének ugrásszerű javulása lehetővé is tette, hogy a hanglemezgyártás megfeleljen az elvárásoknak. A húszas évek második felében világszerte érezhetően növekedett a kereslet a gramfonok és hanglemezek iránt, s így volt ez Magyarországon is. A keresetté vált táskagramfon, majd a harmincas évek elején a rádiogramfon iránti igényt a magyarországi gyártókapacitás – drágább, de színvonalasabb importkészülékekkel kiegészülve – fedezni tudta. A hangleme-

zek terén azonban más volt a helyzet, mert a háború előtt európai színvonalú magyar ipar szinte teljesen elpusztult, s a folyamatos fejlődésből közel egy évtized kimaradt. A húszas évek közepén újjászülető hazai ipar messze nem érte el a háború előtti mennyiségi és minőségi színvonalat. Az Eternola ugyan újra korszerű termékekkel lépett piacra, de a vállalkozás – mint erre korábban utaltunk – sajnos nem volt hosszú életű. Az így keletkezett piaci űrt a nagy világcégek hamar felismerték, és gyorsan ki is használták. Óriási előnyt jelentett számukra, hogy a rádió révén széles körben ismertté váltak a kor legkiválóbb előadói, és az általuk megszólaltatott új zenei műfajok, amelyeknek elterjedését az időközben megjelent hangosfilm is segítette.

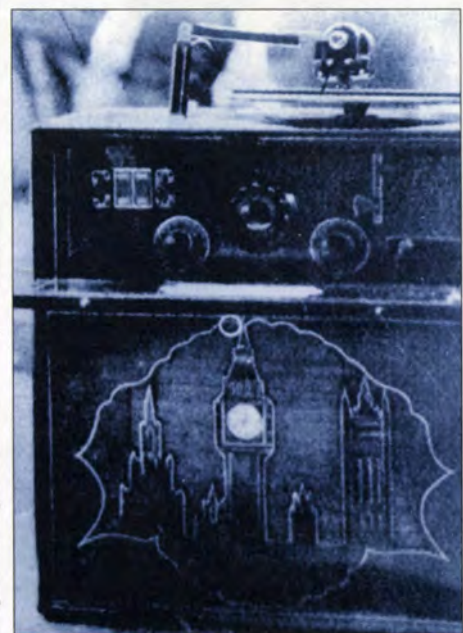
1925 és '35 között a swing – mint önálló, autonóm szórakoztató- és tánczenei idioma – meghódította a világot. A feltámadó tömegérdeklődést leginkább a hanglemez tudta kielégíteni, akárcsak a hagyományosabb, kuplé- vagy szalonzene-jellegű szórakoztatózenei műfajok esetében. Itthon még egy speciális műfajnak volt többzres rajongótábora: a magyarnótának. Az egyre inkább szerteágazó érdeklődést és közönségigényt a szerény lehetőségekkel rendelkező magyar hanglemezgyártás nem tudta kielégíteni; többek között azért sem, mert a megfelelő szerzői és előadói háttér is hiányzott. A nagy nyugati cégek viszont mindezzel könnyedén megbirkóztak, hiszen az egész világot átfogó repertoár, műsorkészlet állt rendelkezésükre. Az egyetlen igazi problémát az okozta, hogy a

magyar hanglemezvásárló közönség korábban hozzászokott, hogy a lemezek túlnyomórészt hazai előadók szólalnak meg. Egyes műfajoknál (például a magyarnótánál) ez elengedhetetlen alapfeltétel is volt. Ennek köszönhető, hogy a magyar piacot egyre inkább birtokba vevő világcégek új magyar előadógárda kiépítésére kényszerültek. Ezen a területen természetes szövetségesük volt a rádió és a hangosfilm, ahol szintén elemi érdek volt, hogy a világsztárok mellett hazai tehetségek is feltűnjenek. Ez a fejlődési folyamat az említett időszak magyarországi hanglemezkiadványait áttekintve egyértelműen nyomon követhető, még akkor is, ha a rádiózás, hanglemezkiadás és filmgyártás háttérét adó, korabeli magyar zenei tömegizlés vizsgálatával, feltérképezésével mindmáig adós a hazai zeneszociológia, és nemzeti hangarchívum hiányában ennek elvégzésére sajnos egyre kevesebb a lehetőség.

Az 1925 és '35 közötti időszakban a magyar hanglemezpiacra három világcég vált igazi főszereplővé: a Lindström-konzernhez tartozó Odeon, a Deutsche Grammophonhoz tartozó Polydor és a The Gramophone Co., majd 1930 után az ezt magában foglaló EMI-hoz tartozó His Master's Voice-Columbia. Széles körű, sokrétű kínálatukkal, kiváló technikai színvonalukkal csak a harmincas évek elejétől fejlődésnek indult új magyar vállalatok tudták – legalábbis részben – felvenni a versenyt.

Oldal Gábor

(folytatjuk)

Antológia sorozatunkban most rendhagyó módon nem egy mű több előadását hasonlítjuk össze, hanem a század egyik legnagyobb énekesjelenségének, Maria Callasnak öt felvételét értékeljük. Válogatásunk abszolút mértékben is önkényes, hiszen e szoprán összes megnyilatkozását szinte lehetetlen lenne lajstromba venni, s egymás után elemezni. Maria Callas egyike volt azoknak a színpadra teremt énekeseknek, akik nemcsak megjelenésükkel, hanem hangjuk első hallásra is hihetetlen gazdagságával kápráztatták el a hallgatókat. Callas egyéni iskolát teremtett – természetesen másoktól tanulva –, olyan stílust, mely azóta is követőket, rossz esetben utánpótlást nevelt az operavilág számára. Callas művészetében a végső stílári és technikai csiszoltság a legszabadabb, legfrissebb költői fantáziával párosult. Az interpretációk történetében voltak olyanok, akiket, mint született zseniket emlegettek, akik azonban aligha lehettek igazi géniuszok, mert a művészi lángész – s ez Callas esetében egyáltalán nem túlzás – mindig a megnyilatkozás teljességének nemességére is jellemezte: a természet, az edukáció s a kultúra teljessége.

Sajnos a mostani lemezipar hivatalos és félhivatalos irányítói ma egyebet sem tesznek, mint kirakatba való, mutogatni való, egyszóval piacképes énekeseket kreálnak a gyanútlan zenehallgatók számára. Nos, Callas örök mérce lehet mindenkinek, s őt nyugodt lelkiismerettel lehet „kirakatba” rakni; hangja ugyanis biztos mérő azok számára, akik igényesek, s meg akarják különböztetni egymástól az álságot s az igazságot. Mert ilyen aligha akad még ma a földkerekségen, hiszen hangja egyéni, mondhatni kuriózum: úgynevezett csúcsteljesítmény.

A jelen cikkben vizsgált felvételeken Maria Callas hangja túl van már minden korai kalandosságon: befejezett, önmagában lezárt egész, nem akar olcsó népszerűsége törekedve csábító, ingerlő gesztussal a külvilág felé utat törni. Énekében minden pillanatban együtt él a megszokás, az ismertség fénye, valamint az újralfedezés lehetősége.

Bellini: Norma

1954. Cinema Metropole, Milano

(Mario Filippeschi, Ebe Stignani,

Nicola Rossi-Lemeni, Paolo Caroli, Rina Cavallari)

Orchestra e Coro del Teatro alla

Scala di Milano

vezényel: Tullio Serafin

Callas

(1 9 2 3 - 1 9 7 7)

Öt felvételünk közül időrendben az első Bellini operája, amely Maria Callas számára kilencvenkét megjelenési lehetőséget biztosított. Rutinelőadásról van szó – gondolhatnánk –, azonban a művésznek hangja feledtetni velünk előítéletünket, hiszen a Tullio Serafin irányítása alatt felhangzó mű nemcsak a technikai adottságoknak, hanem Callas átütő hangjának köszönhetően minden megszokást feledtet a hallgatóval. Maria Callas diadala azonban valódi értékét azoktól a belső küzdelmekről nyeri, melyek a formák világának gyönyörűen kiegyensúlyozott, ünnepien ragyogó

felülete alatt forrroganak. Norma emléke után úgy érezzük: a legmaradandóbb élmény, melyet ebből a muzsikából magunkkal viszünk, éppen az a sötét, mély tűz szenvedély, mely egy vulkán félelmes robajával kíséri a fényes tűzijátékot – az a dallamos líra, mely szenvedélyben gazdagon ábrázolja az itáliai lélek önfeledtségét és kesergését. Callas Normája nem leplez semmit, amikor lehull róla a szenteskedés, a kenetesség hazug fátyola, akkor tisztán ragyoghat az az érzés, mely Goethe szerint is ott ragyoghat minden művészet legmélyén. A máglyára menet hódítja meg ő a kö-

zönséget, s akiket meghódított, azokat teljesen és a legnemesebb művészet jegyében hódította meg. E felvételen egyébként minden dicséretet megérdemel a Tullio Serafin által irányított zenekar, mely nemcsak olaszos lendülettel, hanem Maria Callas érzékenységének megfelelő szenzibilitással szólaltatja meg Bellini muzsikáját. Mindezek után igen meglepő az a kritikai megjegyzés, amelyet Callas Covent Garden-beli előadása után olvashattak a rajongók: „a technikai hiányosságok ellenében meg kell állapítanunk, hogy Callas első számú kreatív zseni, akinek személyes vonzása Pastaéhoz hasonlítható, s ezen erő oly hatalmas, hogy a kritikus pillanatok alatt elfelejti a hiányosságokat.”

Donizetti: Lucia di Lammermoor
1955, Berlin
(Giuseppe di Stefano, Rolando Panerai,
Nicola Zaccaria)
RIAS Sinfonie-Orchester Berlin
vezényel: Herbert von Karajan

Karajannal mindössze hat alkalommal énekelhetett Callas Donizetti legnépszerűbb operájának címszerepét, noha e mű negyvenhat alkalommal hangozhatott el az ő előadásában. Mint minden Lucia-tolmácsolásban, úgy itt is az örülési jelentén mérheti le a hallgató az énekes felkészültségét, s rátermettségét. Callas Lucijája hangjában páratlan fordulatot vesz e megszólalásban, s a hallgató még a hangzásában tökéletes felvételen is érezheti azokat a magasztos, magasságokat, s mélységeket bejáró halálközeli hangulatokat, melyeket a callasi hangszín jár át.

Nem volt véletlen tehát az a siker, amelyet ez az előadás tudhatott magáénak. Az emberek két napot álltak sorban a jegyekért, mondhatnók foglalták azokért az érzelmekért, melyeket a fuvólával versenyző énekesnő közvetített e híres jelenetben. Az EMI által most kiadott élő felvétel nemcsak Callas művészetét dicséri, hanem annak a Donizetti-reneszánsznak is része, amely az elmúlt negyven év alatt alakult ki. Két másik Lucia-felvétele mellett e berlini előadás különleges élményt nyújt. Lucia érzékeny jelleme ugyanis már az első megszólalásnál (Regna il silenzio) megmutatkozik, hiszen Callas árnyékokkal teli hangja csodálatos módon az In quanti rapito in estasi felé irányítja figyelmünket, mely szokatlanul elmélyülten, meditatív jelleggel szólal meg ezen a lemezen. A Verranno a te után hallható Callas-Di Stefano-duett örök érvényű: nemcsak a két zseniális énekesnek, hanem a kiváló kíséretet biztosító Herbert von Karajannak köszönhetően is.

Puccini: Turandot
1957, Teatro alla Scala, Milano
(Elisabeth Schwarzkopf, Eugenio Fernandi,
Nicola Zaccaria)
Orchestra e Coro del Teatro alla Scala di Milano
vezényel: Tullio Serafin

A Turandot címszerepét huszonnégyszer hallgathatta meg a közönség Callastól, akiben a szopránok számára megsemmisítő zenei anyag nem kellett félelmet. 1947-ben ezzel a szereppel debütált volna Chicagóban, de a politikai zavargások miatt akkor az előadás elmaradt. Elsőként Argentínában, Buenos Airesben énekelhette ezt a szerepet, ahol inkább színészi teljesítménye, mint hangja váltott ki csodálatot. Itáliában először Velencében lépett fel Turandotként, s ezt követték római, veronai és nápolyi debütálásai. Ez a szerep igen sok rossz kritikát hozott Callas számára, legfőképpen a magas állásokban megfigyelhető bizonytalansága örvendeztette meg irigyeit. Az ellenállás oly nagy volt, hogy Callas hamarosan levette repertoárjáról Turandot szerepét. Legmegragadóbb megjelenése az opera közepén hallható monológban található, mely talán egy pszichiáter számára is igen érdekes tanulmányra adna lehetőséget.

Callas művészkollégái is megérdemlik az elismerő szavakat, hiszen a Callas karrierjében oly nagy szerepet játszó Tullio Serafin utánozhatatlanul dirigálja zenekarát. Eugenio Fernandi talán éppen ezzel a tolmácsolásával hívta fel magára Walter Legg figyelmét, hiszen hangja kísértetiesen hasonlított Antonio Cortiséra, aki abban az időben az első számú Kalafként énekelt. A német énekesi hagyományokon nevelkedett Elisabeth Schwarzkopf kellemes színfoltja ennek a felvételnek, hiszen Liú szolamát igazi beleérzőképességgel éneкли.

Donizetti: Poliuto
1960, Teatro alla Scala, Milano
(Franco Corelli, Ettore Bastianini,
Nicola Zaccaria)
Orchestra e Coro del Teatro alla Scala di Milano
vezényel: Antonino Votto

A Salvatore Cammarano szövegére készült opera várhatóan a legkisebb elismerésre az utókorra fennmaradt Maria Callas-felvételek közül. Az 1960-ban rögzített zenét kevés előadás előzte meg, a művésznő mindössze öt alkalommal énekelhette Paolina szerepét. Ezek a megszólalások jelentették számára a visszatérés lehetőségét. Az opera főszereplője kétség kívül Poliuto, akit Franco Corelli alakít a lemezen. A sikert azonban

Maria Callas neve hozza meg, az a művésznő, mely ekkorra lázba hozta fél Itáliát. Callas jól választotta meg tehát a visszatérés útját, hiszen Paolina minden szempontból hálás szerepnek bizonyult. Kritikusai szerint a megfáradt hang már csak ebben a pozícióban, ebben a bújtatott szerepben volt egyedül „elviselhető”, más jelmezében már feltűntek volna a hiányosságok. A lemezen is hallható a befejező felvonásban aratott nagy sikere, mely kritikusaikat is megdöbbentette: „Hirtelen olyan pillanatok következtek, melyekben Callas biztos hanggal és frázisokkal érzékeny énekléssel adta elő Paolina szolamát, oly módon, hogy az embernek a hátán végigfutott a hideg.” John Ardoin is hasonlóan emlékezik vissza 1977-ben kiadott a The Callas Legacy című könyvében, kiemelve a Callas-féle „mesteri könnyűséget és könnyelműséget.” Az elmúlt harminchétf év után ez a felvétel történelmi jelentőségűvé kezd válni, nemcsak a ritkaságnak számító alkotás parádés szereposztása miatt, hanem Maria Callas hangjának utolsó rezdülései miatt is.

Mozart, Beethoven, Weber-áriák
1963–64, Párizs
Orchestre de la Société des Concerts
du Conservatoire
vezényel: Nicola Rescigno

A fent említett felvételek sorától messze elkülönül Callas klasszikus árialemeze, mely halála előtt tizenhárom évvel készült. Élete ekkor igen csak nehezen alakult, hiszen mind munkájában, mind emberi kapcsolataiban nehezen tudott tovább lépni (ekkor vált el Meneghinitől, viszonyára Onassisszal ekkor még nem kezdődött el). Az ünneplétekkor már ritkán lépett fel koncerteken, hiszen hangjában leplezetlenül jelen volt a kimerültség és a megfáradtság. Egyedül a lemezfelvételekben kereshetett lehetőséget a fennmaradásra, s ennek a vágyának az emléke a klasszikus koncertáriákból összeállított, 1997-ben kiadott CD is. Sajnos, míg az olasz operák előadásmódja csak keveset változott az utóbbi húsz év során, addig a klasszikus interpretáció mélyreható változásokon ment keresztül. A Nicola Rescigno által vezényelt zenekar hangja például mosolyogtató, legfőképpen ha arra gondolunk, hogy sok helyen „jótékonyan” el akarják fedni a művésznő hanghiányosságait. Ha minőségében gyatra is e felvétel, a Maria Callasért rajongók lemeztárából nem hiányozhat, hiszen azon utolsó rögzítések egyike, melyek egy ütemben emlékeztetnek a század egyik legnagyobb szerűbb hangjának pompájára.

Hegymegei Ákos

Újra Budapesten a King's Singers

A Gramofon információi szerint még ebben az évben – az IMG Magyarország és a Media Credit szervezésében – Budapesten ad koncertet a világhírű King's Singers énekegyüttes. A közel százötven perces programban klasszikus darabok (a reneszánsztól a XX. századig) és Beatles-feldolgozások, valamint népszerű ráadásszámok szerepelnek majd.

Az énekes szextett, amelyet King's Singers néven ismerünk, ötletgazdag műsorainak, tagjai rendkívüli muzikalitásának és tökéletes énektechnikájának köszönhetően a világ legkeresettebb és legtöbbször értékelt énekegyüttese. A csapat 1968-ban, a Cambridgei King's College-ban alakult. Repertoárjuk a középkori és reneszánsz egyházi és világi műfajoktól a barokk, a bécsi klasszika és a romantika remekművein át a kortárs alkotásokig terjed. Az utóbbi időben egyre gyakrabban és szívesebben éneklük a hatvanas, hetvenes, nyolcvanas és kilencvenes évek népszerű könnyűzenei alkotásainak feldolgozásait is. A kortárs zeneszerzők közül kifejezetten a King's Singers felkérésére írt művet Ligeti György, Krzysztof Penderecki és Giancarlo Menotti. Az elmúlt közel harminc év alatt több mint hatvan, kimagasló sikerű hangfelvétel készült, évente száz-százötven koncertet adtak, és több ízben Grammy-díjra is jelölték a szextettet. A világ szinte valamennyi országában turnézta már; nagy sikerrel léptek fel Dél-Afrikában, Brazíliában, az Egyesült Államok-

ban, Kanadában, Japánban, Dél-Koreában és Európa legtöbb országában. Magyarországon több alkalommal is koncerteztek, legutóbb 1994 decemberében, a Budapest Kongresszusi Központban, mindkét előadásukon telt ház előtt.

A King's Singers két kontratenoristája David Hurley és Nigel Short. David Hurley 1962-ben született, és nyolcévesen, a winchesteri katedrális kórusában kezdett énekelni. 1990-től a King's Singers tagja, és kevés szabadidejét vízilabdázással tölti. Nigel Short gyerekkorában nehezen döntötte el, hogy hivatásos énekes vagy inkább rögbijátékos legyen. Végül a zenére szavazott, és évek óta a King's Singers oszlopos tagja. Hobbija a sí és egy remek Honda VFR 750-es autó vezetése. A szextett tenoristája, Bob Chilcott öt évig volt az együttes „szülőhelye”, a Cambridgei King's College kórusának tagja, később a Royal College Of Music növendéke lett, majd zenekari hangszerelőként a BBC Rádióval dolgozott. Jelenleg a King's Singersben betöltött szerepe mellett az Oxford

University Press zenei szakértője, szenvedélyes futballrajongó és a vegetáriánus ételek specialistája. Csellóművész feleségével és négy gyermekével egy kis faluban él.

Philip Lawson baritonista a yorki egyetemen tanult, majd Salisburyben és Wiltshire-ben énektanár és kórusvezető volt. Az éneklés mellett zeneszerzéssel és hangszereléssel is foglalkozik, valamint egy zeneműkereskedés tulajdonosa. Ugyancsak a baritonszólókat éneklő a King's Singers legfiatalabb tagja, a huszonnégy esztendőes Gabriel Crouch, aki nyolcévesen, a patinás Westminster Abbey kórusában kezdte pályafutását, majd azzal vált híressé, hogy ő énekelte a szót Andrew herceg és Sarah Ferguson esküvőjén. Egyetemi tanulmányait a Trinity College-ban végezte, majd 1996-ban lett a King's Singers tagja. Az együttes basszistája, a yorkshire-i születésű Stephen Connolly is szinte az iskolapadból került a King's Singersbe, amely – saját bevallása szerint – kisgyermek korától első számú kedvence volt. (x)

Hatalmas aranyos

(Larger Than Life)

színes, szinkronizált
USA vígjáték (90 perc)

Rendezte: Howard Franklin
Szereplők: Bill Murray, Pat Hingle

Amikor Jack értesül arról, hogy apja végakarátának ő a kedvezményezettje, úgy érzi, fenekestül felfordult a világ. Különösen attól esik pánikba, hogy az örökség legfőbb vagyontárgya egy Vera névre hallgató elefánt. Agyában egyre csak az jár, amilyen gyorsan csak lehet, meg kell szabadulnia ettől a gigantikus hústoronytól. Először is kapcsolatba lép Mo Newman-nel, aki a seattle-i állatkert alkalmazottjaként egy elefántcsoportot kísér Srí Lankára. Egy hete van Jacknek, hogy Verát Seattle-be szállítsa. Honnan is tudhatná a botcsinálta elefánttulajdonos, hogyan kell bánnia egy ilyen monstrum állattal? Apja egykori barátja, Vernon segít neki, és rá akarja venni Jacket, hogy az elefánt nem mindennapi tehetségét Srí Lanka helyett kamatoztassák inkább Hollywoodban.

Jogok: home • Jogtulajdonos: MAJESTIC • Forgalmazó: MOKÉP Rt. Videokiadó

Palestrina:

Missae ex Cipriano de Rore

• Stradivarius – Karsay és tsa. •

A reneszánsz zene két fő műfajának a mise és a madrigál legnevesebb képviselőinek darabjából készült az olasz Stradivarius cég egyik legújabb felvétele, mely reményeink szerint a magyar régizene-kedvelők érdeklődését is felkelti majd. A részletes elemzés előtt rövid áttekintést kell adjunk az európai együttesek által készített régizenei – azon belül is a 15-16. század vokális egyházi művei – felvételek területi eloszlásáról. A historikus muzsikálás, illetve a zenetudomány összefonódásával megkezdődött az ún. eredeti hangzást visszaállító felvételek készítése, mely a fent említett műfajok kapcsán sok megoldható és megoldhatatlan kérdést is felvetett. Hangnem, tempó, díszítések, férfi vagy női énekesek; ezek csak a legfontosabbak azon tények közül, amelyben máig nem egységes sem a zenetudomány, sem az előadói praxis. Angliát kivéve minden egyes nemzetnek a semmiből kellett énekeseket és hozzáértőket „teremteni”, hogy a felvételek megfeleljenek a modern kor elvárásának, amelynek fő szempontja az autenticitás volt. Anglia tehát vezető szerephez jutott, s nem véletlen, hogy a ma kapható szakrális felvételek kilencven százaléka angol énekesek előadásában kapható, hiszen ők a több évszázados (megszakítás nélküli) kórushagyomány letéteményesei, s így minden előadás mércéi is. Az a zenehallgató, aki számára az autentikus előadás egyet jelent a legmagasabb zenei élvezettel valószínűleg csak az angolok produkcióit vásárolja meg. Nem az irigység szól a kritikusból, amikor azt mondja, hogy más nemzetek muzsikusi is képesek az angolokhoz hasonlót, vagy netán jobbat is produkálni. A szigetországi hangok ugyan lenyűgözőek, mégis

★ ★ ★ ★ ★
 Palestrina:
 Missae ex Cipriano de Rore
 Delitiae Musicae
 vezényel: Marco Longhini
 Stradivarius – Karsay és tsa.

harminc-negyven felvétel meghallgatása után rádöbbenünk, hogy nagy részüket az unalom szele lengi körül.

A Delitiae Musicae Palestrina-lemezével – reméljük – megtört az angliai uralom, hiszen a hat férfi énekesből (Pascal Bertin, Giuseppe Maletto, Marco Longhini, Marcello Vargetto, Roberto Abbondanza, Claudio Cavina) álló itáliai együttes ezen felvétele mind programválasztásában, mind előadói kvalitásában felülmúlja az eddigi Palestrina-interpretációkat. Először a műsorról: Rore és Palestrina a cinquecento egymástól gyökeresen különböző művésztipusát jelenítették meg; míg Rore fejedelmek számára írt madrigálokat, addig Palestrina nevéhez az egyházi zene legmagasabbrendű alkotásai fűződnek. S, hogy e két gé-

nusz azonban nem határolódott el egymástól – noha személyesen valószínűleg soha nem találkoztak – azt a Rorénál fiatalabb Palestrina jelen lemezen is hallható, Cipriano de Rore madrigáljaira írt miséi is bizonyítják. A két misét (Missa Quando Lieta Sperai, Missa Qual'è il piú grande amore) Cipriano de Rore azonos című madrigáljai előzik meg. A Delitiae Musicae együttes egyik legnagyobb érdeme, hogy a madrigálokat és a miséket egymástól eltérő hangulatban szólaltatják meg, ezáltal is érzékeltetve a műfaji különbségeket. A Palestrina-misék tolmácsolásában a lendület, valamint a szöveg iránti érzékenység dominál, míg ez utóbbi megmarad a jó ízlés határain belül. A figyelmes hallgató érzékelheti a szakrális zene előadásában azokat a finom díszítéseket, amelyeket hiába keresünk más előadók felvételein. Pascal Bertin és Giuseppe Maletto falzettjei kiválóan illeszkednek a többi szólamhoz, melyek közül Claudio Cavina basszusa érdemel elismerést. A Marco Longhini által dirigált együttes tehát olyan felvett tudhat magáénak, amely remélhetőleg új utat nyit a reneszánsz muzsika – eddig az angolszászok által uralt – előadásmódjában. A Stradivarius cég dulcimer sorozatában megjelent felvétel 1995-ben a veronai S. Briccio di Lavagno templomban készült.

Hegymegi Ákos

J e l m a g y a r á z a t

kiváló

jó

közepes

hallgatható

hallgathatatlan

Mozart:
Don Giovanni

• Decca – PolyGram •

Mozart

Mozart: Don Giovanni
Bryn Terfel (Giovanni),
Renée Fleming (Anna),
Herbert Lippert (Ottavio),
Michele Pertusi (Leporello),
Ann Murray (Elvira),
Roberto Scaltriti (Masetto),
Monica Groop (Zerlina),
Mario Luperi (Kormányzó)
London Philharmonic Orchestra,
vezényel: Solti György
Decca/PolyGram

tékosságát hangsúlyozza, egyenlő távolságra a romantikus töltésű, illetve a korhűnek szánt, szikárabb felfogástól. Eleveenség, modern lendület jellemzi vezényletét a kitűnő Londoni Filharmonikus Zenekar élén. Némelyik „historikus” fűrgességben felveszi vele a versenyt, ám emlékezetünkben nem mutatkozik hasonlóképpen tartalmasnak, súlyosnak. Hanem Solti szép erényeinek ára van. Érettük elhanyagolja, illetve túlhajszolja a játékos dráma valóságos lírai pillanatait (a két tenorária vagy a La ci darem kettős nyilvánvaló példák); s ez alkalmával sem törekszik az egyik mozarti alaptulajdonság, a természetes báj (nem bájolgás!) megjelenítésére. Ez amúgy fél évszázados „vád” ellene; a II. Varázsfuvola örvendetes kivétel volt e szempontból.

Maradéktalan öröm Bryn Terfel teljesítménye a címszerepben. A walesi basszbariton 1989-ben, a cardiffi versenyen tűnt fel Hvorostovsky mellett; számos lemez- és videós szerepe közül vágásművész lényéhez ez a nagyúri vagány áll legközelebb. Énekelt és recitált szavai nyomán „látjuk” a frakkos Don Giovanni taglejtéseit, egyszerre elegáns és erőszakos mozdulatait, másodpercenként változó arcjátékát; szinte

érezzük (pedig nem halljuk) súlyos lépteit, köpenyének szelét, amint elviharzik mellettünk. Bravúrosan gyors bordalt „hadar” ifjonti türelmetlenségében, és mézédeseen dalolja a mesterien (bár egy csöppet mesterkéltén is) előadott szerenád második strófáját. Ilyen jelentékeny Don, hatalmas férfi, úr és gazember kettő-három, ha akadt előtte hanglemezen! Valóban egymaga felér a többi szereplővel, akik amúgy sem az ő súlycsoportjából lépnek elénk. A három mélyhangú olasz férfira egyébként nem lehet panasz. A vezető énekessé nőtt Pertusi egyénibb hanggal még emlékeztetesebb Leporello maradna, s kiválóan megoldott Scaltriti Masetto-figurája is, amely nem válik mellélakakká. A Mozart-tenorok első vonala napjainkban – kivételképpen! – nem szégyenes. Herbert Lippert akár a sorelső lehetne könnyed hangjának kellemes színe révén, de a két nagy áriát nem képes nemes érzélemmel és fojtott tüzzel kitölteni. A Solti hibájából is túl gyors (és ingadozó) tempókon kívül a technikai nehézségeket, elkapkodott futamokat is fel kell rónunk Lippertnek. A két dámát eszményi esetben a főhős nagyságrendjéből való művészek alakítják. Az új amerikai sztár és Solti-kedvenc, Renée Fleming drámai és vokális tehetsége elegendő volna Anna szerepéhez, de nála is hiányoljuk az érettséget, a bensőséges hangokat és a magas regiszterben énekelt szöveg érthetőségét. A nagy tapasztalatú ír Ann Murray hangjának jelenlegi állapotában csak annyira nyeri el rokonszenvünket, mint az előle szökő Giovanniét. „Égre kiáltó” éles fortéi felhőt hasogatnak, középpüzt száraz és kopott, alant alig hallható. Ráadásul rossz szokása, hogy lenyeli a sorvégi szótagokat. A finn Monica Groop enyves mezzója sem alkalmas az egyszerű mezei leány arvonásainak megrajzolására, s a regiszterek közötti gyakori törések keveset hagynak séretlenül Zerlina hízelgő és ravaszkas zenéjéből.

Uhrman György

**Puccini:
Turandot**

• RCA – BMG •

P
U
C
C
I
N
I

★★★★★
Puccini: Turandot
Birgit Nilsson (Turandot),
Jussi Björling (Kalaf),
Renata Tebaldi (Liu)
A Római Operaház
Ének- és Zenekara,
vezényel: Erich Leinsdorf
RCA/BMG

Elcsépeelt frázis rejtvényeket és rejtélyeket emlegetni Puccini befejezetlen hatyúdálának bemutatásával és előadóival kapcsolatban, csakhogy mégis akadnak körülöttük furcsaságok. Például: miért a kitűnő Rosa Raisa és Miguel Fléa léptek föl az 1926-os, Toscanini vezényelte ősbemutatón, a Scalában, ha a haldokló szerző előzőleg több más primadonnának (Jeritza, Lotte Lehmann stb.) és a Carusót követő legnépszerűbb tenoroknak, Giglinek, Martinellinek és Lauri-Volpinak ígérte a főszerepeket? Puccini és Toscanini valóban ragaszkodtak Martinelli szerepléséhez, ám őt a Metropolitan nem eresztette el idény közben, amiért a hőstenor hősie bosszút állt: nem vállalta a premiert New Yorkban, átengedve a terepet a vetélytárs Lauri-Volpinak. Csak tíz év után lépett először színre Kalaf jelmezében, a londoni koronázási ünnepek díszelőadásain. (Az EMI kettőről is készített helyszíni felvételeket, részleteik már CD-n is megjelentek.)

A Turandot nem a címszereplő jutalomjátéka, holott Puccinit drámai-lélektani szemszögből épp a Jéghercegnő „megoldása”, azaz Turandot indítékainak és magatartásának feltárása és megértése ösztönözte a dalmű megírására. A korábban kényeztető sors végül megfosztotta őt ettől, a III. felvonás második felének és befejezésének kidolgozásától. Véletlen, hogy az opera jelentős felvételeit nem

Turandot alakítóinak nevével jelölik? (Kivétel a Callas-Turandot.) A nagyszerű Birgit Nilsson esetében nehezebben az azonosítást, hogy 1958-tól kilenc alkalommal – két stúdiófelvétel, egy film, hat színházi est „élőben” – rögzítették vele az operát. Az itt szóban forgó az egyik korai közülük; ez azt is jelenti, hogy a hangja tünevényes. Rendhagyó eset, ha egy Turandot tökéletesen győzi a belépő áriát és a további fortissimo magasságokat! Nilsson acélos szopránja a nemesebb fémek színeiben is ragyog. Az RCA-lemezt mégis gyakran „a Björling Turandotja”-ként emlegetik. Nem oktanul vagy érdemtelenül.

Az említett tenoristapatvarkodásokat sem csupán a hiúság táplálta, végtére az opera leghálásabb szólama a legvonzóbb áriákkal Kalafnak jutott. És a Pavarotti-slágerré nyílt Nessun dorma egyik legszebb felvétele éppen a Jussi Björlingé, 1944-ből. Csúcshangjainak vakító fénye megszokhatatlan. Az RCA-Turandoton is

hosszan kitartja a magas H-t. (A partitúrában előírt „átsikló” megoldást csak az előd Franco Merli valósította meg az opera első teljes lemezén, 1938-ban; illetve Franco Corelli 1965-ben.) Björling a 48. évében, alig tizenhárom hónappal halála előtt is hihetően ifjú herceg, meggyőző hős és szerelmes. Teljesítménye méltó a mindvégig felhők magasában haladó pályához. Az Erich Leinsdorf által adott, feltűnően lassú tempó a lemez tanúsága szerint nem volt Björling ellenére, bár az első felvonás elejtett fináléjában ő is kárát látta. Renata Tebaldinak a sztereókorokban rendre fiatalabb önmagával kellett szembenéznie. Az érettebb művész gondosabban és átéltebben formálta meg Liu dallamait, technikailag csiszoltan és biztonságosan, de a hang természetesen frissebb volt néhány esztendővel korábban. Sok lemez gyenge pontja a miniszterhármás, itt nem az. A második felvonás első képe több, mint pihentető epizód a lármás felvonásvégek között. Pompás kínai tusrajz a hatalomban kétszeresen, miniszter (azaz szolga) gyanánt örldődőkről, akik egymás között szép örömökre vágyó emberkékké válnak. Mario Sereni baritonja kellően megalapozza Ping főnöki tekintélyét a két tenor előtt. De a jelenet humorból és lírából szőtt, szívirványos hangulatát, amelyet az egykorú magyar Turandot-keresztmetszeten Melis György, Réti József és Kishegyi Árpád triója varázslott a mikrofon elé, semmilyen más hármás, így az övék sem képes felidézni.

A kritikai vélemények középarányosa rendszerint két Turandot-lemezt jelöl feltétlenül ajánlottnak: az egyik az EMI-é (Nilsson, Corelli, Scotto/Molinari-Pradelli, 1965), a másik a DECCA 1973-as produkciója, Zubin Mehta igen sikeres előadása, Sutherland, Pavarotti és Caballé sztárparádéjával. Ez az 1959-es RCA is sztárparádé a javából, és a CD-változatban jogosan tart igényt a legrangosabbak melletti helyek egyikére.

Uhrman György

A HUNGAROPHON CLASSIC ajánlata

ISTVÁN LÁNG
Sonata for Violin and Piano
Sonata for Cello and Piano
Waran flies away over his sleeping Birrebox.
Canto per flauto solo • Viola

Bruckner:
V. szimfónia

• RCA Victor Red Seal – BMG •

B r u c k n e r

Bruckner: V. szimfónia
(Eredeti verzió 1875-78)
Berlini Filharmonikusok,
vezényel: Günter Wand
Koncertfelvétel
(Berlin – 1996 január)
RCA Victor Red Seal/BMG

Sztárzenekar és antisztár karmester kínálja Bruckner népszerűnek cseppet sem mondható Ötödik szimfóniáját az RCA új CD-jén. Kiváló lemez, csak arra vagyok kíváncsi, hogy ki fogja megvásárolni.

Günter Wand, elérkezvén az aggastyánkorba, napjaink egyik legnagyobb Bruckner-szakértőjének számít ugyan, neve mégis csupán a „kiválasztott” kevesek számára ismert. A kísérőfüzet szerint a Bruckner-szimfóniák teljes sorozatát az elmúlt két évtizedben két alkalommal is megjelenette az RCA kiadásában. Ezek a felvételek azonban olyan zenekarokkal készültek, amelyek a lemezpiacon, s az ehhez szervesen kapcsolódó „sztárolási” szisztémában nem tudtak érvényesülni. Most, úgy tűnik, végre megváltozott a helyzet: a Berlini Filharmonikusoknak – akikhez Wandot régi, baráti kapcsolat fűzi, csak éppen az utóbbi időben másfelé vezetett a zenekar és a maestro útja – nincs szükségük ajánlólevélre.

Ha van „citromdíjas” remekműve a zenetörténetnek, amelyet a közönség, a kritikusok, szakírók és karmesterek hatalmas erőfeszítései ellenére sem szeret, akkor az Ötödik – az! Jellemző epizód, hogy a Berlini Filharmonikusok néhány évvel ezelőtti koncertjén üres sorok maradtak az Erkel Színházban, amikor Daniel Barenboim vezényelte – a hangverseny egyetlen számaként – Bruckner alkotását. Ezt a darabot kínálja – tiszteletreméltó bátorsággal – a meglehetősen telített piacon az RCA. Élő felvételtől van szó; 1996 januárjában tartott három koncertből montírozott, tökéletes illúziót keltő, technikailag remekül megoldott, csodálatos teltséggel és spontaneitással megszólaló CD-lemezről. Ez a darab valóban remekmű; szerzőjének hatalmas, koncentrált teljesítménye, csakis a legnagyobb katedrálisokhoz fogható, személyes és hiteles párbeszéd – Istenel. Ha a német zenének, s az egész zenetörténetnek vannak spirituális, a világmindenség alapkérdéseivel viaskodó, filozofikus művei, akkor a B-dúr szimfónia ezek között a legmonumentálisabb. Wand és a berliniek interpretációjából

azonban az is megérthető, hogy ebben a hatalmas koncentrációban helye van az ellazulásnak, az engedettségek is.

Az elemzők és a karmesterek is gyakran e – Mahlernél oly jogos – szembeállítás alapján próbálják megfejteni Bruckner sajátos világát. A hagyományos, négytétéles forma, a hatalmas, időben is monumentális tételek Wand olvasatában a befelé fordulás és a kitarulkozás különös hul-

lámzására, összetartozására hívják fel a figyelmet. Olyan ez, mint a szívünködés: kiáramoltat és begyűjt a maga természetes ritmusában. Ha a drámai pillanatokban felgyorsul és összesűrűsödik, „emelkedik a vérnyomás”, és egészséges feszültség keríti hatalmába az embert. Máskor viszont, s nem csupán a lassú tételekben, hanem egy-egy kiállásban, egy-egy száguldás utáni, szélesre tárt, áhítatosnak nevezhető gesztusban, erős vár a zene, szinte befogadó jellegű nyugvópontokkal. Asszociációink ilyenkor a természet, a német romantika által belénknevelt zsánereképek irányában indulnak el. Furtwängler szenvedélyes indulata; Barenboim széles, mindent átölelő panteizmusa; Jochum objektivitásra törekvő önfegyelme után Günter Wand ebben az időskori látomásban összefoglal: Schubertet, Brahmsot, Beethont. Utolsó éveinek repertoárját figyelve beszűkülésre gyanakodhatnánk: szinte csak a felsorolt szerzők szimfonikus műveit vezényli. Ez a mostani együttműködés a berliniekkel azonban rávilágít arra, hogy mélységben és intenzitásban minden megvan ebben a koncepcióban, ami egy igazi, nagy interpretáció létrejöttéhez szükséges. Üdvözljük tehát örömmel a találkozást, amely talán a magyar zenehallgatók tudatában is az őt megillető helyre emeli az agg mestert, Günter Wandot, s talán közelebb kerül a szívekhez a bruckneri Ötödik is...

Farkas Virág

Beethoven:
Zongoraszonáták Vol. 5

• Hungaroton Classic •

Az összkiadás ötödik albumát hallgatva vajon mivel tud még lenyűgözni Fischer Annie? – kérdeztem magamtól. Az ilyen, enciklopédikus jellegű vállalkozások egyik sajátossága, hogy a szerkesztők nem lehetnek esztétikai szempontjai, egyéni ízlése pedig kizárólag a szerző vagy egy műcsoport kiválasztására korlátozódhat. Összkiadást hallgatva még jól felkészült, kimagasló előadó esetében is feltűnik a jelentős és jelentéktelenebb művek egymást erősítő-gyengítő hatása. Beethoven szonátaival is hasonló a helyzet. A maga nemében mindegyik remekmű ugyan, de vannak „nagyobb” és „kisebb” remekművek. Számomra ez utóbbiak lettek különösen fontosak Fischer Annie-t hallgatva.

A bevezetőben feltett kérdésre gyorsan választ kaphatunk: Fischer Annie hagyatéka kiapadhatatlan forrás az előadóművészet lényegét kutatók számára. Mert mi is történik a CD első két szonátájában (e-moll, E-dúr)? A Pathétique-hez vagy az Appassionatához mérve ezek a művek bizony kevésbé jelentősek, s egy átlagos előadó ilyenkor – mintha nem bízna a leírt hangok erejében – úgy érzi, valami rendkívülit és különlegeset kell nyújtania, s ezért olyasmit erőltet rá a darabra, ami mindenképpen árt az interpretációnak. Fischer Annie azonban tökéletesen tisztában volt egy-egy szonáta pontos „tervével”; azzal, hogy milyen súlyú problémát vázol fel Beethoven, s hogyan próbálja azt megoldani. Az úgynevezett nagy szonáták nyitó kérdései nem csak zenei értelemben hűsbavágóak; a teljes szonátaidő

B e e t h o v e n

Beethoven:
Zongoraszonáták Vol. 5
e-moll (op. 90),
E-dúr (op. 14/1),
cisz-moll (op. 27/2),
A-dúr (op. 101)
Fischer Annie – zongora
Hungaroton Classic

pedig az erre adható válasz kísérlete. Az életben azonban nemcsak ilyen kérdésekkel találkozunk, hanem sokkal egyszerűbbekkel is. Ezek zenei megfelelője az említett két szonáta. Világosan artikulált, tagolt formájú kompozíciók, amelyek nem akarják eposszá duzzasztani szerény – bár értékes és sokrétű – tematikus-motivikus kincsüket.

Bármilyen kérdést is teszünk fel, tudnunk kell, hogy Beethoven és Fischer Annie-t hallgatva egy csapásra az élet sűrűjébe kerülünk. Fischer Annie-nél nincsenek jobban és gyengébben sikerült művek és felvételek. Kérdések vannak és válaszok. Játékát hallgatva mindig az az érzésem, hogy a mű tényleg pontosan olyan, ahogyan megszólal. A formálás pedig nem más, mint egyfajta belső beszéd, az élet dolgai feletti elgondolkodás és újra csak kérdések és válaszok. Fischer Annie-nak nemcsak a zeneről van mondanivalója, hanem az életről is. Mivel tud újra és újra lenyűgözni? Hogy éppen e „kis” művek hallgatásakor tűnik ez a Napnál is világosabbnak.

Molnár Szabolcs

Válogatás
Szendrey-Karper László
gitárfelvételeiből

• Hungaroton Classic •

Az egykor igencsak központosított magyarországi gitároktatás vezető egyénisége mindig előszeretettel válogatott olyan magyar szerzők műveiből, mint Farkas Ferenc, Huzella Elek és Kováts Barna. Ezek a komponisták ugyanis szívesen írtak darabokat, messzemenőig kihasználva a hangterjedelmileg igencsak korlátozott hangszer lehetőségeit.

Szendrey-Karper László nemcsak hangversenyein játszotta ezeket a műveket, hanem pedagógiai kiadványaiban is nagy helyet szentelt nekik. Emlékezve Szendrey szokásos zeneakadémiai hangversenyeire, ez a lemez is bizonyítja, hogy az egyébként sok tekintetben virtuóz művész – penzestési módjának, avagy saját habitusának köszönhetően – majd minden megszólalásában egyenletesen unalmas volt. A Wohlttemperiertes Klavier első kötetének bevezető prelúdiuma hangzik fel először a lemezen, Walter Götze átíratában. A gyakran ügyetlenül szerkesztett átíratokkal ellentétben ez a darab jól hangzik a hathúros hangszeren. E prelúdiummal azonban nem lehet egy lapon említeni Bach d-moll chaconne-ját, amelyet hegedűsök, lantosok és gitárosok egyaránt szívesen játszanak. Szendrey-Karper

Érik Satie:
Sports et divertissements
és más zongoraművek

• Decca – PolyGram •

Satie különös hangulatú zongoramuzsikájához visz közelebb ez a CD, amely nem kevesebb, mint hatvan miniatűr rétet tartalmaz, a néhány másodperces kompozícióktól kezdve egészen a négyperces, Satie méreteihez képest „monumentális” darabokig. Az album egyik legrokonszenvebb vonása a hallatlanul pontos atmoszférateremtés. Néhány hang, egy jellegzetes ritmus már elég, hogy egy szemtelenül profán élethelyzet kellős közepén találjuk magunkat. Ez a zene nem zsánerképekből összeollózott színes kaleidoszkóp, s nem is hagyományos paródia. Darabjai közül néhány első hallásra talán banálisnak tűnhet, Satie azonban valójában nem tudott banálisan gondolkodni; erről árulkodnak bizzar logikával megszerkesztett művei, ciklusai. A fekete humornak és a melankóliának olyan különös ötvözetét alkotta meg, amely félreismérhetetlenné tette művészetét. Pascal Rogé

Szendrey-Karper László – gitár
Hungaroton Classic

László számára ez az utóbbi mű, úgy tűnik, nehéznek találtatott, igaz, nem technikailag, hanem a megfogalmazás és a közlés kérdésében. Farkas Ferenc Öt rövid darabja után Huzella Elek Domenico Scarlatti emlékére írt táncai következnek, amelyek szokatlan ritmusvilága a gitárművész tolmácsolásában a megszokottnál vidámabb és élénkebb hangulatot keltenek. A művész életművéből válogatott CD-hez Eötvös József kísérszövege társul, amelyben a szerző tárgyilagosan emlékezik meg a magyar gitárelvet gyakor meghatározó alakjáról. Hegyemegi Ákos

Puccini: Turandot
Birgit Nilsson (Turandot),
Jussi Björling (Kalaf),
Renata Tebaldi (Liu)
A Római Operaház Ének- és Zenekara,
vezényel: Erich Leinsdorf

játékában semmi kivétlenülót nem lehet felfedezni, bár az „igazi” Satie felfedezésével néha adós marad. Keze alatt ez a zene inkább csak ügyes és szellemes parafrázis.

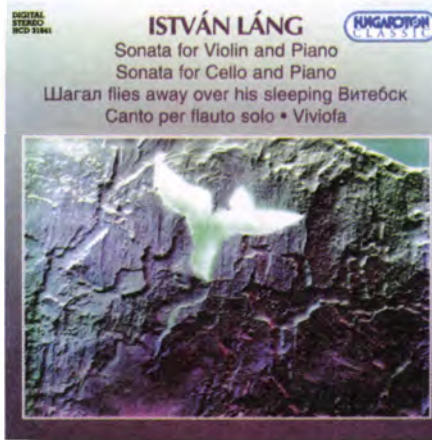
Molnár Szabolcs

Láng István
művei

• Hungaroton Classic •

A szerző korábbi művei közül számos megjelent lemezen, 14 korongon, a Varga Bálint András által összeállított „Hungarian Contemporary Composers” ötödik, kibővített, 1989-es kiadásának tanúsága szerint. Ezek egy része szerzői lemez volt, s így nem került különösebb fáradtságba több-kevesebb áttekintést, tudást szerezni az életmű elkészült részéről. Azóta a korábban rögzített darabok/előadások egyike-másika megjelent az újabb hanghordozón is, ám e szórványos esetek még csak az illúzióját sem ígérték a szerzői stílus megismerhetőségének.

Ami már első hallásra nyilvánvaló: valamennyi darab olyan alkotás, amely nélkülözi a kísérletező szándék esetlegességét. Minden esetben azokra a hangszerekre bízta a mondandót a szerző, amelyek a legnagyobb erővel tudják kifejezésre juttatni azt. E sorok írója nem palástolhatja boldog meglepődöttségét, hogy végre a sajátjának mondhatja „A Chagallt”, azt a művet, amelynek újrarahallgatása

Láng István művei
Hungaroton Classic

mindig ünnep számára, immár több mint egy évtizede. Minden bizonnyal e mű talán legkönnyebben utat a Láng István legújabb termésével most ismerkedők szívéhez-füléhez, s vált ki sokakból érdeklődő figyelmet az eddigi szerzői életmű minél alaposabb megismeréséhez.

Fittler Katalin

WARNER CLASSICS HUNGARY

LEMEZAJÁNLATA

BRAHMS
Négy ballada
f-moll szonata
Daniel Barenboim

MOZART
kora zongoraversenyek
Daniel Barenboim
Berlíni Filharmonikusok

SCHUMANN: Genoveva
Nikolaus Harnoncourt

HANNA SCHYGULLA
Chantésingt
Fassbinder
és Carrière sanzónok

Rózsavölgyi
MUSIK SHOP

Kaphatók
a Rózsavölgyi Zeneműboltban
(Bp. V., Szervita tér 5.)

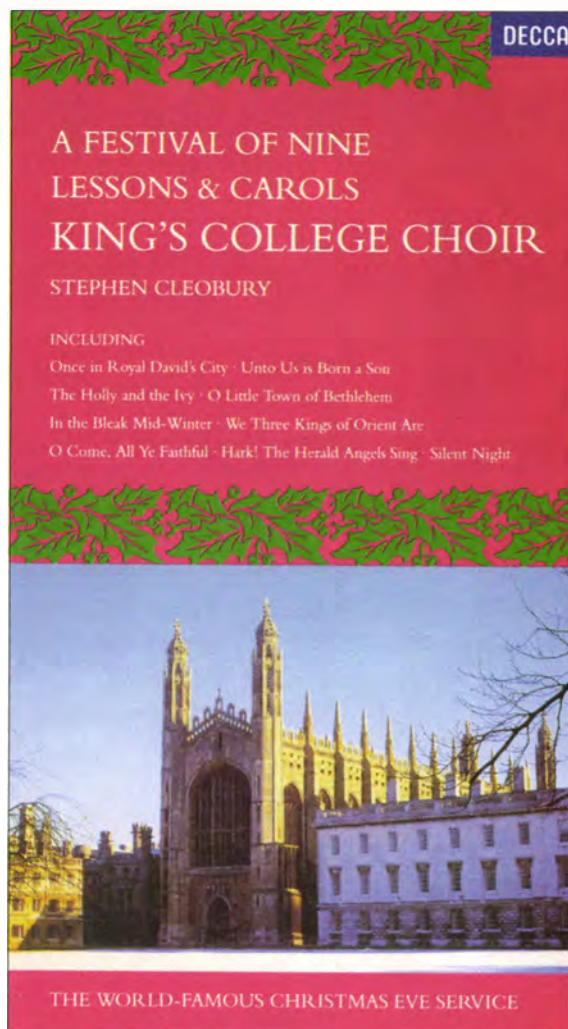
**King's College:
Festival of Nine Lessons
and Carols**

• Decca-PolyGram •

Oxford és Cambridge. E két egyetemi városnál előkelőbbet aligha ismerünk Európában. Talán nem az oktatás minősége és magas színvonala mondatja ezt velünk, hanem a megdöbbentően jelenlévő tradíció. Valójában nem a professzorok tanítanak ezeken a helyeken, hanem az évszázados falak, a történelem rendkívüli egyéniségeinek síremlékei s a századok óta töretlen énekkultúra. Ez utóbbi gyümölcseit hallgatni megnyugvás, a lélek elcsitítása, tömény meditáció. A hallgatónak csak egyetlen vágya lehet: a tűnékeny muzsikából megragadni akár a legapróbb darabkát, törékeny foglalóját annak, amit Isten-közeli, magasrendű művészetnek nevezünk.

A Decca jóvoltából most bő két órán keresztül figyelhetjük a Cambridge-i King's College kórusának énekét, köztük olyan fiúgyermekét, akik szülői hatásra, vagy saját akaratukból mondtak le a játszótérek hangos zivajjáról, komoly munkának szentelve zsenge ifjúságukat. Ezen odaszentelés, áldozat – s ez a filmből is kiviláglik – valószínű, szigorú, talán egy kolostori élethez hasonlítható. Többórás próbák, előírt, megváltoztathatatlan programok, egyenruhák, kötöttségek – egyszóval minden olyan, ami a civil gyermekélettől igen távol áll. Történelmi megerőszakolás, a szabad emberi jogok korlátozása? – kérdezhetnénk, azonban az eredmény – s ez az angol kórusmuzsikát kedvelők számára teljességgel érthető – lenyűgöző. A cambridge-i karácsonyi fesztivált bemutató film nemcsak a világhíres szertartást tartalmazza, hanem fejezetekbe foglalja a kórus életét az egyéni véleményektől a közös produkciókig. Természetesen egy ilyen igényes összeállítás csak a King's College tradíciójának bemutatásával kezdődhet, noha e több évszázados visszatekintésből csak az utóbbi évtizedek kaphatnak mozgóképes illusztrációt. A kóristák (choristers) életét a „szenvedő” felek szájából hallhatjuk, s a fiúk beszédének hallatán elgondolkodhatunk saját életünk diszciplináris hiányosságain.

A Mozart életéből legendává vált Miserere

Festival of Nine Lessons
and Carols
King's College Choir
vezényel: Stephen Cleobury
Decca-PolyGram

King's College

(Allegri szerzeménye) próbáján követhetjük figyelemmel Stephen Cleobury tanítási módszerét, mely által bepillantást kaphatunk abba a műhelymunkába, amely sok hazai karvezetőnek szolgálhatna mintául.

Az énekesfiúk mellett dolgozó college-tagok figyelmességgel átítatott szigorral egyenetlik a rájuk bízott csemeték (probationers) útját, tanít-

ván őket a helyes hangképzésre, s a szabályokkal körülhatárolt élet elviselésére. Sajnos ez a film is csak halvány utánpótlás annak a mindennapokat átjáró hagyományból fakadó életformának, melybe vagy szerelmes lehet az ember, vagy csak elutasíthatja azt.

Nó és a zene?! – tessék meghallgatni!

Bősze Ádám

Wagner:
A bolygó hollandi

• Teldec-Warner •

Wagner

Wagner: A bolygó hollandi
Hermann Uhde (Hollandi), Astrid
Varnay (Senta), Ludwig Weber
(Daland), Rudolf Lustig (Erik),
Elisabeth Schärstel (Mary), Joseph
Traxel (Kormányos)
A Bayreuthi Fesztivál Ének-
és Zenekara, vezényel: Joseph
Keilberth
Teldec/Warner

Lehet valami az utolsó negyedszázad levegőjében, ami az operaénekesek torkába szorítja a hangot. A meghatározó nemzeti iskolák közül először a francia halt ki végérvényesen, még a hatvanas években. Jelenleg az olasz halódásának és a német vergődésének vagyunk tanúi. A már eldölt világhatalmi vetélkedés mintha a nemzetközi operai szintéren folytatódna amerikai és orosz „erők” főszerelésével. Egy új Don Carlos-lemez Fülöpje kétszeres magányosságát panaszolhatja az amerikai infáns, orosz királyné, udvarhölgy és márká meg a holland karmester társaságában. Az ideai bayreuthi közvetítések során (a teljes Ring, Trisztán, Mesterdalnokok, Parsifal) egyetlen német újonccal találkoztunk vezető szerepben, de Wolfgang Schmidt mint Siegfried simábban győzte le kardjával a sárkányt, mint győzte hanggal a szólamát, ugyanis tenorja csak Míméhez elégséges. A tizenöt évvel ezelőtti Siegfried is most érkezett be igazi helyére: ma ő a törpe. A brit Wotan legfeljebb Alberich, az amerikai Brünnhilde egy sellő hangerejének, hangszépességének megfelelő képzést, igazolást mutatott. Ily lehangoló élmények közepette bukkan elő egy régi bayreuthi Bolygó hollandi, s a vitorlát duzzasztó szél egyszeriben elsöpörte kesergésünket. Az 1951-ben újjáélesztett Ünnepi Játékok első helyszíni Decca-felvételeit a Teldec bocsátja közre, Historic jelzéssel. A Parsifal (1951) és a Lohengrin (1953) sikere után 1955-ben a Hollandihoz vonult ki a felvevőcsapat. Július 22-én az egyfelvonásos vál-

tozat premierjével nyitották meg a fesztivált, Wolfgang Wagner rendezésében. Az első három estén Hans Knappertsbusch vezényelt, sokak szerint „az évszázad Hollandiját.” Számos rádióállomás közvetítette; egy utóbb előkerült szalagról kiadta többek között a Cetra, a Melodram és a licenszet megvásárló Hungaroton is; CD-n a Hunt jelentette meg. Szerződési kikötések miatt a Decca csak augusztusban kezdte a rögzítést, amikor Joseph Keilberth volt a karmester. Anélkül, hogy ezt a megbízható és odaadó dirigent a zseniális Wagner-tolmács Knappertsbuschhoz hasonlítanám, az ő előadásainak színvonalát is szerfölött magasnak találom, már csak a rendezés, az (egy eltéréssel) azonos szereposztás és az együttesek jóvoltából is. Utóbbiak kiválóságára példa a hollandi és norvég matrózok kórus-párviadala. Keilberth odaadásáról még annyit, hogy 1968-ban, a Trisztán vezénylése közben szó szerint életét adta a műért és hivatásáért. Úgy hallgatjuk ma ezt a korát meghazudtolóan tiszta és élethű hangfelvételt, mintha földönkívüliek, csodalények érkeztek volna a kísértethajóval. Hermann Uhde sötét izzású Hollandija a legjobb ábrázolás a Hotter és Fischer-Dieskau szellemi-színészi szintjén, amazok nemezebb hangai adottságaival azonban kevésbé rendelkezik. Szerepléseinek szokatlan intenzitása lehetett egyik oka annak, hogy tíz esztendővel

később szintén a színházban lelte halálát. Hasonló belső feszültség fűtötte a magyar szülőktől származó Astrid Varnay színpadi alakjait. Ez az évtized az övé volt Bayreuthban, a vele egyidős Nilsson csak a következőben ért a csúcsra. Nagy elődei, Frida Leider, Flagstad vagy Maria Müller eszményibb hangon s szebben énekeltek, színészi tehetsége mégis a legnagyobbak közé emelte Varnayt. Talán egy kissé túlérett a romantikusan képzelgő Sentához, de lobogása, drámai ereje semmivé teszi effajta okoskodásunkat. Daland úgy szól a Ludwig Weber zsíros basszusán, ahogyan Wagner kívánta: nem a durva tengeri medve, sem a bohóckodó kapzsi kalmár karikatúrájaként. Derék átlagember, magabiztos a saját köreiből, de talaját veszti rendkívüli jellemekkel szemben. Bayreuth és bármelyik mai operaház boldog lenne olyan igazi Wagner-hőstenorral, mint Rudolf Lustig. Ám figuráját, énekművészetét a premieren fellépő Windgassenéhez mérve megértjük, miért az lett a máig ható modell. Josef Traxel oly kitűnő Kormányos, hogy rövidesen Erik és Walter von Stolzing jelmezében feszíthetett.

Hasonló énekes egyéniségek hiányában ma a valóban jeles karmesterek és komoly (nem kóklerekedő) rendezők sem képesek visszaidézni az akkori Bayreuth varázsát. Szerencsére a lemez olyan kiállítási tárgy az operamúzeumban, mely hozzáférhető.

Uhrman György

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

LÁSZLÓ SZENDREY-KARPER
GITÁRA
BACH
FARKAS
HUZELLA
KOVÁTS
PETRASSI
PONCE

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

Jót, vagy a legjobbat
Bösendorfer

Wynton Marsalis

Wynton Marsalis:

Blood On The Fields

• Columbia-Sony •

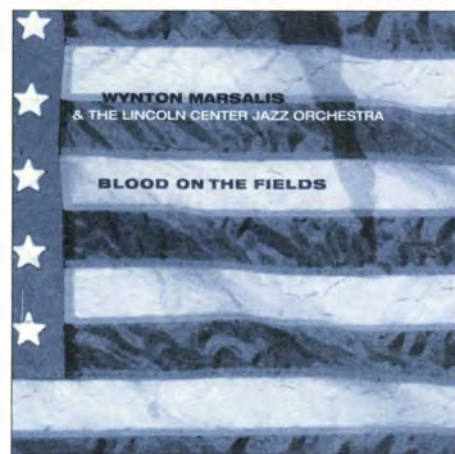
az Egyesült Államokban, 1862. szeptember 22-én az északi államok kimondták a rabszolgaság megszüntetését, és Lincolnnak köszönhetően még a Homestead Actet is bevezették, de ez mindennek előtt a Dél katonai és gazdasági legyőzését kifejező történelmi esemény volt. Jelentősége igen nagy, ám a rabszolgatudatot nem törölhették ki a feketék génjeiből. A rabszolgatudat negatívitás, tagadása a felszín demokráciájának, a lelkes konformizmusnak, a nemzeti elfogultságnak. A rabszolgaság: a mindenfajta totalitárius rendszerrel való szembenállás és a totalitarizmusnak való állandó kiszolgáltatottság metaforája. Az amerikai jazz eme tagadásból jött létre, és szinte nincs olyan jelentős fekete bőrű előadó, akinek életművén ne érezhetnénk e szenvedélyes érintettség drámai hangját. Így hát törvényszerűnek is mondható, hogy az Art Blakey"-iskolázottságú", majd tökéletesen kidolgozott mainstream-lemezeket készítő, s ezzel párhuzamosan Hummel, Bach-, Bartók- és Stockhausen-interpretációkat közzétevő, szólólemezek tucatjait készítő Wynton Marsalis 1994-ben, krisztusi korban, eddigi művészetét mint egy megkoronázva, huszonhét részből álló, majd háromórás oratórikus művet írt a fenti metafora jegyében.

A Blood On The Fields két síkon: egy zenein – a jazz előtti amerikai zenei formák, a jazz, a blues, a néger ballada, és az afro-kubai ritmusvilág, tehát disszonáns, lineáris heterofóniára alapuló, illetve akkordikus-harmónikus építkezésű szerkezetek; valamint a tradicionális és avantgárd európai komponált zene sajátos marsalisi keverésével; és egy beszélt nyelvin – három, a jazz különböző stílusirányait képviselő énekes, illetve éneklő és prózában recitáló kórus szerepeltetésével próbál számot vetni az amerikai feketék leggyötrőbb problémájával. Amely, hangsúlyozom ismét, se a Dél legyőzésével, se a jazz hőskori alkotói számára még oly élő fehér rasszizmus enyhülésével nem múlt el, mert a rabszolgaság állapot és életérzés, ami a történelemnél lényegesen érzékletlenebb a változásokra. A botrányosan fiatal Marsalis, akit számos szakmai kritika ért zenéjének éretlensége, a lelki mélységek hiánya miatt, most szinte wagneri értelemben átfogót alkotott: komponista, hangszerelő, trombitaszólista és dirigens egy személyben. Mindemellett költő és filozófus, aki az epikus oratóriummal – ahogy én hallom – nem elsősorban egy sokadik emlékművet kíván emelni őseinek és az egykori rabszolgák szenvedéseinek, hanem

mindazokat az érzéseket és szenvedélyeket próbálja megjeleníteni, amelyek a rabszolgaság mindenkor állapotából fakadnak. A stíluskeverés több szinten értelmezhető művet hozott létre, melyet a soknemzetiségű Manhattan Island publikumának minden tagja tudásának, műveltségének és politikai/művészeti preferenciáinak megfelelően fogadhatott be. Nem véletlen, hogy az 1994. április 1-jén lezajlott bemutató után a Newark Star Ledger kritikusa történelemformáló jelentőségű előadásról beszélt, melynek végén a közönség ritkán átélhető katartikus állapotba került. A félelemmel párosuló tisztelet és áhítat emez alapérzése valószínűleg a camus-i gondolat marsalisi újrafogalmazásának szólt: „A XX. század szenvedélye a rabszolgaság.”

A New York Times értő kritikusa az előzőnél nem kevésbé lelkesedett a minden jazzigényt kielégítő kompozícióért és a New York-i Lincoln Center Avery Fischer Termében lezajlott briliáns bemutatóért. Jogosan. Hatalmas munka fekszik Marsalis oratóriumában. Előbb a komponálás hónapjai, David Berger, a Jazz at Lincoln Center Orchestra egykori karmesterének hathatós segítségével. Majd a mű elkészült részeinek hosszadalmas próbái – először csupán az akkori Marsalis-szeptett tagjaival. A zenekar egyik fűvása, Victor Goines, aki tizenéves kora óta ismeri Marsalis-t, úgy emlékszik, hogy a trombitás apró darabokból rakta össze nagy művét, amiben saját muzsikusain és Bergeren kívül a három énekes szólista volt nagy segítségére: ők különösen a librettó végleges formájának kialakításában jeleskedtek. Az már első hallgatáskor kiteszik, hogy nem a swinges-dinamikus interludiumokon, hanem épp a három karakteres hangú énekes – Cassandra Wilson, Hendricks és Griffith – szerepére épül a mű, noha Zan Stewart, a Down Beat bírálója indokoltan állapítja meg, hogy a mű legsebezhetőbb pontja épp az, ahol Marsalisnak a legkevesebb a gyakorlata: a szöveggönyv. Ők hárman, a két férfi és a nő jelenítik meg a rabszolgát alapérzéseit és alaplehetőségeit. A modell – Leona (C. Wilson) és Jesse (M. Griffith), a közember és az egykori afrikai herceg ellentéte jelképezi ezt – belső ellentmondásoktól is terhes. Nemesi öntudat és gőg áll szemben itt Leona női szelidségével. A Blood On The Fields Jesse tudatosodását is elbeszéli, s mint „fejlődésregény” (Oh, What A Fool I've Been) talán az egész négerség tudatosodását, illetve a sorssal szemben lehetséges állásfoglalásaik változásait jelképezi. Hendricks éneklő Juba, a tudatra ébresztő, a helyenként kicsit tamásbátyásra sikeredett néger bölcs és bohóc, a sancta simplicitast magatartásmeghatározó szellemiséggel vegyítő öregember szerepét. Az énekesek közül kiemelkedik a főleg a borongósabb darabokban sziporkázó Cassandra Wilson. A második CD-n hallható My Soul Fell Downnak egy Wilson-szólolemezen is helye lenne, az oratórium egyik legszebb betétdala.

Marsalis semmit sem bízott a véletlenre. Zenészkollégáival sok éves munkakapcsolatban áll, kölcsönösen

Wynton Marsalis – zeneszerző, trombita;
 Jon Hendricks – ének;
 Cassandra Wilson – ének;
 Miles Griffith – ének;
 Wess Anderson – altszaxofon;
 James Carter – baritonszaxofon, basszusklarinét, klarinét;
 Victor Goines – tenor- és szopránzsaxofon, klarinét, basszusklarinét;
 Robert Stewart – tenorszaxofon;
 Walter Blanding – szopránzsaxofon;
 Russell Gunn, Roger Ingram, Marcus Printup – trombita;
 Wayne Goodman, Ron Westray – harsona;
 Wycliffe Gordon – harsona, tuba;
 Michael Ward – hegedű;
 Eric Reed – zongora;
 Reginald Veal – bőgő;
 Herlin Riley – dob, tamburin;
 The Lincoln Center Jazz Orchestra,
 vezényel: Wynton Marsalis

ismerik egymás játékszíflusát, így a trombitás-komponistának nem esett nehezére művészi szabadságot biztosítani társainak, hiszen tudta, mit várhat tőlük. Herlin Riley dobos régi New Orleans-i kísérője Marsalisnak (a trombitás a jazz valamikori fővárosában született 1961-ben), de amikor évekkal a most tárgyalt mű bemutatója előtt Marsalis filmzenét komponált (Tune In Tomorrow, amelyben természetesen már ott vannak az 1994-es oratórium zenei csírái), az itt hallható zenekar gerincét alkalmazta.

Az instrumentális részek is tele vannak érdekességekkel. Mementót állít a jazztörténet legnagyobbjainak: hol Ellington-hangzást érzek a simogató hangszerkórusokban, hol egy Mingus-szerzemény foszlányai ütnek meg a fületem (például a II B.S. bőgőintrójának néhány hangja valahol a mű első felében), megint más, hol a szökött rabszolga büntetését elbeszélő Forty Lashes-ben a hatvanas évek Afrika felé forduló avantgárdjai, Coltrane, Sanders és Shepp hangszerelési módszerére bukkanok. Nem osztom az új Marsalis-opus színvonalával kapcsolatban óvatosan fogalmazó kritikusok (pl. Zan Stewart) véleményét. A három lemezt kitevő mű végig üdítő zenei élményt nyújt, emellett méretében és műfajában egyedülálló produkció, amely szakember és laikus hallgató figyelmére egyaránt érdemes.

Máté J. György

Abdullah Ibrahim:

Capeton Flowers

• Enja-Varga •

A b d u l l a h I b r a h i m

Abdullah Ibrahim
– zongora,
Marcus Mc Lauzine
– bőgő,
George Grag
– dob

a mikor az afro-amerikaiak ismét Afrikát kezdték szellemi és kulturális hazájuknak tekinteni, és a '60-as évek második felének jazzalbumain megjelentek e mozgalom szlogenjei, váratlanul berobbant a jazz színterére egy valódi afrikai.

A zongorista Abdullah Ibrahim – akit korábban Dollar Brand néven ismertünk – dél-afrikai muzulmán. Számára a zene szertartás és imádság, hiszen ott a muzsika nem veszítette el ezt a társadalmi szerepét, mint az úgynevezett nyugati világban. Játékát a legkülönbözőbb hatások konglomerátuma szövi át, Ellington és Monk keveredik a misszionáriusok tanította himnuszokkal, és Allah szent nevének ismétlődő zenei dicsőítésével.

Hősünk 1934-ben látta meg a napvilágot, és az Adolph Johannes Brand nevet kapta a keresztességben. Kisgyerekként kezd zongorázni a nagymama biztatására, aki a helyi templom zongoristája. 1961-ben alakítja a Jazz Apostolai együttest a helyi nagymenőkkel, Kippie Moekeitsivel és Hugh Masakelával. 1962-ben elhagyja Dél-Afrikát, és a kreativitást megfojtó apartheid rendszert, hogy Svájcban keresse az új zenei szabadságot. Itt meghallgatja az arra utazó John Coltrane, majd Duke Ellington. Az utóbbi producereként azonnal lehetővé teszi számára egy lemezfelvételt. 1965-ben debütál az USA-ban, előbb az Ellington-zenekarral a newporti fesztiválon, majd szólókoncerten a Carnegie Hallban. Ornette Coleman is felkarolja és koncertet szervez a Don Cherryvel, Jimmy Garrisonnal és Ed Blackwell-lel alakított kvartett számára.

A közönség soraiban ült Gato Barbieri és Bernardo Bertolucci, akik a legenda szerint a maratoni koncert szüneteiben vitatták meg a tervezett Utolsó tangó Párizsban című film zenei koncepcióját. 1968-ban Milánóban összefog Gatóval – akit közben a Tangó világsztárrá kaptapultált – és helyben összehoznak egy örökbecsű duettalbumot.

A legkülönbözőbb formációkban – szólóban, trióban, kvartettel és nagyobb csapatokkal – járja a

világot. Több mint 700 darabja jelent meg a népdalformától a nagylélegzetű zenekari műig. Abdullah Ibrahim robusztus billentésű, perkusszív és repetitív zongorista, morajló balkézmenetekkel. Sokat használja a pedált, hogy fenntartsa a sűrű szövedékű, zsongó zenei köze-

get. Szinte mintha ütné a zongorát, hogy felszabadítsa annak belső szólamlehetőségeit egy fenséges díszmenet tempójában haladva.

1962 óta sokat változott a világ. Dél-Afrikában megszűnt az apartheid, és kiderült, hogy ez sem old meg egycsapásra minden problémát. Abdullah azóta hazatért, bár idejének jó részét továbbra is elutazgatja, mint a legtöbb jazzmuzikus. A zene megszelídült, közelebb került a konvencionális jazzmuzikához. A Cecil Taylor felé közelítő vad dobolás elsimult, és ha analógiákat keresünk, Coltrane A Love Supreme körüli korszaka, az önálló világát alakítani kezdő McCoy Tyner vagy Keith Jarrett jut eszünkbe az idézeteknél jóval egyszerűbb, a végtelenségig lecsupaszított trió formában, ahol a bőgő és dob szerepe a minimumra korlátozott. A billentés artisztikusabb lett, a dinamikai regiszterek a csendesebbek felé mozdultak. Az afrikai karakter természetesen továbbra is uralja a zene egészét, bár ez nem mindig olyan szembetűnő, mint korábban. A Fokváros virágait alkotó 11 darab zöme két jellegzetes dalformát variál. Az egyik lassúdad, érzelmes, himnikus, a másik táncos ritmikájú, a dallamot körbe-körbe recitáló népdal. Ez utóbbi az európai hallgató számára izgalmasan egzotikus lehet, bár a jelen albumon szinte az afrikai populáris zene világához közelítően leegyszerűsített. Az egész album hangulatát átlenyi valami fennkölt primitívség, mely világban sokan elnézően mosolygó, kíváncsi, de értetlen turistaként érzik majd magukat. A monki szikla sarkai itt lekerekítettek, és nem magányosan mered az ég felé, hanem belesimul az afrikai tájba. Az elligtoni blues itt közelebb áll a spirituáléhoz, mint Debussyhez vagy Ravelhez.

Abdullah Ibrahim többször tiltakozott a jazz-zenész beskatulyázás ellen. Nos, döntse el a tisztelt hallgató, hogy a tiltakozás mennyire volt jogos. A jazzvilág Afrikára csodálkozott, egy afrikai, kereszténynek született, a muzulmán hitre áttért, a távol-keleti filozófiákkal foglalkozó világpolgár pedig mindent egybeolvasztott, ami megérintette. Igazi világzene ez, vagy világjazz, ha van ilyen.

Szigeti Péter

Roy Hargrove's Crisol

Habana

• Verve-PolyGram •

trombita harsan, dob pereg, az embernek akaratlanul beugrik a sztereotípiá, hogy ha észak-amerikai sztár a latin zene felé fordul, az egyenlő a kommersziális keresésével. Ebben az esetben erről szó sincs. Hargrove pazar zenei képességein túl társadalmi érzékenységeről is tanúbizonyságot ad ez a lemez. Kuba a latin amerikai országok egyik legszegényebbike és nyilvánvalóan az Egyesült Államoknak sincs sok büszkélkedni valója vele kapcsolatban. Noha a kubai zenészeknek mint minden diktatúra művészeinek – az otthoni megbecsülése nagyobb lehet, mint az afro-amerikai jazzistáké az Egyesült Államokban, az utóbbiak mozgásteré és nemzetközi ismertsége összehasonlíthatatlanul nagyobb.

Roy Hargrove's Crisol

Ennek ellenére Hargrove nem névtelen háttérzenészként „használta” a kubai zenészeket, hogy valami álságos, vidám zenét létrehozjon, hanem először megtanulta a kubai zene lényegét, majd velük és New York-i kollégáival közösen létrehozott egy nagyon elszánt és komoly zenét. A lemezborító hangulatos fotói is arról tanúskodnak, hogy Hargrove azonosságot vállal a szegény, de büszke kubaiakkal.

A lemezre öt szerző írt darabokat, és annak ellenére, hogy az anyag egységes, meg lehet különböztetni az eltérő stílusokat. A keretként szolgáló, tehát első és utolsó darabot Frank Lacy, Hargrove mentora írta. A monoton basszus- és gitárdallam fölött úszó, emelkedő fúvóskórusok feszültséget keltenek. Ebből emelkednek ki a szenvedélyes és egyéni szólók. A zenekar egy big band erejével szól. A második és a nyolcadik szám amo-

lyan latin standard. Chucho Valdes szerzeményeivel együtt ezek a darabok reprezentálják a karibi napfényt a lemezen. Gary Bartz egy rendkívül átgondolt kompozícióval járult hozzá a lemezhez, amelytől eltérő stílusú, de hasonló bonyolultságú darabokat írt a zenekarvezető Hargrove. Hangszerelése Thad Jones munkáit juttatják az eszembe. A lemez közepén lévő balladája különösen érzékeny.

Hargrove hangszíne mindig meleg, játéka szerintem leginkább Freddie Hubbard öröksége. Szólói átgondoltak, soha nem törekszik a kollégái háttérbe szorítására, akik ezt remekbe szabott improvizációkkal hálálják meg. Egyenkénti méltatásuk és elemzésük oldalakat venne igénybe. Hargrove olvasztótégléje (a crisol olvasztótégléyt jelent spanyolul) nemesfémeket hozott létre.

Juhász Gábor

Gary Burton & Friends:

Departure

• Concorde-Karsay és tsa. •

amilyen szép és bosszantó tud lenni egyszerre a bágyadt, őszi napsütés, elbűvölő, de már kissé enerváló színeivel, a fakó vörösesbarnával, aranyárgával, olyan szép és... hát bosszantó ez a zene is. Lehet nagyon szeretni, sőt még boldog is lehet tőle az ember – ha kellő mértékben képes lelki szegénnyé átminősülni. (Egy-két könyakkal talán könnyebb.) Csak hogy ez így azt is jelenti, hogy valamilyen működő, eleven dolognak a vége felé járunk, ahol az átélhetőt egyre jobban kiszorítja a nosztalgia – ami egyébként szintén esztétikus, de már mégsem az igazi... Ha pedig nem csupán átadjuk magunkat ennek a zenének, hanem hallgatjuk is, azon bosszankodhatunk, hogy ekkora fenomének nem lehetnek ennyire strébérek, hogy az iskolát (Berklee College of Music), a „második otthon” ilyen szemérmetlenül szembe dicsérik. Vagy ez csak nálunk nem szokás? Burtonék hazamentek, és azon túl, hogy roppant jól érzik magukat a mainstream jazz, a régi standardok, a szintiszta tonalitás világában, még azt a luxust is megen-

Gary Burton & Friends

gedhették maguknak, hogy alázattal, eminens fegyelmességgel és nem utolsósorban mérnöki precizitással készítsék el a Departure című CD-t.

Nem állítom, hogy a standard-játszás valamiféle kuriózumnak számítana, a műfaj él (és egyéb) vonalában – elég, ha Keith Jarrette, Wynton Marsalisra vagy Kenny Garrettre gondolunk, hogy csak néhányat említsek azok közül, akiknek szintén nem derogált –, de amíg utóbbiak gondosan ügyeltek arra, hogy az egójukkal alaposan beoltsák a patinás melódiákat, vagy éppenséggel képtelenek voltak önnön lényegüket kihagyni belőle, addig a Burton-féle baráti társaság épp az ellenkezőjére törekedett – vagyis lehetőleg mindent úgy csinálni, ahogy a suliban tanították. Semmi tiszteletlenség, de mégcsak idézőjel sem. Pedig a borítón olvasható nevek alapján ugyan csak karakteres egyéniségekből áll a kvintett. Ha felidézünk például a Coreá-Burton páros játékának mágikus lebegését, vagy Scofield-Davis oldalán először hallott – életveszélyesen örvénylő szólóit, esetleg Erskine Weather Report-os robbanékonyágát, erősen koncentrálnunk kell a személyes azonosító jegyekre.

Mert – bár a saját soundot senki nem tünteti el – olyan homogén, harmonikus színvilágot keverték a teljes zeneanyagot átítatva, amiből csak „tűhegyes füllel” lehet kiszűrni az árulkodó jellegzetességeket. Burton vibrató nélküli pezsgőskehely csilingelése, magabiztos akkordbontásai, Scofield kissé fanyar gitártónusa, a „mintha picit késne” effekt, Erskine visszafogott, de rendkívül feszes dobolása, Patitucci lágyan asszimilálódó basszusa és Hersch koncentrált szólói vagy finoman illeszkedő harmóniavariációi rejtett erényei ennek a lemeznek. Különösen ahhoz képest, ahogyan minden együtt szól: akár a Burton és Tommy Kamp által készített remek hangszerelésnek, akár a background játéknak, akár a „Shearing soundnak” köszönhetően.

Utóbbi Burton még 20 éves korában fejlesztette ki játékában, George Shearing zongorista hangzásvilágát követendően. A Poinciana, a Tenderly, a September Song... de tulajdonképpen bármelyik számot is vesszük, nem mondható más, mint hogy szép. Azért négy csillag, mert hibátlan – amilyen egy professzorok által megírt iskolai dolgozat lenne.

Matisz László

Tom Browne:

Mo' Jamaica Funk

• HIP BOP Records–Stereo Kft. •

Roy Hargrove – trombita, szárnykürt;
 Chucho Valdes – zongora;
 David Sanches – tenor- és szoprán saxofon,
 Frank Lacy – harsona;
 Horacio „El Negro” Hernandez – dob;
 Jose Luis „Changuito” Quintana – timbales;
 Miguel „Anga” Diaz – konga,
 John Benitez – bőgő
 Gary Bartz – alt- és szoprán saxofon
 Russel Malone – gitár

ó néhány évvel ezelőtt még LP formában ajándékba kaptam egy külföldi ismerőstől Tom Browne: Magic című 1981-es lemezét. Bevallom, az ifjú színesbőrű sztár zenéje nem vett le a lábamról, közepes színvonalú kommersz terméknek tartottam. Ugyanakkor éreztem, hogy valami manipulációról lehet szó, hiszen, Browne alapvetően igen tehetséges zenész, jó trombitás. Hosszú ideig nem hallottam róla, mígnem két évvel ezelőtt kezembe került Michal Urbaniak: Urbanator című HIP BOP CD-je (Gramofon 1997/6), rajta a szolistaság sorában Tom Browne, most pedig itt van előttem a Mo' Jamaica Funk című 1994-es CD.

Kezdem a legérdekesebbel, a borítón található szöveggel. Ebből megtudhatjuk, hogy Browne egyik ifjúkori mestere a legendás Roy Eldridge volt, továbbá olyan nagyságok voltak rá hatással, mint Lee Morgan és Miles Davis. 1980 táján készült lemezei félmillió példányban keltek el, ennek ellenére az évtized végé felé rejtélyes okokból mégis hat év szünet következett, ez időben zenélés helyett sugárhajtású gépek pilótájaként tevékenykedett. '94-ben tért vissza a zenéhez, a jelen CD-vel.

Nos, az Urbanator-t a Gramofon kritikusai 2 csillagra értékelték, most bajban vagyok, ahhoz viszonyítva ugyanis a Mo' Jamaica Funk egyet érdemelne. De ne legyünk ennyire szigorúak, hiszen a „hallgathatatlan” besorolás azért túl erős lenne, maradjunk a „hallgatható”-nál. Ismét felmerül a gondolat: itt újabb manipulációról van szó, üzleti érdekekről. Browne néhány megmozdulásából a trombitán megint kiderül, hogy alkalmasint tudna, bizonyára szeretne is jobb zenét játszani, csak felsőbb hatalmak másfelé irányítják. (Nem az első eset a jazz történetében.) Az eredmény: szelídített funk alapokra épített langyos háttérzene, visszafogott szólókkal, bátortalan énekesekkel, egyforma tempókkal, szegényes harmóniákkal. A számok többsége kellemes, ígéretes indulás után percekig tartó üres sem-

T o m B r o w n e

Tom Browne: trombita, szárnykürt, billentyűsök, rézkórusok, vocoder, ritmusprogramok, háttér vokál;
 Michal Urbaniak: billentyűsök, ritmusprogramok, altsaxofon
 +23 stúdiózenész és énekes

mitmondásba torkollik. Nehezen megbocsátható tett Nat Adderley Work Songjának, Miles Davis Milestonesának méltatlan feldolgozása, de majdnem ekkora vétek a funky-disco-jazz fúzió egyik legszebb emlékü darabja, a George Benson által nagy sikerre vitt Give Me The Night elfuserálása is. Tekintve, hogy a háttérzene egyre jobban behálózza az életünket, immár a benzinkutaktól a bevásárlóközpontokig szinte mindenütt körvesz bennünket, ilyen körülmények között nem meglepő, hogy a zene minősége mellékessé válik, helyette a mennyiségi igény dominál. Elsőrendű cél a vásárlóközönség non-stop elandaltítása, minél nagyobb fogyasztásra serkentése. Tom Browne legyártotta a zenét. A producer valószínűleg busásan honorálta a fáradozást.
 Deseő Csaba

Gary Burton – vibrafon,
 John Scofield – gitár,
 Fred Hersch – zongora,
 John Patitucci – bőgő,
 Peter Erskine – dob

Benny Green:

Kaleidoscope

• Blue Note - EMI-Quint •

B e n n y G r e e n

33 éves, San Francisco környékén felnőtt Benny Green még mindig lebeg a nagy ígéret és a befutott sztár státusza között. Ennek egyik oka talán az az egészen ritka, mély alázat, amit a nagy elődök iránt érez. Walter Bishop Jr.-nál tanult, majd Betty Carterrel dolgozott 1983-tól négy évig – ami a tanúvallomások szerint az egyik legkeményebb iskola. Ezután két évig volt Jazz Messenger Art Blakey mellett. Ekkor alapítja meg saját trióját, akkori bőgőse, Christian McBride azóta hallatlan karriert futott be. Ray Brown '91-ben hívta először triójába, azóta is rendszeresen játszik vele, és Oscar Peterson legutolsó lemezén (lásd Gramofon '97/7-8 sz.) ő az egyetlen zongorista vendég.

Ilyen mesterekkel persze nem nehéz alázatosnak lenni, de Green-nél bonyolultabb jelenségről van szó. Kifejezetten kislíus megjelenése, alig tiukolt naivitása áll szemben óriási technikájával és gazdag tapasztalataival. A Criss-Cross-nál megjelent első két szólóle-

meze után a Blue Note stabil embere lett, a mostani albuma már a neves cégnél is hatodik, közreműködőként pedig lassan már két tucat különböző lemezen hallható, sokszor igen rangos szerepben, mint például éppen Ray Brown, vagy Joe Hendersonék mellett.

A virtuozitás egyfajta konzervatív ízléssel társult a korai Green lemezekben, bár ez sosem érte el azt a szintet, hogy ezt stilisztikailag pontosan meg lehetett volna ragadni. A Kaleidoscope viszont minden eddiginél határozottabb nyitás a hard bop felé, koncepciójában mégis képes megőrizni valamit abból a naivitásból, amelyről a címadás (és a borítófotó) árulkodik. A koncepció lényege tehát a rácsodálkozás a világ gyönyörűségére, sokszínűségére, a formák variálásának öröme. Zeneileg ezt Green horizontjának további tágulása, a Hancock- és Evans-iskola „elvégzése” jelzi. Kiemelkedik a címadó szerzemény, melynek visszatérése a lemez végén második „take”-ként szerepel. Talán túlzott ez a szerénység, hiszen új felfogásról van szó, nem véletlenül keretezi ez a szám az egész lemezt. Green még sosem tudott ennyire megragadó lenni úgy, hogy valódi önmagát adja: mindegyik szám tökéletesen kidolgozott világ: a zene-

kar felállásában bekövetkező változások a lemezen (végre egyszer) a mondanivaló igényét tükrözik, és nem a nagy nevek szerepeltetésének – általában producer diktálta – kényszerét.

Mint annyiszor, itt is rengeteg múlik a zenésztársakon. Bár az altszaxofonos Antonio Hart csak négy számban hallható a kilencből, határozott hangja kiemelkedően nagy erénye a lemezeknek, és ezt a vonalat némileg Stanley Turrentine is erősíti. A hard bop egyik megteremtője, Ron Carter, akinek bőgözését a biztonság, rutin és elengedten is feszes alap jellemzi, valószínűleg éppen ez az egyik kulcsa Green megnövekedett bátorságának is. A Russell Malone gitárossal való témafelvezetések és duók leginkább a zeneszerző és hangszerelő Green erőseit mutatják.

Kétségtelen, hogy Green megérdemli azt a bizalmat, amelyet a Blue Note megszavazott neki. Ahogy Silver, Hancock, és még sokan itt bontakoztathatták ki, amihez legtöbb tehetségük volt, úgy Greennek is egyre nagyobb a kedve, és láthatóan az önbizalma is. A Kaleidoscope sokat nyújt, és legalább ugyanannyit ígér Green jövőjére nézve.

Zipernovszky Kornél

Tin-Tin:

Eleven

• Fonó Records •

T i n - T i n

gy cím, amelynek magyarul és angolul is van jelentése. A kettősség nem véletlenszerű: az immár trió formában létező Tin-Tin új lemezén tizenegy szám kapott helyet, s a címadó 11/8-os metrumban hangzik fel. A tin-tin hangutánzó szó, a ritmus fontosságát hangsúlyozza, és arra az időre emlékeztet, amikor még a húros hangszereket is ütéssel szólaltatták meg. Mindebből már az együttes eddigi működését nem ismerők is sejtethetik, hogy különleges vállalkozással állunk szemben.

A Tin-Tin ún. világzenét játszik, azaz dallamfordulataiban, harmóniakészletében, a páratlan ütemek használatában, szerkesztésmódjában, hangszerparkjában a világ különböző népzeneiből merít, s ezt ötvözi az ezredvég európai zeneiségével és az amerikai jazzt idéző rögtönzési gyakorlattal. A népzenei („etno-”) hatások mindenképp előtt a hangszerekben válnak nyilvánvalóvá, hiszen olyan instrumentumokkal (anklung, kaval,

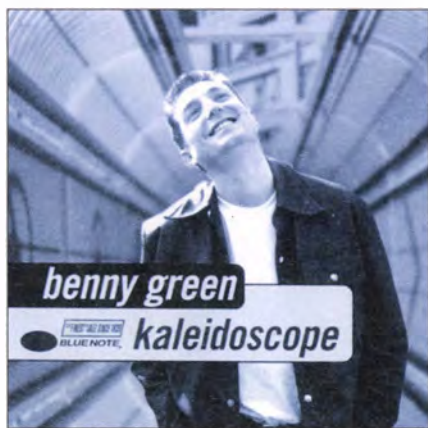
ektar, gadulka, kalimba, shang, tabla) találkozunk, amelyeknek az átlagos magyar zenehallgató a hírét sem hallotta. A hangszerek lelőhelye a Balkántól Afrikán át a Közel- és TávolKeletig húzódik, s a földrajzi meghatározottság egyúttal a hangzás kiterjesztésének szándékát is jelzi, hiszen másként szólal meg az európai kultúrkörben ismert spanyolgitár, és másként annak arab változata, az ud. Az egzotikum azonban a Tin-Tin zenéjében nem közönségcsalogató külsődlegesség, hanem az Európán kívüli kultúrák zenefelfogásának megismerésére, megértésére és beépítésére irányuló szándékot jelzi. A bolgár, a görög, az arab, az indonéz és más népzenei motívumok jelenléte valóban globális jelleget ad a lemeznek.

A trió szerzeményei, még ha akadnak is köztük könnyedebb hangvételű, dúdolható témák, koncepciózus, elmélyült zenei műhely termékei. A világos, áttekinthető szerkezetekben nagy hangsúly kerül a hangszerek által nyújtotta hangzási lehetőségek kiaknázására, s ami ezzel együtt jár, a kifejezés intenzitására. A dallamok variatív fejleszté-

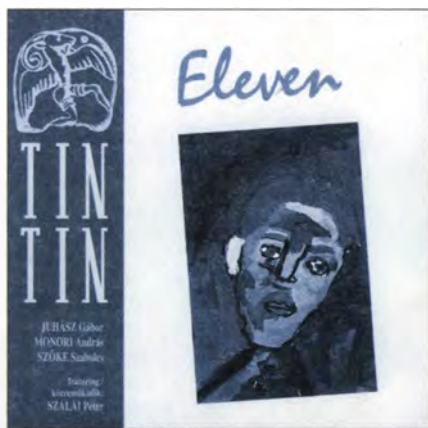
se, a párhuzamos szólamvezetés, a fokozások és az oldások arányos rendje, a hangmagasságban és feszültségben is emelkedő záratok az Eleven jellegzetes zenei fordulatai közé tartoznak. A Tin-Tin képzett muzikusai visszafogottan élnek eszközeikkel, a harsánysággal és az erő felmutatásával szemben előnyben részesítik az ember benső zeneiségéből következő megnyilatkozások érzelmi dimenzionalitását.

A több mint hetvenperces anyagot ez óvja meg a monotóniától. A szintézis sikeres, a különböző zenei kultúrákból merített elemek az együttes játék során többnyire harmonikus egységbe olvadnak. A hangszerek sajátosságaiból eredően a harmóniai és ritmikai alapokat a leggyakrabban Juhász Gábor gitárja szolgáltatja, de ő is ugyanúgy vállalkozik szólókra, mint Monori András kavalon vagy Szőke Szabolcs gadulkán. Szalai Péter, az állandó vendég, néhány számban csatlakozik a trióhoz. Ez a zene, amelyet valami éteri szépség hat át, mindenekelőtt a meditációt szolgálja. Figyelni kell rá.

Turi Gábor

Benny Green – zongora,
Ron Carter – bőgő,
Lewis Nash – dob,
Stanley Turrentine – tenorszaxofon,
Antonio Hart – altszaxofon,
Russell Malone, gitár.

Juhász Gábor – gitár, ud, anklung;
Monori András – kaval, shang, sansa,
gitár, nay, doromb;
Szöke Szabolcs – gadulka, kalimba, ektar,
bambuszciitera, anklung
Km.: Szalai Péter – tabla, kalimba,
harangok, esőruhá

Michael Leeb:
CERTAINS LEEB JAZZ
• Dreyfus-MusiCDom •

Michel Leeb — ének
Super Swing
Machine Big Band,
vez.: Gerard Badini

k

i ez a sármos, meleg hangú francia, akit, ha előtte nem ismerjük nemzetiségét, pusztán hallás után amerikaiak gondolnánk? Értésítsen, aki már hallott Michel Leeb zenei munkásságáról! Mert mit tesz az előítélet: mielőtt meghallgattam volna Leeb felvételét, borzadva gondoltam arra, hogy vajon mit kezd a klasszikus standardekkel egy, magát nyilvánvalóan sanzonénekesből átképzett gall. Hiszen tudjuk, hogy ezen a vidéken az angol nyelv kiejtési nehézségeivel sem nagyon bírkóznak meg. És az isten mentsen egy Chevalierbe oltott Sinatrától!

De ne ítéljen senki előítéletei alapján. Hozzáteszem, hogy a kellemes csalódásra már a lemez kiadója is garancia, mert tapasztalatok szerint a Dreyfus cég – legalábbis jazzügyekben – megbízható.

Nos, amit az előadóról ki lehetett nyomozni, az mindössze annyi, hogy hazájában népszerű humorista, tévés személyiség, és havonta jelentkező jazzműsort vezet az állami televízióban (amely néha az itthon is fogható TV5-ön is felbukkan). Az már csak a felvétel ismeretében derül ki róla, hogy remek hangja van, s ráadásul nagyon érti a swinget.

Ez a lemez sajnos afféle hibrid, mert két alkalommal, két különböző környezetben készültek a felvételek – 1993-ban egy élő koncerten, és később egy párizsi stúdióban –, s a kétféle felvétel nem arányosan oszlik el, csak az utolsó négy szám koncertfelvétel. Ennek köszönhető, hogy az eleje és közepe egészen másképp szól, mint a vége, vagyis az első kétharmada kiegyenlített, tűrhető stúdiófelvétel, ami – mármint a kiegyenlítettség – nem mondható el a végéről.

Mindazonáltal mégis vannak pillanatok, amikor a hallgató úgy érezheti, mintha ötven évvel ezelőtt rövid időre léteztek volna a mai hangtechnikai eszközök, s a fiatal Sinatra (akit egyébként Michel Leeb az ifjabb Harry Connickkal együtt példaképének tekint) néhány felvétele ezekkel készült volna. Nem is

M i c h a e l L e e b

szólva monsieur Badini big band-jéről, amely például az első számban (The Lady is a Tramp) és a tizenegyedikben (Where or When) egészen fantasztikusokat produkál.

Szintén gusztusos az örökzöld Lennon-McCartney-szám (Can't Buy Me Love) feldolgozása, különösen a coda „dögös” triólái, s általában sikerültek az arrange-ek. Az már kevésbé mutat jól, hogy éppen a stúdiófelvételek között akad egy-két hamiskás – az Autumn in New York nyitó trombitaszólójának vége, és szinte az egész Fly Me to the Moon, ami más szempontból sem a lemez csúcса. Mégis azt hiszem, hogyha mostanában valakit bensőséges vendégségbe hívnék, ez szólna a vacsora utáni első ital mellett.

Faludi Gabriella

Rodney Kendrick Trio

We Don't Die, We Multiply

• Gitanes/Verve-PolyGram •

Rodney Kendrick Trio

odney Kendrick az egyik legkeresettebb sessionzenész New Yorkban. Népszerűsége nem alaptalan, mert a zongorista nagyszerű érzékkel rendelkezik, hogy az éppen adott zenei világba kifogástalanul beilleszkedjék. Mostani lemezén viszont saját koncepcióit valósítja meg trió formátumban. Az eredmény: egy jól hangzó lemez, amely bár nem szolgál kiugró újdonságokkal, méltó a figyelemre. Kendrick nem tartozik a finomkodó, melankolikus zenészek közé: durva, néhol már-már agresszív billentése, valamint kemény balkezes játéka nem enged teret a romantikának. A Kendrick által festett világ a sötétebb, mélyebb és markánsabb tónusú zongorázás szülőtte.

Kendricket hallgatva, rögtön kiütözik Thelonious Monk hatása. Az, hogy a zongorista a monkos frazírozáshoz és harmóniavilághoz görcsösen ragaszkodik (a számok hemzsegnék a Monkra oly jellemző dūr-moll akkordoktól), egyaránt válik a lemez előnyére és hátrányára. A *The New World Is Ordered* című Kendrick-blues remek témája után a művész nem tudja Monk nyelven koherensen végigvinni a szót, ezért az szétesik és érdektelen

ségbe fullad. Viszont a *When I'm Called Home* frappáns bevezetőjét követően felemelő pillanatok élhet át a hallgató: a hangos zenei kavalkádot briliáns módon ellenpontozza ez a szám, melyet Mateen és Kendrick nagy átéléssel és szokatlanul visszafogottan játszik el. Itt a két muzsikust a zongora olykor szándékolatlan disszonáns hangzásvilágát a bőgő tudatosan csiszolt és tiszta hangjaival párosítja.

A lemezt hallgatva külön dicséret illeti a hangmérnököket, akik páratlanul élvezetes hangzást hoztak létre. Nagyon eredeti ötletnek tartom, hogy a nevében „titokzatos” képzőművész, Sir Shadow kilenc grafikája minden számhoz – a kísérőfüzetben megcsodálható – képi illusztrációval szolgál. Végezetül, egy apró gondolat, amely beárnyékolja az egyébként kifejezetten élvezetes anyag tartalmát. A lemez címében foglalt tézis, miszerint nem halunk meg, hanem lelkünk szétszóródik, érzésem szerint kicsit fellengzősen hangzik egy lemezborítón (különösen ekkora betűkkel kisedve), hiszen mindez azt sugallja, hogy Kendrick saját művészetét is egyféle lelki „osztódás” eredményeként tünteti fel. A benne lakozó monki zsenialitásról azonban a muzsika, nem pedig a jól hangzó szlogen kell meggyőzőn...

Balázs Ádám

Rodney Kendrick – zongora;
Tarus Mateen – basszus;
Turu Alexander – dob

Charles Lloyd:

Canto

• ECM – MusiCDome •

Charles Lloyd

alán kicsit enerválnak tűnik Charles Lloyd legutóbbi lemeze, főként ha temperamentumos jazzlemezek után hallgatjuk – igaz a decemberi Oslóban (ahol és amikor a lemez készült) nincs semmi vérbőségre inspiráló erő – de a lemez bensőséges hangulata kárpótol bennünket a nekünk kelet-európaiaknak amúgy is ismerős enerváltságért.

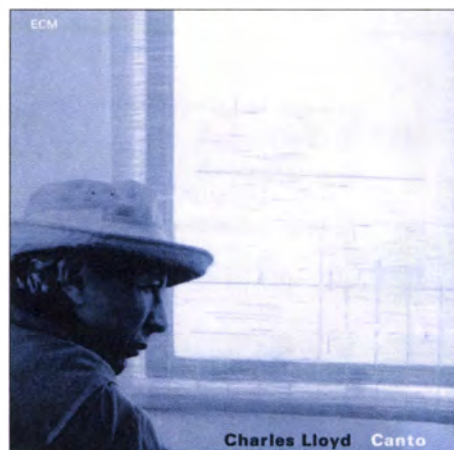
A lemezen szereplő összes szám Lloyd kompozíciója, és valószínűleg tőle származik az előadás koncepciója is. Az első számban az arabos téma ellenére a muzsikuskok nem estek az öncélú keletieskedés csapdájába.

A második darab mintha egy Coltrane-ballada volna. Egyébként az egész lemezen hallatszik, hogy Lloydra erősen hatott John Coltrane bal-

ladajátéka. A későbbiekben markáns téma nem hallható a lemezen, valószínűleg csak a harmóniaköröket és a szólók sorrendjét rögzítették, illetve a zenészek a Mester instrukcióinak megfelelő modorban improvizáltak. Formai szempontból a lemez rendkívül szabad, szellős, dinamikailag kerüli a szélsőségeket, a harmóniak pasztellszínűek.

Lloyd ismeri és használja hangszerének összes trükkjét, az üveghangoktól a szaxofon teljes hangterjedelmén végigszaladó futamokig, és mivel a ritmikus játék nem az erőssége, ezt nem is erőlteti, inkább a ritmus felett repül, vagy mellette beszél a hangszerével. Jormin tónusa és szólói szépek, Stenson áttetsző harmóniai fontos alkotóelemei a zenekar hangzásának, Hart viszont a ritmikus motor – ami fölött és körül lehet lamentálni – gyönyörűen.

Juhász Gábor

Charles Lloyd – tenorszaxofon, tibeti oboa,
Bobo Stenson – zongora, Anders Jormin – bőgő,
Billy Hart – dob

Juanita Hall

Sings the Blues

• DCC-Jazz •

némi Tabascóval még pikánsabbá tett paradicsomos vodkakoktéll – közkeletű nevén Bloody Mary – lett a mára sajnos szinte teljesen elfeledett Juanita Hall beceneve blues- és jazzkörökben. A New Jersey-beli Keyportban született, és a szigorú erkölcsű nagyszülők által nevelt Bessie Smith-követő lady csak 1957-ben, több évtizedes énekesi múlttal a háta mögött lett bluesénekes. Első, még gyerekkori szerelme a Smith-féle Downhearted Blues volt (jelen lemezére is felvette), de a színházi munka miatt sokáig nem gondolhatott blueséneklésre. Amikor azonban Smith egyik volt muzsikuspárterével, Perry Bradforddal való konzultációi után elkészítette bluesalbumát, mindenki döbbenetben állt tehetsége és érett blueselőadói karaktere előtt. Csodálatunk hasonló az egykori hallgatókéhoz és kritikusokéhoz. Természetesen a hagyományos, történetmondásos blues népszerűsítője volt, azé a népi eredetű dalformáé, amely hol bánatos, hol humoros, többnyire azonban mégiscsak lelki fájdalomról szóló egyszerű meséket beszélt el közismert és közérthető ritmusképletekben.

A Counterpoint lemeztársaság producereinek, Bill Foxnak köszönhetjük, hogy az énekesnőt all star-együttes kíséri e valóban klasszikus zenei csemegelemezen. A szívmengető összeállításból is kiemelkedik persze Coleman Hawkins, valamint Buster Bailey, az egyik legjelesebb korai jazzklarinétművész – Juanita Hall lemezén a hölgy hangján kívül talán az ő gyönyörű szólói érdemlik a legtöbb figyelmet (például a You've Been A Good Old Wagon-ban, Smith 1925-ből származó számában). Amikor Hallnak végre lehetősége nyílt a bluesanyagot lemezre venni, mindenestül Bessie Smith emlékéhez híven igyekezett eljárni: több-

A HÓNAP KLASSZIKUS JAZZLEMEZE

Juanita Hall

Juanita Hall – ének;
Claude Hopkins
– zongora, hangszerelés;
Coleman Hawkins
– tenorszaxofon;
Buster Bailey – klarinét;
Doc Cheatham
– trombita;
Jimmy Crawford – dob;
George Duvivier – bőgő

nyire a Smith-repertoárból válogatta az előadandó számokat, csak egy-két helyen módosítva valamelyest az eredeti szöveget. De például a nyitó Hold that Train szövegében és melodikus felépítésében egyaránt teljesen megőrizte traditionalitását. A már említett rezignált történetmondásra pedig az antológiákba való, Louis Jordantól is jól ismert Nobody Wants You When You're Down and Out-ban találjuk a legszebb példát. Leonard Feather a bakelitlemezhöz írott jegyzeteiben kiemeli – nyilván joggal –, hogy Juanita Hall lemezét egy súlyos társadalmi egyenlőtlenségektől, illetve faji előítéletektől terhes évtized jellegzetes termékeként kell hallgatni, amikor az amerikai feketék kultúrájuk fennmaradásáért kellett hogy küzdjenek. A politikai konzekvenciáknál azonban fontosabbnak tűnnek a zenei szempontok. Juanita Hall dalainak felejthetetlen gyűjteménye abban a hitében erősíti meg a hallgatót, hogy a tradicionális blues előadása is mindenekelőtt jazzháttérrel a leghatásosabb, különösen, amikor olyan nagyságok kísérik az énekest, mint a Claude Hopkins All Stars tagjai.

Máté J. György

LAKATOS

„A jazz
gyönyörű szép nő,
de halott”

1

Lakatos Tony ma a világban talán a leg(ell)ismertebb magyar jazzmuzsikus. Ő maga kb. 180-ra teszi eddigi lemezei számát. A harmincnégy éves tenor- és szoprán saxofonos a Kis Rákfőgőben tűnt fel, ahonnan Pege Aladárhoz szegődött, ott vált profivá, de közben a jazzkonzit is elvégezte, tanított is ott két tanévet. Saját útját először a Gárdonyi Lászlóval alakított Bacilus combóban találja meg, majd 1981 óta egyre többet játszik külföldön. 1993 óta a frankfurti rádió nagyzenekarának állandó szólistája. Aktív, sőt magasan jegyzett szereplője lesz az európai jazzéletnek, többek között Toto Blanke, Jasper Van't Hof, Albert Mangelsdorff, Birelli Lagrene és Dick De Graaf a partnerei. Ebben az évtizedben szinte minden évben jelenik meg önálló lemeze, melyeknek nagy része Amerikában készül, olyan muzsikussal, mint Kirk Lightsey, Terry Lyne Carrington, Cecil McBee, Peter O'Mara és Anthony Jackson.

Az alábbi interjúra az egyik apropót két augusztusi itthoni felépése adta. Egyszer Szakcsi Lakatos Béla szólókoncertjén volt vendég néhány szám erejéig, a Pesti Vármegyeháza díszudvarán, korábban ugyanott Pegét, Kőszegit és Oláh Kálmánt hívta együttesébe. A másik: lapzárta került a boltokba Tony legfrissebb lemeze, melyen Randy Brecker (trombita), Dave Kikoski (zongora), Marc Abrams (bőgő) és Al Foster (dob) hallhatóak.

ramofon : 1981 óta élz Németországban, és '93 óta állandó munkád fűz a

Hessische Rundfunk, a Frankfurti Rádió nagyzenekarához. Fenn tudod még tartani a kétlaki életet?

Tony Lakatos: Ez nem nevezhető ma már kétlaki életnek, hiszen ahhoz túl ritkán jövök Magyarországra, hogy ez az 50-50%-ot elérje. Sajnos csak annyi időm van, hogy ilyenkor nyáron hazajövök egy hónapra, és karácsony környékén szintén egy pár napra.

● : Az augusztusi koncerteden megemlékezél az év elején meghalt Lakatos Ablakos De

zsőről, és a legújabb lemezeden is egy számot az ő emlékére komponáltál.

TL : Valóban, az új lemezemen, aminek a címe Generation X, a negyedik kompozíció a Dezső Goes to New Orleans. Ennek az a jelentése, hogy számunkra nem halt meg, csak elment New Orleansba, ahol a jazz született. Ezt a darabot a Vármegyeházán is eljátszottuk, és azt hiszem, a közreműködő muzsikuskok voltak a legközelebbi barátai. Úgy válogattam össze a résztvevőket, hogy közük legyen Ablakos Dezsőhöz.

NOVEMBER

Fotó: H. Schrader

Ő is magyar jazz-zenész volt, én is magyar jazz-zenész vagyok, annak ellenére, hogy ő Amerikában élt, én pedig Nyugat-Európában élek, attól még mind a kettőnknek itt vannak a gyökerei. Hol ápoljuk az emléket, ha nem Magyarországon?

● : A nagyszabású októberi lemezbemutató koncerteden kik működnek közre?

TL : Október 12-én lesz Pesten, a Zeneakadémia nagytermében. Joanne Brackeen zongorázik, Marc Abrams lesz a bőgős, aki a lemezen is játszik, és Keith Copeland dobol, tehát mind a hárman New York-iak, velük turnézunk Európában. Az egyik érdekesség, hogy megpróbálunk teljesen akusztikusan játszani, kihasználjuk, hogy a Zeneakadémián ilyen jó az akusztika.

● : A helyszín kiválasztása azt suggerálja, hogy a jazz inkább a „komolyabb” oldalhoz tartozik. Egy jazzkoncert az akadémián mégis ritkaságszámba megy, így a Jazz At The Philharmonic-jellegű – egyébként ötvenéves – célkitűzéseknek még mindig van aktualitása itt-hon. És Németországban?

TL : Ezt kellene az egész világon erőltetni, és nem azt, hogy a jazz egy koszos kis füstös klubba való. Mert ez, sajnos, nemcsak itthon jellemző, ez a jellemző hozzáállás a rendezők részéről az egész világon. A jazzt a sörrel társítják, ahol van sör, ott van jazz. Nem hiszem, hogy ez valóban így helyes. Jó lenne, ha olyan helyre kerülne a jazz, amit megérdemel, és végre valóban megkapná azt a rangot, amit már valójában kivívott magának.

● : Változott-e te hozzáállásod abban, hogy a magyar kulturális és zenei háttеред mennyire próbálsd kifejezni a zenédben,

akár a saját szerzeményeidben, akár egy-egy improvizációban?

TL : Tudatosan erre nemigen gondol az ember, de valahol ez mindig benne van az ember játékában, meg ahogy ír, hogy honnan jön és hová megy. Azt már mondták nekem amerikaiak is, hogy lehet hallani, hogy én magyar vagyok. Ami biztos jobb, mintha csak egy lennék a sok közül.

● : Vajon miből vették észre?

TL : Nem tudom, ezt nem lehet megmagyarázni. Ezt egyszerűen csak hallani lehet. Talán stílus, de mondom, ez nem tudatos, szó sincs arról, hogy én másképp akarok játszani, mint más.

● : Ma már a legnagyobb amerikai sztárokkal játszol. Kelle még válogatnod olyan szempontból, hogy ha több amerikai muzsikuspartneret választasz, akkor könnyebben észrevesznek?

TL : Ahhoz, hogy észrevegyenek, az kellett, hogy amerikaiakkal játsszak, ismertebbekkel, mint amennyire én vagyok az. És ez kell, még a mai napig is kell. Mert ha valaki bemegy az első lemezbolttba, és engem nem ismer, de látja, hogy a lemezen olyan valaki játszik, akit például láttott Davisszel vagy Hancockkal, az előbb meg fogja venni a lemezt. Ez neki egyfajta garancia, hogy már nem lehet olyan rossz.

● : A hetvenes-nyolcvanas években, pályád korábbi állomásain még fontos volt valamilyen szempontból, hogy generációs életérzést fejezzon ki a zenétek. Mintha ez ma már nem lenne olyan fontos.

TL : Most már olyan generációban vagyok lassan, amelyik nem büszkélkedik a korával, hanem inkább titkolja... Azt hiszem, a legjellem-

zőbb erre a Gárdonyi Lacival a Bacilus volt. Ebben volt valóban egy olyan érzés, hogy mi egy új generációval megpróbálunk új zenét csinálni, amit nem csinált senki előttünk, és ez sikerült is, valóban más volt, mint amit addig Magyarországon játszottak. Bár az új lemezemnek sem véletlenül az a címe, hogy Generation X: ezzel azt akartam kifejezni, hogy az emberek, akik ezen a lemezen játszanak, Al, Randy, Dave és Mark...

● : Ez nem több generáció?

TL : Nem igazán, Dave a legfiatalabb, és ő is 36 éves. Most van egy új trend, hogy, aki elmúlt huszonöt éves, az ma már Amerikában nem kap lemezszerződést. Valaki hiába Al Foster vagy Randy Brecker, hiába ilyen nagy nevek, egyszerűen nincs lemezszerződésük. Ez az a bizonyos X generáció, akinek nincs lemezszerződése Amerikában, a fiatalokkal szemben. Ez egy 6-7 éve tartó tendencia, hogy a nagy cégek mindenáron nagy tehetségeket akarnak felfedezni. Nem a zenei szinten van bajom ezzel, mert a fiatalok is mind nagyon jó zenészek. Csak szerintem még ott vannak az idősebbek, akik jobban megérdemelnék, nagyobb múltjuk van, tapasztalatuk, hogy kicsit felkarolják őket, mint a huszonegy-néhány éves tapasztalatlan zenészeket, akik – hangsúlyozom – tényleg jók. De miért éppen ők?

● : Nem tudom, van-e magyar muzsikus, akinek ennyire teljesülhetek az álmái, és az utóbbi 5-6 évben kiteljesíthette művészetét. Mikor volt a második áttörésed?

TL : Az igazi, a második áttörés 1990-ben történt, amikor a Zürichi Rádióban megcsináltam a Jazz-In Concert című műsort (a sorozat a 3sat mű-

holdas csatorna műsorán is látható volt – a szerk.), és ennek olyan nagy sikere lett Európában, hogy utána felkértek, hogy csináljunk lemezt is, ez lett a Different Moods. Így kezdődtek az Amerikában és az amerikaiakkal készült felvételeim, az igazi nemzetközi sikerek ettől a ponttól kezdve értek.

● : Milyen példaképek mozgatnak, ha mozgatnak még, mi ragad meg téged a ma élő jazzből, melyik az az irányzat, amelyikre most is felnézel még?

TL : A szaxofonosok közül nekem mindig is, kezdettől fogva Sonny Rollins volt a nagy példaképem, mind a mai napig. A globális jazz-zenét nézve pedig Miles Davis, ő az aki, a legtöbb új irányt adta a jazznek. Nemcsak egyet, hanem többet is...

● : És a kilencvenes években látsz-e olyat, ami maradandó lesz, ami tényleg új, vagy tényleg érdekes, amiről úgy fognak beszélni, mint ma egy Davis-Coltrane-kvintettől, vagy éppen egy Rollins-lemezről.

TL : Sajnos az az igazság, hogy ilyen nem látok. Ez az idő, a Davisé, Monké, Coltrane-é elmúlt, soha nem fog visszajönni, és nem azért, mert ma már nincsenek ilyen jó zenészek, hanem egyszerűen azért, mert a mai zenei nyelvzet nem ugyanaz, mint a negyvenes-ötvenes években. A jazz, azt szoktam mondani, egy gyönyörű szép nő, kisminkelve, de halott.

● : Miért halott?

TL : Mert ez már nem élő zene, csak mindig életre pofozgatják, mindig jön egy-két lemez, egy-két új arc, de igazán nem történik semmi. Én is ugyanezt csinálom, én sem csinállok semmi újat. Amikor jött Charlie Parker, előtte senki nem játszott úgy, mint ő. Amikor Monk feltűnt, előtte senki nem zongorázott úgy, mint ő. Most meg az játszik jól a fiatalok közül, aki leginkább úgy játszik, mint Herbie Hancock. Ez rossz hozzáállás szerintem, így nem is lehet előre a dolog.

● : Azért a jazz egy nagyon rugalmas keret, nem is annyira csak egy stílus, hogy mindenféle stílust, hagyományt integrálni tud.

TL : Ez a baj, szerintem. Nem ilyen széles a jazz, hogy minden beleférjen, a dixielandtól az avantgárdig. Én nem hiszem azt, hogy a dixieland jazz, vagy hogy az avantgárdot a legvadabb free dolgokkal jazznek lehetne nevezni. Kenny G-re sem mondanám azt, hogy jazz, holott sokszor a jazzlemezek között található.

● : Pedig biztos, hogy sok olyan impulzusból, ami például a world music tág gyűjtőfogalmába befér, nagyon sok megtermékenyítő dolog született, ami a jövő jazzének irányát meghatározhatja.

TL : Természetesen, ez biztosan így van, de ezt majd csak a jövőben tudjuk meg, hogy mennyire befolyásolta. Szerintem az úgynevezett klasszikus jazzt ugyanúgy kellene ápolni, mint amennyire ápoljuk a klasszikus zenét, ere-

Fotó: Szigetváry Zsolt

Fotó: Manfred Roth

deti formájában. Mozarra vagy Beethovenre sosem fogják azt mondani, hogy elavult. De azt már sokszor hallottam, hogy Charlie Parker, aki az ötvenes években halt meg, elavult bebop. Pedig ő nem olyan régen halt meg, nem?

● : Ezek szerint a mainstream vagy straight-ahead jazz a klasszikusok életben tartására irányul?

TL : Biztos vagyok benne, például Ellington vagy Monk, vagy éppen Gershwin és Cole Porter szerzeményei klasszikus zenék, ezeket meg kellene őrizni, mint amerikai klasszikus zene – szerintem ez az.

● : A halott nő hasonlatban nemcsak kritika és önkritika fedezhető fel, hanem egy olyan viszonyra is utal, ami kevés művészetben van meg: a klasszikus balettben például nincs változás, ma is olyan, mint például ötven éve. De a straightheadre ez nem teljesen igaz, az új lemezekben szerintem több élet van, mint amit egy halott nőből „ki lehet pofozni”.

TL : Örülök, ha ezt mondad, én biztos vagyok benne, hogy ez a lemez jó, amit most megcsináltunk, jól sikerült, élvezet volt csinálni, remélem hallgatni is az, de nem fog hegyeket megmozgatni. Csak egyszerűen egy jó lemez. De Joe Lovano vagy Joshua Redman lemezei sem mozgatnak meg hegyeket, csak jobb a terjesztésük, és jobban fogynak. Ettől a zene még nem megy előre, és ez a jellemző manapság.

Zipernovszky Kornél

Egberto Gismonti

Egberto Gismontit igazán nem kell Magyarországon bemutatni: legfeljebb azt érdemes vele kapcsolatban felelegetni, hogy utolsó itthoni koncertjén úgy zongorázott, hogy mindenki elámult. Erre, mármint a gitáros lenyűgöző zongorázására a Gramofonban is kitértünk (96/4), helyből klasszikusnak minősítettük újonnan kiadott, de régebbi szóló-zongora-felvételeit (ti.: ez volna a hat csillag, ha volna). Szegeden az oly szívesen látott brazil a Musica de Sobrevivência című lemezét mutatja be, megint egyszer honfitársaival: Nando Carneíróval és Zeca Assumpçãoval. A zongorát azért ne tessék elfelejteni bekészíteni, és Szabó Sándor is járhatna arra saját készítésű gitárvinájával, hátha megint szükség lesz rá!

Szege di

k é p e s l a p

Betty Carter

Betty Carter jövedele a legnagyobb szenzációja az idei Szege di Jazznapoknak. A legegységibb jelenség a jazzéneklés történetében. Még soha nem járt nálunk, de több itthoni rajongója (így a szerk. is) Bécsbe vagy máshová már elzarándokolt a kedvéért. Carter lemezen (lásd: Gramofon 97/1 sz.) csak halvány mása annak, amit „előben” produkál, bár az is általában ötöst kap a kritikusoktól, és nem csak nálunk. Nincs érzélem, nincs gesztus, nincs szín, amit egy este meg ne szólaltatna, drámai váltásokban, hihetetlen impulzivitással.

Ujjának egy mozdítására egész, fiatalokból álló kísérőzenekara hanyatt-homlok rohan utána, egy teljesen másik hangnembe, másik hangulatba. Az I'm Yours, You're Mine, az utolsó lemez címének jóslata tehát végre számunkra is beteljesedik: Xavier Davis (zong.), Curtis Lundy (bőgő) és Greg Hutchinson (dob) alkotják Carter trióját.

John Surman

Surman olyan legenda, akivel már találkoztunk, méghozzá Szegeden is. Ő az egyik leginkább meghatározó egyénisége annak a hatvanas évek második felében lezajlott brit zenei forradalomnak, amelyből szinte egyszerre sarjadt ki a fúziós jazz-rock a szigetországban és a tengerentúlon, és az európai jazz emancipációját beteljesítő ECM-iskola. A baritonszaxofon nem könnyű hangszer, de amit Surman csinál vele, az gyakran súrolja a lehetetlent. Partnerei is tudnak éteriek lenni, anélkül, hogy a jazz lényegéről egy pillanatra is lemondanának: Szegeden Surmant ezúttal John Taylor (zongora), Chris Laurence (bőgő) és John Marshall (dob) előkelő társaságban hallhatjuk. (X)

Az **INTERNET** és a **ZENE**

EUROPE JAZZ NETWORK

Eddigi jazzel kapcsolatos barangolásaink során túlnyomórészt amerikai szerkesztésű oldalakkal találkoztunk. Ez alkalommal egy olasz homepage-re látogatunk: www.ejn.it. A bejelentkező site-on egy Miles Davis-fotó köszönti a látogatót. A képet Paola Bensi készítette. Az „about this exhibition”-re kattintva megtudjuk, hogy ebben a hónapban (1997. augusztus) indul ezeken az oldalakon egy virtuális fotókiállítás. Elsőként Paola Bensi munkáival ismerkedhetünk majd meg. A Davis-fotóra klikkelve lépünk be a EUROPE JAZZ NETWORK-be. Hallgathatunk egyperces interjúkat Chick Coreával, Steve Lacyvel és John McLaughlinnal. A „Concerts”-ben európai fesztiválok, koncertek részletes programját olvashatjuk. A Promoters, Tours, Musicians, Agencies, Artist... stb. mind rengeteg információt tartalmaz az európai jazzélettel kapcsolatban. Ezekben a site-okon olvashatunk életrajzokat, magazinokat, megtaláljuk ügynökségeket, jazzszövetségeket, jazzkiadók címeit. Érdeemes megnézni!

Tóth István

Budapest Music

OTT HONT AD A LI

Működésének harmadik évfolyamát kezdi meg szeptember utolsó szombatján a Magyar Jazzlemezgyűjtők Szövetsége, mely a Magyar Jazz Szövetség szekciójaként működik. A szövetség, melynek jelenleg körülbelül 100 aktív tagja van, azon fáradozik, hogy valamilyen kommunikációs pályán összekösse mindazokat, akik Magyarországon olyan intenzitást élveznek a jazzmuzika iránt, hogy jövedelmük kisebb-nagyobb részét jazzel kapcsolatos műtárgyak – így hanglemezek

(akár vinil, akár CD), video- és aud felvételek (bármilyen hordozón), könyvek, lyóiratok és más relikviák, így plakátok, festmények, stb. – beszerzésére gyűjtésére–megőrzésére fordítják. Megíté sünk szerint a jelenlegi tagok és holdvargák már kapcsolatrendszerükön belül tudhatják hazai gyűjtőtársadalom meghatározó részét és egyre szélesedő nemzetközi hálózatban szerepre aspirálnak. Nem túlzás azt állítani, hogy a szövetség tagsága és vonzások

John Scofield • Quiet

Verve

Take 6 • Brothers

Warner

Stravinsky/Prokofjev • Violin Concertos (Itzhak Perlman, Daniel Barenboim, Chicago Symphony Orchestra)

Warner

Domenico Scarlatti • Sonates pour guitare (Stephan Schmidt)

Verve

Bartók Béla • Felvételek magánygyűjteményekből

Hungaroton Classics

Az ECM, AUIDIS, JVC, DREYFUS, VERVÉ, FONÓ KIADÓ VÁLASZTÉKA KAPHATÓ, ILLETVE

Center

MEZGYŰJTŐKNEK

szűkíti a hazai jazz átlagizlését, így a kereskedelemben, lemezkiadásban és koncertéletben tapasztalható kereslet-kínálat alakulását.

A szövetség életének legfontosabb mozzanata a nyári hónapok kivételével minden hónap első szombatján – legközelebb szeptember 7-én – délelőtt 10 órától délután 2 óráig rendszeres klubszerű összejövetelek a BMC-ben. Ezen összejöveteleken alakulnak a régi és új tagok közötti személyes kapcsolatok,

melyek életük meghatározói lehetnek, továbbá eléri az Interneten és más számítógépes hálózatokon feltalálható jazzműveket, állandó beszerzési lehetőségük van kedvezményes áron mind az analóg-, mind a CD-piacon. A szövetség élete egyre jobban összefonódik a BMC-ben zajló tevékenységekkel, mind a szolgáltatások igénybevétele, mind pedig azok bővítése vonatkozásában.

Szigeti Péter

Budapest Music Center
 1093 Budapest, Lónyay u. 41.
 Tel./fax: 216-7895,
 Tel.: 216-7896
 E-mail: musiccenter@bmc.hu
<http://www.bmc.hu>

A BMC szolgáltatásai:

- Hazai és nemzetközi információs központ – szöveg, kép, hangadatok felvétele és lekérdezése az Internet-hálózaton
- Kiadói tevékenységek koordinálása – Bouvard & Pécuchet
- Zenei fesztiválközpont – előadások, koncertek, hang- és fénytechnika szervezése, lebonyolítása, stb.
- Zenei kiadványok árusítása
- Hangfelvételek készítése, hanghordozók gyártása, teljes körű szolgáltatásokkal – zenészek, stúdiók, grafikai-nyomdai kivitelezés, stb.
- Rendezvényszervezés

A BMC a GRAMOFONBAN

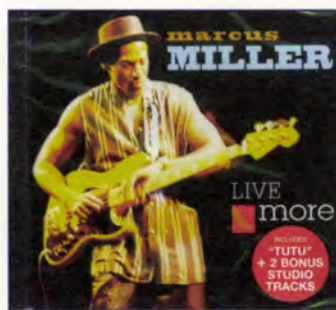
- Az Internet és a zene
- BMC-lemezajánlat
- Lemezgyűjtők

Charles Lloyd • Canto
 ECM

Marc Russo • The Window
 JVC

Marcus Miller • Live & more
 Dreyfus

Grencsó Kollektiva
 • Plays Monk
 Pannon Jazz

Tükrös Együttes
 • Magyar népzene
 Fonó

...NER, HUNGAROTON CLASSIC, PANNON JAZZ,
 ...ENDELHETŐ (POSTAI UTÁNVÉTEL IS) A BMC-BEN!

NEMZETI TANKÖNYVKIADÓ

A forgatókönyvet és az összekötőszöveget írta és elmondja:

dr. Szabó Helga

Zenei rendező: Erkel Tibor

SÜSS FEL, NAP, FÉNYES NAP, KERTEK ALATT A KIS BÁRÁNY MAJD MEGFAGY

Legalább hét jelenséget rejt magában ez a dal, s ezek együtt hozzák létre a csodát, hogy fent az égen, vagy lent a gyermeki szívben, valóban kisüt a nap.

1. A gyermek a kertek alatt jár – (nem a szobában üldögél),
2. és megérzi (mert odafigyell), mit érez a kis bárány.
3. Talán ő maga is fázik (ezt azonban figyelmen kívül hagyja), felelősséget érez a báránycájáért és segíteni akar (nem önmagán).
4. Tudja, hogy merről várhat segítséget, (mivel szellővel és fényvel, viharral és napsugárral szövetségben él),
5. cselekszik. Beszédes viszonyban van a nappal és a holddal, világossággal és sötétséggel, hozzájuk szól,
6. azaz énekel, mert a dal varázslatosabb a szónál.
7. Mindez pedig számára oly természetes (szabályoktól mentes), éppen ezért játék és öröm.

A pedagógia feladata, hogy ehhez a csodához vezesse el a gyermeket. Az éneklés a lélek legősebb kifejezési formája. Énekel olyasmit lehet elbeszélni, amire a szó kevés. Az iskolában okoskodással, magyarázgatással és elemzésekkel nem sokra megyünk. A gyermeknek szépségre, eszményekre, valahová tartozásra, szeretetre van szüksége. A tantárgyak szeletekre darabolják az élet jelenségeit. Pedig valamennyi ugyanarról a világról, annak sokféle csodájáról szól.

Hagyjuk játszani a gyermekeket! A felszabadult játék öröme megérleli lelküket, hogy a dalban rejlő csodák feltárujanak előttük. A természetben élő ember, s köztük a gyermekek dalában bentrejlik a nap, a hold és az égitestek, az erdők és mezők, folyók és völgyek természeti csodája, a bennük élő növények és állatok sok-sok története, s az emberek öröme-bánata, vigadozásai és ünnepei. Ezeket a dalokat nem egy ember, hanem emberek sokasága alkotta, mert közösséget formálva éltek. Ez a dalvilág maga a történelem, a földrajz, a vallás, a hit, a munka és ünneplés. Ez a dalvilág játék és öröm. Nincs korszakhoz kötve, örökérvényű, mert évszázadokon át öröklődött tovább, népünk közös kincse.

A martonvásári Művészeti Iskola növendékei

Juhász Zoltán előadóművész és a martonvásári Művészeti Iskola növendékei

Ezért választottuk a kicsinyek zenei nevelése alapanyagául ezt a zenei anyanyelvet, a magyar népdalt.

Az éneklés lényege az éneklés, minél kisebb a gyermek, az éneklés annál inkább a játékkal fonódik össze.

Természetesen minden játéknak rendje van. Énekes, táncos, prózai, rögtönző szerep jut belőle mindenkinek. A játék értelme az az öröm, ami létre is hozza ezt a közösségi formát. Játsszani jó. Az már sokkal később történt, amikor a játékot színpadra, szereplésre tervezték el a gyermekek tanítói. Nem öröklődött volna át generációról generációra a népdal, s benne a gyermekjátékdal, hanem a színpad, az eredmény felmutatása lett volna a cél. A színpadi szereplés ugyanis magával hozza a gyermekek megosztását, valamilyen elgondoláscsoporthoz, alapján az alkalmasak és alkalmatlanok kiválasztását. És akkor már nem a közösség megerősítését, hanem széthúzását eredményezi.

Kodály Zoltán bölcs célkitűzése, hogy a zene öröme MINDENKIHEZ elérhetővé váljon. Nincs joga senkinek sem arra, hogy ítélkezzék, ki méltó és ki méltatlan arra, hogy a közös éneklésben, játékban, szereplésben részt vegyen. LEGYEN A ZENE ÖRÖME MINDENKÉ.

A Nemzeti Tankönyvkiadó az ének-zene tanításához megjelentetett reprint kiadású Kodály-Ádám-féle általános iskolai ének-zene tankönyv anyagának feldolgozásához, de mindenféle általános iskolai ének-zene tanításhoz hanganyagot állítottat össze, s jelentet meg 1997-ben. A hangkazetta-sorozat címe: Süss fel, nap! A sorozat 4 hangkazettából áll, amelyeknek az A és B oldalán kb. 30-30 perc hanganyag hallható: az 1. osztályosoknak Fehér liliumszál, a 2. osztályosoknak Arany alma, a 3. osztályosoknak Zöld ágacska, zöld levelecske, a 4. osztályosoknak Rózsa szálam, kis violám címmel.

1. 2. ÉS 3. HANGKAZETTA kezdetén néhány tanítási mozzanatot mutatunk be, amelyek minden egyes éneklésnek fontos pillanatai lehetnek. Ezek azok a játékos feladatok, amelyek közben egy-egy gyermek képességeit, zenei adottságait figyelheti és ismerheti meg a tanító.

A gyermekek hangja nem egyforma. Vannak, akik ösztönösen igen mélyen vagy igen magas hangterületen énekelnek. Számunkra nehézséget okozhat az osztály többségének hangmagasságához kell igazodni. Nagyon hibát követ el az a tanító, aki az ilyen gyereket arra kéri, hogy ne énekeljen a többiekkel, mert elrontja az osztály énekét. Joggal haragszik majd a gyermek, mert olyasmiről büntették, amiről nem tehet. Nem hibánk, ha magasak, vagy ha alacsonyak vagyunk, nem hibánk, ha bőrkünk vagy hangunk színe eltérő a többiekétől. Miért lenne hibája a gyermeknek, ha hangja mélyebb vagy magasabb, rekedtebb, érdekesebb a többiekénél, vagy szinte szavalva énekel.

Süss fel nap!

hallás, a ritmikai és éneklőkészség minden esetben fejleszhető. A tanító a gyermekek hangját és éneklő készségét úgy ismerheti meg, ha minden órán lehetőséget ad olyan ritmikai és éneklő játékokra, rögtönzési feladatok megoldására, amelyekben egy-egy gyermek szólószerepet kap, s így képességeit fel tudja mutatni. A tanító ilyenkor figyelheti meg növendékei ritmikai, éneklő, rögtönző képességeit, s jó érzékkel adhat kinek-kinek alkalmas feladatot, amelyet sikeresen meg tud oldani. A mércét minden egyes gyermek képességeihez kell mérni. Így sikert érhet el a még rögtönösen éneklő, a ritmust még kapkodva tapsoló gyermek is.

Miként a gyermekek hangi adottságai, éppen úgy mozgás- és ritmikai érzékszűk is különböző. Ismerünk dinamikus, gyors mozgású és megfontolt, lassú mozgású gyermekeket. Az életben mindkét típusra szükség van. Nem a felnőttek, sem a gyermekek nem egyformák. A szovjet orientált sűrű nevelés káros hagyatéka az uniformizált embertípus nevelése. A tanítók éppen az a feladata, hogy a rábizottak adottságait megismerje és minden egyes gyermek számára a legalkalmasabb módon találja meg, hogy az ő sajátos képességeit ki tudja bontakoztatni.

Iz olyan munka, amelyet még a legmagasabb pénzösszeggel sem lehetne néltő módon megfizetni. Csakis elhivatottság, szeretet, önfeláldozó munkálkodás eredményezhet ilyen tanító-gyermek kapcsolatot, ilyen nevelést. Megtévesztőül. Amiként a családban az édesanya és az édesapa boldogsága a gyermek, a tanító élete is ily módon gazdagodik, mert életének értelme a gyermek. A kisgyermekkorban az énekek többsége játék. A játékkal játék nélkül olyan, mint a szárnyaszegett madár. Mégis országosan elterjedt hiba, hogy játékok ohasem marad idő. Higgyük el, hogy a közös játék élménye sokkal hatékonyabb, mint a látszat szerint oly hasznosnak ígérkező okoskodó magyarázatok és feladatok.

A hallásképzésre természetesen nagy szükség van. Ez az órának érdekes, avékeny, egyéni megnyilatkozásokra alkalmat teremtő része.

A hangfelvételünkön erre is adunk néhány rövid példát. A hallásképzést NE a dalokdalokra, hanem olvasógyakorlatokra alapozzuk. Elveszítjük a játékkal a ényegét, ha módszertani fortélyokkal, mindenféle megfigyelésekre és tudatosításokra használják fel. A játék időt igényel. A játék vidámságot, újszerű ötletek megvalósítását feltételezi, s mindehhez kötetlenül, a neki járó időt kívánja meg. A játék nem a jótanulót, a sokat jelentkezőt, a tanítót nem bosszantó jutalma, hanem minden gyermek joga, az éneklőre legfontosabb eleme.

A hallás képzését olvasógyakorlatokra alapozzuk. E korosztály számára elsősorban Kodály: 333 olvasógyakorlatát helyezik tankönyveink az előtérbe. A hangfelvételünkön ötleteket mutatunk be, miként alkalmazhatjuk ezeket a kiűnően megszerkesztett, rövid gyakorlatokat az egyes gyermek képességének fejlesztésében. Sok haszonnal jár, ha egy olvasógyakorlat előadásában több gyermek vesz részt. Így az egymásra figyelés, a zenei folyamatba illeszkedés képességét is fel kell mutatni. A tanító feladata, hogy a gyakorlat bemutatása után valamennyi részvevő gyermek énekesprodukciónak értékeli, s megmossa az utat, miként tudja esetleges hibáit javítani.

A tankönyveink az egymásra figyelő kétszólamú éneklés gyakorlására is sok példát adnak. Ezek Kodály Zoltán Énekeljünk tisztán! c. kötetéből idézett szemelvények, vagy azok zenei ötleteit alkalmazó rövid gyakorlatok.

Köztudott, hogy Kodály Zoltán a latin és ógörög, valamint a német nyelv magas fokú ismeretét már a középiskolában elsajátította. Egyetemien évei dejen a német és a finn nyelvek tanulmányozását helyezte az előtérbe, de angolul és franciául is kitűnően beszélt és még igen sok más nyelvet foglalkozott. A nyelvtanulás ilyen magas fokú tapasztalatai bírták arra, hogy többször, több helyüti kifejtése nézetét, hogy gyermekeket 10 éves kor alatt anyanyelvre kell tanítani, s a biztos alapot ily módon megvetni benne, s az idegen nyelvek tanítását erre alapozva kell elkezdni. Zenei vonatkozásban is ez volt Kodály Zoltán álláspontja.

Hangkasszétánk összeállításakor ezt a nevelői gondolatot helyeztük az előtérbe. Sajátítsa el a gyermek elsőként saját zenei anyanyelvét!

A zenehallgatásra szánt anyag egyik típusa olyan magyar népdal, amelyet a

gyerekek az 1-4. osztályokban még nem tanulnak, de örömmel meghallgathatják. Miközben új dalokkal ismerkednek, különféle előadásmódokkal is találkoznak.

A galgamácsai Vankóné Dudás Juli neveltjei, a galgamácsai gyerekek sajátos tájszólással és hangszínnel éneklék a népdalokat és a galgamácsai gyermeklakodalmat. A kiváló karvezető, Andor Ilona kislánycsapata érhető szövegkijéssel, szépen kimunkált hangszínnel éneklék a népdalokat. A tisztán éneklést Kodály olvasógyakorlatain művelték ki.

A táncházak muzsikáját kiváló együttesek mutatják be. Vezetők magasan művelt szakemberek. A duda hangszer országos hírvő előadóművésze, Juhász Zoltán elektromérnök, a kiváló hegedős, népzene-tudós Vavrinecz András bányamérnök. A különböző hangszerek megszólaltatói egyben zeneiskolai tanárok is, mint Kobzos Kiss Tamás lant-, koboz- és ének előadóművész. Zempléni László az ütőhangszereket szólaltatta meg, Fábrián Márta cimbalomművész, Gyöngyössi Zoltán fuvalomművész játéka is elhangzik a kazettán. E kiváló hangszeres muzsikusok játékához csatlakoznak a hangfelvételünkön szereplő budai Szent Benedek Bencés Általános Iskola és Gimnázium és a rákoshegyi Kép Utcái Általános Iskola növendékei és a Martonvásáriban Salamon Ferencné vezetésével működő Művészeti Iskola növendékei.

Szerencsés nép vagyunk, hiszen két világszerte elismert zeneszerzőt mondhatunk magunkénak. Bartók Béla és Kodály Zoltán nagyságát már igazolta az idő. Bevonultak évszázadunk klasszikusai közé.

A kisgyermek zenei élményeinek anyagát éppen ezért e két világszerte elismert magyar zeneszerző műveiből állítottuk össze. A kiválasztott kompozíciók szinte kivétel nélkül egy vagy több magyar népdalra alapulnak. Ezek többségét a gyermekek is el tudják énekelni. A dalokat azonban nem csak énekesek, hanem különféle hangszerek szólaltatják meg. Így nyílik alkalom a fuvalom, a cimbalom, a zongora, az énekar és a zenekar, valamint egy kis finnországi kitekintéssel, a kantele megismerésére. A zenei szemelvények olykor versekhez kapcsolódnak, s mint minden ősgyökerű művészet, a természethez vezetnek. Így kapott helyet összeállításunkban Balogh János akadémikus professzor vezérlő szavaival az erdők muzsikája, a madarak éneke. A természet zenéjével együtt lehetők tartottuk, hogy két régi mester, Couperin és Vivaldi muzsikájának szemelvényeit is bemutassuk a gyermeknek. Azt a pedagógiai alapelvet követtük, hogy az újfajta élményt feltétlenül valamilyen jellegű ismétlésnek kell követnie. Amikor az erdő természetes hangjait vagy az erdőnek a zeneszerzők kompozícióiban megjelenő hangjait hallgattuk, szükségesnek éreztük, hogy ezt az élményt idővel megismételjük. A négy év anyagában minden egyes természet-, népzenei vagy műzenei zenehallgatási stílust – a tanítás más és más időszakában megjelenő, legalább két zenei példa mutat be.

Kodály Zoltán Iskolai Énekgyűjtemény (1943) c. kötetének szellemiségét követve, a tananyag mintegy függelékeként, néhány gregorián éneket, egyházi népeket, zsoltárt is bemutatunk.

Nemzeti Himnuszunk vegyeskarral és zenekarral írt hangfelvételét a 2. és a 4. osztály kazettájának végén bemutatjuk. A Himnusz zeneszerzőjének, Erkel Ferencnek talán legnépszerűbb áriáját, Bánk bán Hazám, hazám... kezdetű énekét Simándy József emlékezetesen szép előadásában illesztettük a 4. osztályos kazetta végére. A romantika korából idézett gyönyörű áriát egyben bevezetőnek is tekinthetjük a felső osztályok zenei stílusokra kitekintő hangkasszétái felé.

Szabó Helga
(X)

Az ismertett hanganyag a Nemzeti Tankönyvkiadó könyvesboltjaiban megvásárolható vagy megrendelhető.

Pedagógus Könyvesbolt,
1053 Budapest,
Múzeum körút 3.
Telefon: 117 3506

Pedellus Tankönyvbolt,
1143 Budapest,
Sobránc utca 6-8.
Telefon: 221 9841

Peregrinus Könyvesbolt,
1027 Budapest,
Bem rakpart 54-55.
Telefon: 212 4462

Pontus Könyvesbolt és Csomagküldő Szolgálat,
1095 Budapest,
Gát utca 25.
Telefon: 215 4351

Modeszt Muszorgszkij

Levelek, dokumentumok, emlékezések

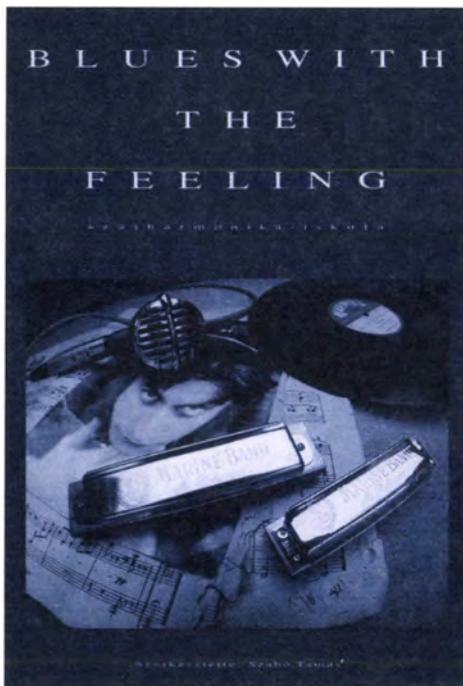
A magyar zenetudomány elmúlt évtizedeit különös kettősség jellemzi: versenyképesség és provincializmus, túlírt, túlkutatott területek és feltűnő hiányosságok, „fehér foltok” szimbólizisa. Miközben Szabolcsi Bencét, Bartha Dénest és Pernye Andrást túlzás nélkül a század legnagyobb magyar gondolkodói között tarthatjuk számon, és ma élő tudósaink közül is néhányan – például Somfai László a Haydn- és Bartók-kutatás területén – lépést tudnak tartani a világgal, nem hallgathatjuk el a hazai zenetudomány adósságait sem. A magyar zenetörténet jó néhány fejezete feltáratlan, felbecsülhetetlen értékek hevernek könyvtári polcokon, úgy, hogy senki sem tud róluk; az európai zenetörténetnek pedig vannak olyan értékes korszakai,

irányzatai, iskolái, összefüggései, amelyekkel magyar muzikológusok még érintőlegesen sem foglalkoztak.

Az ilyen, elhanyagolt területek közé tartozik a XIX. századi orosz zene is, amelynek jelentőségét, a modern európai művészetre gyakorolt hatását Nyugaton már évtizedekkel ezelőtt felismerték. Muszorgszkij, Balakirev, Kjuji, Borogyin, Rimszkij-Korszakov és a többiek oeuvre-jéről esszék, monográfiák, tanulmánykötetek születtek, annak ellenére, hogy a forráskutatás a Szovjetunió létezésének hét évtizede alatt nem volt egyszerű feladat. Magyar nyelven mindeközben csupán néhány kisebb, ötvenes évekbeli „szocreal” tanulmány és életrajzi kísérlet látott napvilágot; az orosz romantikus zene beható elemzése, stílisis és műfaji vizsgálata, a dokumentumok feltárása

és közlése, az összehasonlító analízis elmaradt. Ezért is rendkívüli jelentőségű Papp Márta Bojti János munkája, amely – levelek, iratok, dokumentumok és a barátok, pályatársak emlékezései alapján – enciklopédikus részletességgel mutatja be Modeszt Muszorgszkij életét, pályáját. A nyolcvanas években Moszkva és az akkori Leningrád könyvtáraiban végzett kutatásokra épülő kötet önálló fejezet foglalkozik a gyermek- és tanulóévekkel, a Balakirev-körrel (vagyis a kiadvány leegyszerűsítve Ötöknek nevezett misztikus zeneszerzői csoportosulással), a Borisz Gdunov és a Hovanscsina előkészületeivel bemutatójával és utóéletével. A fűggel Muszorgszkij életének eseményei és művein jegyzéke mellett a zeneszerző hivatali pályafutását is ismerteti. A Mernöki Ügy Legfelsőbb Igazgatóságának kollégiumtitkára, helyettes irodafőnök, címzetes tanácsos, az Állami Javak Minisztériuma Erdészeti Ügyosztálya III. részlegének helyettes irodafőnöke, kollégiumi ülnök, alirodafaőnöki udvari tanácsos, irodafaőnök, az Állami Előzetes Revizorhelyettese – e rangokat viselte boldogtalan életű, alkoholfüggő zeneköltő, rövid felsorolásból is elének tárul a gogol-oroszországi holt lelkekből meggazdagodott szovjetnyikvilága.

Aulich Aur

Blues With The Feeling
Szájharmonika-iskola
Szerk.: Szabó Tamás
Simonffy Kiadó
74 old.

Blues With The Feeling

Szájharmonika-iskola

Hangszeriskolák nemigen tanítják a meghibásodott zeneszerszám házi javításának finom fortélyait, de az új magyar szájharmonika-kalauz gondos szerzői erről is fölvilágosítják azokat, kik úgy összenőttek a fűjásnak és szívásnak egyaránt engedelmessé hangkeltőjükkkel, hogy „bütykölni” is hajlandóak rajta. Ugyanilyen intim aprólékoság jellemzi a teljes kiadványt, amelynek alapja egy 1993-as keletű amerikai tankönyv. Hogy belőle mit vettek át, és mivel egészítették ki a hazai harmonikajáték neves képviselői, annak ők a megmondhatói. Annyi biztos, hogy a kellő alkalmazás az itthoni viszonyokra és lehetőségekre mind a személyes hangvételű bevezetőben, mind a későbbiekben

szerecsésen érvényesül. Mindazok, akik szájharmonika-játék nyelvtanuláshoz hasonlítható – azaz idővel mind bonyolultabbá váló mesterségére, netán művészetére adják a fejük – vagy stílszerűbben kifejezve: ajkai nyelvüket, fogsorukat, ínnyüket és a cél elérése érdekében regulázott légzőszerveiket –, hálásan értékelhetik a kötet általános információgazdagságát és szerves kultúrtörténeti beágyazottságát a műfaj előzményeibe. Tömör összefoglalás olvasható a világvirtuózokat is termelő zeneeszköz itthoni pályafutásáról; s itt található egy kitűnően válogatott diszkográfia is azoknak, akik már szájharmonika-tanulmányaik megkezdése előtt tudni óhajtják, hogyan is fogna ők ketten szólni, ha huzamos gyakorlás után

MODESZT MUSZORGSZKIJ

LEVELEK

DOKUMENTUMOK

EMLÉKEZÉSEK

Kávé Kiadó

deszt Muszorgszkij
lelek, dokumentumok, emlékezések

zeállította és fordította:
i János és Papp Márta
é Kiadó
t old.

rehaladást tettek a metier-ben, s ezen belül
y túl is a bluesértés területén. Könnyíti a
asztást a „fűjnívalók” között a műfajok, stílu-
és játékmódok részletes listája, amelynek
én a hangszer whyskibe áztatásának minu-
zus művelete is előkerül...

első megszólaltatás leírása („mintha gyertyát
nál, mintha spagettit szívnál föl, mintha
sze té betűt pöszögnél) érzékeltes, s ugyanc-
t egyszerű, de hatékony tanácsok segítik a
ngképzés technikájának minél tartalmasabb
ajátítását. A haladók animálására és továb-
épzésére való a fontosabb játékmódok fel-
olása, kiegészítve diadalra juttatóik életének
vid ismertetéseivel. (Oh, szegény Butterfield,
a csodálatos, Scorsese-filmbéli búcsúkon-
t!) Az utolsó fejezet az erősítőkkel és a
krofonokkal foglalkozik, s itt is föl-föl-
kkan a kötet egészét befolyásoló alapszabály,
szerint a minőségi hangzás titka nem a
regdrága felszerelés, hanem az, hogy a
ékos mennyire veszi komolyan az állandó
tökéletesítés nietzschei értelemben „vidám”
telmeit.

Iszlai Zoltán

Az életmű fele

Zeneszerzőportrék beszélgetésekben

Többször más tevékenységekkel – karmesterséggel, előadóművészetel, oktatással, szervezéssel – is foglalkozik az a negyven körüli komponista-nemzedék, amelyet rangos kortársként bírt rádiónyilatkozat-sorozatra Hollós Máté; követve elődje, Földes Imre 1966/67-es példáját. Földes annak idején a Nemzeti Galériában beszélgetett életművükről tíz „pályamenővel”. Bozay, Durkó, Kocsár, Kurtág, Láng, Lendvai, Papp Lajos, Petrovics, Soproni és Szokolay három évtizede valószínűleg többet küszködött a kultúrpolitikai anomáliákkal, mint az utánuk jövő, részben tőlük tanuló, boldog ideológiátlanok. Például az az 1973 után végzett vagy indult negyedszáz zeneszerző,

kik Az életmű fele című, beszélgetésekből egybeszerkesztett, szellemi izgalmakban bővelkedő kötet alanyai, szereplői.

A rétegezten tartalmas, és a kérdező őszinte érdeklődésének köszönhetően a szakmai problémákba bátran belevágó társalgásokba csupán itt-ott szüremkedik be a szépelgő kékharynyaság, a muzsikudölyf vagy a gátlástalan kísérletezéshez való görcsös ragaszkodás manifestálása. A „lehangfotózott” partnerek tíz éve talán szélsőségesebbek lehettek; mára azonban lehiggadtak, s következőképp tanúságot tettek komplex szemléletükről meg a kiegyensúlyozottságra legalább törekvő önkritikusságukról, olykor elégtelenségükről. Sokan közülük egyszerre észlelték, hogy az általuk addig követett nyomvonal járhatatlan, s ezek a zsákutca-fölismerésig elért alkotók ma már kiforrott, gondolkodó egyéniségek.

Akiknek kissé hangosabb a sikerük, mint a vidéken vagy történetesen külföldön élőké, kevésbé hajlamosak az elmélyülésre. Hollós Máté azonban nemcsak az egykori Fiala Zeneszerzők Csoportjához vagy az Új Zenei Stúdióhoz tartozó szerzők találóan megfogalmazott nézeteire volt kíváncsi, hanem az Erdélyből áttelepültekére vagy a sajátos felfogású „külsőkörözők” egyikére-másikára is, akiknek „oldalnézetei” árnyalták a szabályos pályán haladók gondolatait. Hollós szinte mindenkinél tapintatosan rákérdezett arra, hogy műveiknek milyen a fogadtatása, s hogy mennyire fontos számukra a visszhang. Publikumgalázás nem volt, néhány önironikus vallomás („Szatyorban maradt a paradicsom”) mégis elhangzott. S hogy mekkora az a reagálásigény, ami elégedettséggel töltené el az őket körülvevő csendhez azért hozzáadódott művészeket? Sokan már azzal kibékülnének, ha az érdeklődők a bemutató után másodszer is meghallgatnák az előadókat megpróbáló zenedarabjaikat.

Iszlai Zoltán

Az életmű fele
Zeneszerzőportrék beszélgetésekben

Akkord Kiadó
148 old.

BFZ

Júniusi számunkban részletes kritikát közöltünk Fischer Iván és a Budapesti Fesztiválzenekar nemrég megjelent Bartók-lemezéről (Philips 454 453-2).

A Londonban megjelenő, világszerte terjesztett hanglezem-szaklap, a Gramophone augusztusi száma ugyancsak hosszabb kritikát szentel a lemeznek. Úgy gondoltuk, néhány idézet helyett érdemes megismertetni olvasóinkat a teljes kritikával.

A nemzetközi zenei élet egyik legtekintélyesebb lapjának számító Gramophone ugyanis visszafogott mértéktartásáról (is) híres, gyakorlatában fehérré holló az az elragadtatással teli hang, amellyel a lemezről és a Fesztiválzenekarról ír. Ha valaki kételkedett volna a felsőfok indokoltságban, a szenzáció máris itt van: a Gramophone Fischer és a BFZ lemezének ítélte a Recording Of The Month (A hónap felvétele) címet.

Ami a Mandarint illeti, ennél csodálatosabbnak még soha nem hallottam – ilyen élénk, felszabadult előadásban, amelyet a lemezújdonosságok közül feltétlenül első helyen ajánlok. Minden a helyén van – tökéletes a zene karaktere, a ritmika úgyszintén, a hangzásban pedig az a kemény, éles jelleg érvényesül, ami lényeges eleme Bartók tonális nyelvezetének. A csodálatos mandarin minden végletessége – s a történetben felszejtő nyomorúság – dacára végső soron a részvevőről szól, s ezt Fischer egy percre sem felejt el. Vezénylése hatalmas dinamikai ívet ír le az első Csalogató (20. track) feszült csellópianissimójától a Hajzáig (24. track), mely nem ismer hangzásbeli korlátokat: a nagy tetőpont fűlsikertető, a vonósok vad, fúgaszerű tematkezdései pedig igazán arco ravidó (durva vonókezeléssel) szólalnak meg. Szinte minden percre jut egyegy zeneileg jelentékeny, figyelemre méltó részlet: az első Csalogató dallamába élesen hasító kürtöktől (3'00") a rendszerint elmosódó zongoragliszandóig, amelyek a harmadik textúráját gazdagítják (22.

track). A Mandarin feltűnése az ajtóban egyszerre döbbenetes és felséges (Maestoso), a Hajzába torkolló, örvénylő keringő (6'25", 23. track) érzéki hegedűportamentókat vonultat fel, a kórus, ahogy kell, pianissimo lép be, amikor a Mandarin teste „zölden kezd világitani”, s a haláltusáját kísérő expresszionista gesztusok ütemezése kiváló. Finomság és brutális agresszivitás, erőteljesség és szinte megelevenedő szuggesztivitás váltják egymást – tökéletes összhangban a kottával. Fischer soha nem vulgarizálja, brutalizálja vagy túlozza el a dolgot, s ami nagyon fontos, kiemeli Bartók zenei nyelvezetének azokat a gyorsan felvillanó, népies elemeit (jelenlétük mindenütt nyilvánvaló), amelyeket a kevésbé figyelmes karmester alig vesz észre. S ezzel el is értünk ahhoz, ami a legnagyobb érdekesség ezen a csodálatos lemezen: a Budapesti Fesztiválzenekar markánsan egyéni jellegéhez. Micsoda öröm végre olyan zenészeket hallani, akiknek játéka a szülőföld ízét hordozza, s nem egy minden zenekart uniformizáló olvasztótégelyét (a jelenség, sajnálatos módon egyre gyakoribb)! Kit érdekel ilyenkor egy-két apróbb pontatlanság? A vonósok szinte harapnak, a

fafúvósok hangja cigányosan hajlékony, a rézfúvók és az ütők hangja erőteljes, metsző, de soha nem érdes. Mindez tökéletesen életre kel az öt, népzene ihlette darabban. A Magyar parasztdalok hol játékosak, hol telt zengésűek; a Magyar képek fantáziadús, zenében elmondott mesék (Fischer olvasatában az Este a székelyeknél álomszerű, míg a Kicsit ázottan tenyerestalpas humorral szólal meg), a népszerű Román népi táncok líraiak és rusztikusak. Az Erdélyi táncok (a zongorára írt Szonatina zseniális zenekari változata) falusi zenekart idéző fafúvós résszel indul az első „tételben”, a tüzes Román tánc pedig (az eredeti kettőből itt csak egy szerepel) timpanin, nagydobon és fagotton hasít a fülünkbe. Miközben hallgattam a lemezt, felaló járkáltam a szobámban, elragadtatottan és hálásan, hogy végre olyan Bartók-előadást hallhatok, amely tényleg magyarnak is hangzik. Bár csak más európai zenekarok is ilyen egyéniek lennének! De most nem is ez a fontos: Fischer és a budapestiek jó irányba haladnak, és ez a nagyszerű lemez eddigi legjobb munkájuk.

R(ober) C(owan)

Ami késik, nem múlik: tizenöt év késéssel ugyan, de végül mégis megjelentek az Európa Kiadó első korszakának dalai. Ezek azok a dalok, amelyek megalapozták a zenekar kultuszát, amelyek a nyolc-

Csoport, hiszen kisebb-nagyobb megszakításokkal a mai napig léteznek, míg a Kontroll a későbbiekben utódzenekarai révén volt meghatározó. Az URH-s Müller Péter Sziámi néven alapított – azóta szintén kultikussá vált – zenekart,

Bárdos Deák Ági az Ági és a Fiúkban folytatta, és ott volt még a Balkán Tourist és a Kampec Dolores. Ez az időszak volt a magyar könnyűzene utolsó olyan periódusa, amikor a „zenésztársadalom” kifejezés még egy összetartó, egymást tisztelő és egymásra ható közeget jelölt, nem pedig elszigetelt slágergyárosok alkalmi tömörülését.

Persze ezeket a zenekarokat a közös zenei élményeken, hatásokon túl a lázadás, mint életfelfogás, és az ebből táplálkozó életérzés is összefogta. Ezek a fiatal művészek egy nagy baráti társaság és szellemi közösség tagjai voltak, rendszeresen felléptek egymás koncertjein, akárcsak a most megjelent CD utolsó felvételén, a Bon-bon-si-bon című Kiadó-számban, amelyben a teljes Kontroll közreműködött.

A magyar alternatív érából az Európa Kiadó volt az első együttes, amely lemezszerződéshez jutott, és az egyetlen, amely még a rendszerváltás előtt készíthetett albumot. 1986-ban jelent meg a Popzene, és az évtized végén a Szavazz rám. S hogy miért nem működött a cenzúra? A korszak történései kiszámíthatatlanok voltak, utólag pedig megindokolthatatlanok; a magyarokat talán az lehet, hogy az Európa Kiadó kifejezetten igényes produkcióival megingatta a Hungaroton vezetőiben az alternatív zenéről kialakult tévhiteket. Az együttes nyíltan már nem politizált, csak a dalok hangulata fejezett ki

bizonyos irányultságot – megérett tehát a kiadásra. Ezután – egy-két koncertfelvétel megjelenésétől eltekintve – hosszabb szünet következett, míg 1994-ben új albummal és összetétellel jelentkezett az Európa Kiadó. Azóta az énekes-gitáros Menyhárt Jenő New Yorkban él, de az idei Diákszigetre újra összeállt a csapat, és ebből az alkalomból megjelentettek két, régi anyagokat tartalmazó CD-t, Love '82 és Jó lesz nekünk címmel.

A Love '82 egy, még kiforratlan stílusú, de már egyéni utakra „tévedt” zenekar szerzeményeit tartalmazza, amolyan zseniális ifjúkori zsenigék ezek. A felvételek az Ikarusz Művelődési Ház stúdiójában készültek, és – a CD meghallgatása után – le kell számolnunk azzal az illúzióval, hogy az anyag kalóztérjesztésének idején, amikor kazettáról kazettára „öröklődtek” a számok, a másolás tette tönkre a felvétel minőségét. Ezek a technikai hiányosságok azonban hozzátartoznak a „földalattisághoz”; éppen ezt az amatőr jelleget kedveltük a korszak zenéiben. A számok azonban már egyáltalán nem nevezhetők amatőrnek, nem vádolhatók kidolgozatlansággal, bár tény, hogy jóval egyszerűbb kompozíciókról van szó, mint amilyenek a későbbiekben, Másik János belépése után születtek. De az akkori fellállás (Menyhárt Jenő – gitár, ének; Kiss László – basszusgitár; Dénes „Dönci” József – gitár; Magyar Péter – dob; Újvári János – szaxofon; Gerő András és Kamondy Ágnes – billentyűs hangszerek) alapozta meg a későbbi utánozhatatlan „Kiadóhangzást”, és olyan legendás számokat szült, mint a Turista, a Mocskos idők, a Fiala magyarok, vagy az Európa Kiadó. Az orwelli hangulatú A birodalom visszavág (oda, ahonnan jöttem) nyomasztó víziójánál pedig egyetlen magyar zenekar sem fogalmazta meg plasztikusabban azt a „feelinget”, ahogyan a diktatúra elnyomja az egyéniséget.

Kovács Gergely

EURÓPA KIADÓ - LOVE '82'

1. **Turista** Zene: Európa Kiadó Szöveg: Menyhárt Jenő
 2. **Nem vagy olyan jó** Zene és szöveg: Menyhárt Jenő
 3. **33 nevem volt** Zene: Európa Kiadó Szöveg: Menyhárt Jenő, Miller Péter
 4. **Lehet** Zene: Európa Kiadó Szöveg: Kiss László
 5. **Nincs sok időm** Zene: Gerő András Szöveg: Menyhárt Jenő
 6. **Európa Kiadó** Zene: Európa Kiadó Szöveg: Menyhárt Jenő
 7. **Fiala magyarok** Zene: Európa Kiadó Szöveg: Müller Péter
 8. **3 Judit, 4 Zsuzsa** Zene és szöveg: Menyhárt Jenő
 9. **Szabadíts meg** Zene és szöveg: Menyhárt Jenő
 10. **Mocskos idők** Zene és szöveg: Menyhárt Jenő
 11. **A birodalom visszavág (oda, ahonnan jöttem)** Zene: Európa Kiadó Szöveg: Menyhárt Jenő, Miller Péter
 12. **M. avagy egy város** Zene: Európa Kiadó Szöveg: Kiss László
 13. **Rendőrlány** Zene és szöveg: Menyhárt Jenő
 14. **Bon-bon-si-bon** Zene: Kiss László Szöveg: Menyhárt Jenő, Müller Péter, Márkó Deák Ágnes

Európa Kiadó:
Love '82
Bahia

L O V E ' 8 2

vanás évek elején rabul ejtették a fővárosi fiatalságot, lelket és hitet öntve beléjük. Az újhullám pesszista létezésével átíratott szövegek bizonyosságot adtak, hogy nem ebben a generációban van a hiba, hanem a világ rossz körülötünk – és ez már hit: ellenállni a besavanyodásnak, az elszürkülésnek, s ha kell, gyérünk a „föld alá”, éljen az underground!

A hazai újhullám a Vágtázó Halottkémmel kezdődött. Nem sokkal utánuk (1980-ban) alakult az URH, amely a punkos indíttatás mellett már sajátos stílusjegyeket is tudott mutatni. Az URH megalakulásától kezdődik a magyar alternatív zene időszerűsége; az URH a kiindulópont, az eredet és az etalon. Az URH később két részre, az Európa Kiadóra és a Kontroll Csoportra szakadt, és ez a két zenekar – a fiatal képzőművészek Albert Einsteinról elnevezett Bizottságával „triumvirátussá” kiegészülve – uralta évekig a fővárosi klubéletet. Az Európa Kiadó maradványokká bizonyult, mint a Kontroll

Az emberiségnek szembe kell néznie a kihívással, hogy – nem is olyan sokára – eljön az a kor, amelyben életképtelen fogyatékosnak és identitás nélküli hontalannak számít majd az, akinek nincs saját számítógépe. Komputerek képernyőjén keresztül fogunk informálódni, szórakozni, bevásárolni, rokont látogatni, és természetesen a társadalom túlnyomó része csak a klaviatúra segítségével találkozik majd a kultúrá-

mindazt, amit valószínűleg soha nem mert volna elmondani. A maga szerény módján írta a világlágereket is, egyiket a másik után. A Graceland nem véletlenül lett Simon legsikeresebb albuma azóta, hogy Garfunkel nélkül, szólóban folytatta pályafutását. Hangulatos dalok, remek hangszereles, apró zenei finomságok, s mindez világmegváltó tervek és – az afro-kórusoktól eltekintve – formabontó újítások nélkül. Az énekes-gitáros épp

PAUL · SIMON
GRACELAND

Paul Simon:
Graceland –
multimédia CD
Warner

olyan visszafogott, amikor lírai balladát ad elő, mint ahogy a neves amerikai humoristával, Chevy Chase-zel hülyéskedik a You Can Call Me Al klipjében; mégis érezhető, hogy a Graceland Simon pályafutásának talán a leginkább felszabadult és vidám lemeze. Életének ezt a boldog időszakát

PAUL SIMON

mutatja be a CD „ROM” része: megismerhetjük a kiváló fekete zenésztársakat, és a lemez születésének körülményeit; láthatjuk Pault a színpadon, és ahogy meghatottan rázza Nelson Mandela kezét, még a fajúldozó dél-afrikai rezsim időszakában. A nyomtatott dal-szövegek mellett ráklikkelhetünk a kis papírdarabokra felvázolt kéziratokra is, miközben Simon velünk szemben ül, és „interaktívan” hozzánk beszél, ihletről, inspirációról. A művész – minden érdeme ellenére – ezúttal sem használta ki a nagy lehetőséget: ahelyett, hogy a „szép, új világból” adott volna ízelítőt, mindössze az átlagosnál jóval személyesebb, „audiovizuális” borítóba csomagolta a lemezt.

val, művészetekkel. A multimedia-művészet és -CD-k e futurisztikus elképzelés hírnökei: magabiztosan reprezentálják az elektronika határtalan kreativitását és komplexitását. Paul Simon tizenegy év után ismét kiadott, nagy sikerű albuma, a Graceland CD-ROM-változata azonban semmiképp sem sorolható ezek közé. Simont – „ösi” életfelfogása folytán – még mindig az emberek érdeklik, az emberszabásúak érzéseiről énekel, sőt még a gépekhez is emberi léptékkal közelít a technika mindenhatóságának korában. Valószínűleg sohasem vágyott arra, hogy világhírű legyen, és nem is erőlködött görcsös igyekezettel, hogy meghökentse az embereket. Csak szívvel-lélekkel zenélt, kiénekelte magából

mutatja be a CD „ROM” része: megismerhetjük a kiváló fekete zenésztársakat, és a lemez születésének körülményeit; láthatjuk Pault a színpadon, és ahogy meghatottan rázza Nelson Mandela kezét, még a fajúldozó dél-afrikai rezsim időszakában. A nyomtatott dal-szövegek mellett ráklikkelhetünk a kis papírdarabokra felvázolt kéziratokra is, miközben Simon velünk szemben ül, és „interaktívan” hozzánk beszél, ihletről, inspirációról. A művész – minden érdeme ellenére – ezúttal sem használta ki a nagy lehetőséget: ahelyett, hogy a „szép, új világból” adott volna ízelítőt, mindössze az átlagosnál jóval személyesebb, „audiovizuális” borítóba csomagolta a lemezt.

Kovács Gergely

HEAVEN'S

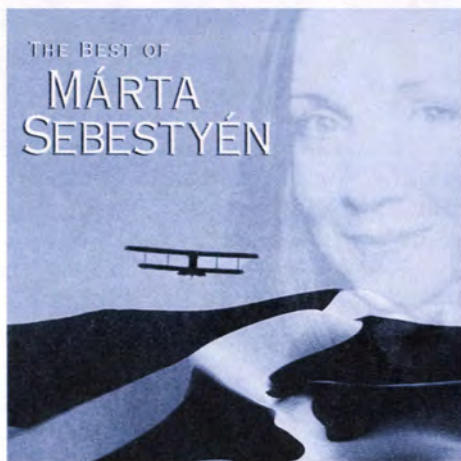
Furcsa dolog, hogy egyegy igazán eredeti bluesválogatás piacra dobásáról például, mint ez esetben, B. B. King, John Lee Hooker, Junior Wells és más nagyságok felvételeinek egymás mellé helyezésére – napjainkban általában csak a filmzene adnak lehetőséget. Pedig a Good Morning Little Schoolgirl, a Red House vagy B. King két csodálatos gitárvarázslata, a The Thrill Is Gone és a Don't Answer The Doorlán minden különösebb aktualitás nélkül is fogyna a klasszikus blues rajongóinak világszerte népes körében.

Feeling Minnesota
– filmzene
Atlantic/Warner

FEELING

Különös mozi a Feeling Minnesota (magyar változatban: Féktelen Minnesota), és a zenéje sem mindenről szól. A Keanu Reeves és Cameron Diaz főszereplésével nemrég bemutatott film a klasszikus road movie és a kallódó fiatalokról szóló „generation” alkotások ötvözeté, s ennek megfelelően a zenében is viszonylag távoli műfajok keverednek. Korai soul a lírai örökzölddel, a társalapú blues a latinus ritmusokkal. Az erőközött vannak világsztárok (Nancy Sinatra, Bob Dylan, The Righteous Brothers, Los Lobos) és kevésbé ismert nevek; az azonban

SEBESTYÉN MÁRTA

**The Best Of
 Márta
 Sebestyén
 Rykodisc/
 MusiCDome**

Sebestyén Márta az elmúlt években szinte észrevehetetlenül, de mégis visszavonhatatlanul a világsztárok sorába emelkedett. Ezt bizonyítja az is, hogy kiadója, a Rykodisc-csoporthoz tartozó Hannibal Records elérkezettnek látta az időt egy Best Of-válogatás megjelentetésére. Nem kell hozzá különösebb jóstehetség, hogy megállapítsuk: a kilencvenes évek talán

legfontosabb zenei divatirányzata, a világzene történetében mérföldkő lesz ez az album; fényes bizonyítéka annak, hogy a zene valóban globális, nemzeteket összekötő nyelv, amelyet nem korlátozhatnak etnikai és országhatárok. Márta ugyanolyan meggyőző erővel és átéléssel énekel anyanyelvén vagyis magyarul, mint szerbül, horvátul, hindi nyelvjárásokban vagy akár angolul. Arról sem szabad megfeledkezni, hogy az erdélyi kultúrához való közelsége okán a román szinte második anyanyelve, Kismet című, 1996-os szólólemezén – amely az európai rádióadók világzene-játszási listáján éves összesítésben az első helyen végzett – pedig görögül, bolgárul, sőt baskir dialektusokban is énekel. A Best Of-album érdekessége az Én csak azt csodálom (Lullabye For Katharine), amely Anthony Minghella sokszoros Oscar-díjas filmje, Az angol beteg egyik betétdala.

Zombori Tamás

**Heaven's Prisoners
 (Blues Compilation)
 Muzsika
 Atlantic/Warner**

PRISONERS

Úgy tűnik, szinte nem kizárt, hogy a kasszasikernek tervezett Heaven's Prisoners (magyar változatban: Mennyei börtön) nézői világszerte sokkal többen lesznek a fekete gitárzene kedvelőinél. Így aztán a film nyomán olykor is eljutnak ezek a dalok, akik King of the Hill korában – jó harminc éve – még nem is léteztek, s ebből adódóan mindeddig esetleg a népszerűségüket sem szerezték létezéséről. Ez az album azonban egyszerűen felfogható harminc év exkluzív blueszenei válogatásának. Nemcsak ha ennek tekintjük, remek munka volt.

Bóday Pál Péter

MINNESOTA

Az amerikai dal közös vonása, hogy hitelesen ábrázolja az amerikai Dél ellentmondásos világát, a hihetetlenül provinciális Minnesota sokszínűségét, a számára mégis vonzó atmoszféráját. Az Atlantic kiadó szerkesztői ezúttal is profi munkát végeztek: ez a soundtrack nem toplista-szerű válogatás; nem több mint „aláfestő” zenei gyűjteménye, és mégis emlékeztet azokra a dalokra, amelyeket nyújthat azoknak is, akik nem látták a filmet, vagy az idősebb generációhoz tartoznak, és fogalmuk sincs, hogy ki is az a Keanu Reeves és Cameron Diaz...

Zombori Tamás

ORSI

Legnagyobb gazi kínálati piac van ma Magyarországon a női énekesekből és zenekarokból. Szinte minden jobb hangú vokalistalány készíthet mostanában szólóalbumot, a zenei menedzserek pedig sorozatban gyártják a háromtagú lányegyütteseket (Baby Sisters, Bestiák, Fresh). Első ránézésre Orsi Ha lemege a nap címmű korongja is e túltermelési válság futószalagról lekerült produkciója. Végighallgatva az albumot azonban világossá válik, hogy itt azért másról van szó. Meglepően igény-

es zenei megoldások, nagy műgonddal kiválasztott háttérzenészek és néhány igazán jól megkomponált dal. Orsi énekhangja sokoldalúan képzett, több stílusban is jól alkalmazható, s végső soron ez adott lehetőséget a dalok készítőinek arra, hogy az említett, éles piaci versenyben mégis megkockáztassák az igényességet. S ami szintén nem lényegtelen: Dorozsmai Péter dalaiban nem a nagymenők rutinjával, hanem hallható lelkesedéssel gitározott Tátrai Tibor, saxofonozott Dész László, s játszott a többi háttérzenészes. Az albumon még a dobprogramok „megkomponálása” is értő kezekbe került: a gyengébb nótákat például kifejezetten a jó komputertitmusok mentik meg az unalmától.

Bóday Pál Péter

**Orsi:
 Ha lemege
 a Nap
 Sony**

Forrás estek

A Gramofon immár több mint fél éve rendszeresen beszámol a Forrás estek koncertjeiről. A következő szezontól a közönség és a kritikusok részéről egyaránt különleges érdeklődést kiváltó sorozat alapjaiban változik meg. Erről kérdeztük Jakobi László gondonkaművészt, a Forrás estek hangversenysorozat létrehozóját és rendezőjét.

• *Mi a változás lényege?*

– A hangversenysorozatot továbbra is a Zeneakadémia Nagytermében tartjuk, és a ciklusban változatlanul kiemelkedő szerepet tölt be a kamarazene népszerűsítése, illetve a magyar zenei élet értékeinek megőrzése, valamint nemzetközileg elismert művészeink és fiatal tehetségeink rangos koncertjeinek megvalósítása. A legfontosabb változás, hogy áttérünk a naptári évet átfogó béreltsorozatok megrendezésére. Bérelteink januárban, az újévi koncerttel indulnak, és decemberben, karácsonyi hangversenyekkel zárulnak. Már

második éve gondolkodom azon, hogy a mai magyar gazdasági helyzetben megvalósíthatatlan a szeptembertől júniusig tartó hangversenysorozatok megszervezése. Az eladott jegyekből származó bevétel telt ház esetén is csak tört részét fedezi a kiadásoknak, ezért a szponzorok támogatása, illetve a velük kötött együttműködési szerződések jelentős részét képezik bevételeinknek. Tekintettel arra, hogy a legtöbb vállalkozó márciusban képtelen dönteni arról, hogy a következő évben milyen összeget költhet reklámra vagy a kultúra támogatására, nem tervezhetünk hagyományosan, szeptembertől júniusig tartó koncertévad alapján. Úgy érzem, közönségünk részére sem lesz kellemetlen, ha a karácsony előtti időszakban vásárolhatnak szeretteiknek koncertjegyeket vagy hangversenybéreltet, mely az egész következő évet magában foglalja.

• *Mi lesz az eddig elkelt, 1997/98-as Forrás-béreltekkel?*

– Természetesen a béreltek érvényesek. A megmaradt jegyek őszi bérelteként vásárolhatók meg; legkésőbb november közepétől pedig kaphatóak lesznek a Forrás estek 1998-as, egész évre szóló béreltei; természetesen a körülmények miatt csak korlátozott számban, hi-

szén a tavaszi koncertekre a jegyek több mint ötven százaléka elfogyott.

• *Kikkel találkozhatnak az érdeklődők a Forrás estek hátralévő hangversenyein az idei évben?*

– Október 14-én tartjuk első hangversenyünket, amelynek főszereplője Vigh Andrea hárfaművész és a Budapesti Vonósok. Händel, Mozart, Wagenseil, Grieg és Debussy művei, hárfaversenyei mellett ősbemutató is szerepel a programban: Mártha István Hárfaversenye. November 4-én Perényi Miklós és Várjon Dénes, majd november 29-én a Forrás Kamarazenei Műhely Zenés mesék – mesés zenék című estje zárja az idei évünket. Aki mindhárom hangversenyünkre vásárol jegyet, tíz százalék kedvezményben részesül.

• *És az 1998-as tervek?*

– Nagyszerűnek ígérkezik 1998-as programunk, hiszen a tervek szerint a Forrás estek keretein belül fellép Kocsis Zoltán, Gulyás Dénes, Várjon Dénes, az Amadinda Ütőegyüttes, a Bartók és a Keller Vonósnégyes, a Liszt Ferenc Kamarazenekar és a Budapesti Vonósok. Megtartjuk hagyományos újévi és karácsonyi hangversenyeinket, valamint Horgas Eszter és Vigh Andrea fuvola-hárfa estjét; és természetesen fellépnek a Forrás Kamarazenei Műhely művészei is. Tárgyalásokat folytatok az Állami Hangversenyzenekarral, a Budapesti Fesztiválzenekarral és a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarával. Az már most biztosnak tűnik, hogy a Forrás estek jövő évi béreltsorozatainak látogatói szimfonikus nagyzenekari produkciókat is hallhatnak.

• *A Gramofon hasábjain a jövőben a Forrás estek közreműködői, főszereplői is megnyilatkoznak...*

– Valóban, más oldalamról is bemutatkozom, hiszen a Forrás estek vendégeivel és közreműködő együtteseivel készíték riportokat a Gramofon részére. A következő számban Vigh Andrea hárfaművészével találkozhatnak, aki október közepén különlegesen zsúfolt program elé néz, hiszen szólóestje mellett Kocsis Zoltán dirigálásával, a Budapesti Fesztiválzenekar kíséretével is fellép a Zeneakadémián. Ugyancsak október közepére várható új, hárfaversenyeiket tartalmazó CD-jének, valamint három CD-ből álló albumának megjelenése is, amely eddigi lemezeiből nyújt válogatást. Remélem, a tervezett interjúsorozat elnyeri a Gramofon olvasóinak tetszését. Szeretnék izgalmas információkkal szolgálni a Forrás estek aktuális koncertjeivel és közreműködő művészeivel kapcsolatban.

AUDITORIUM • AVANTGARDE ACOUSTIC • DATATEAM AUDIO • DUNAUDIO
L'AUDITEUR • MAGIC SOUND • MERLIN AUDIO • SÖUND ARTS AUDIO

BUDAPEST HIGH END S H O W

Hotel Atrium Hyatt 1051 Budapest Rooseveltt tér 1.

A világ legszínvonalasabb audio készülékei 1997. november 7-9.

TÁMOGATÓK
SZTEREÓ MAGAZIN BUDAPEST RÁDIÓ GRAMOFON

Az angol Gramophone magazin kiemelt helyen ír **Kocsis Zoltán** Bartók-felvételeiről. A recenzens Rob Cowan szerint Kocsis a háború utáni korszak egyik legkiemelkedőbb zongoralemezével ajándékozta meg a hallgatókat.

Vladimir Ashkenazy hatvanadik születésnapjának alkalmából a Decca három felvételt is a piacra dob, ezáltal is bemutatva a neves muzsikussokoldalúságát:

- Sosztakovics: VII. szimfónia (vezényel: Vladimir Ashkenazy)
- Mozart: Zongoraversenyek (zongorán közreműködik: Vladimir Ashkenazy)
- Chopin: Noktürnök és balladák (Vladimir Ashkenazy – zongora)

Július 20-ától megváltozott a **Hungaroton Classic** címe és telefonszáma. Az új adatokat itt közöljük: Hungaroton Classic Komolyzenei és Irodalmi Kiadó Kft. 1126 Budapest, Nagy Jenő u. 12. T.: 202-31-88, fax: 202-37-94.

Október 16-án lesz húsz éve, hogy az évszázad egyik legnagyobb sikerű énekesnője, **Maria Callas** elhunyt. Ezen a napon az egész zenei világ a Milánói Scalára, Callas legnagyobb sikereinek színhelyére figyel, ahol emlékkiállítás nyílik a művésznő még élő munkatársai, Di Stefano, Zeffirelli, Giulini jelenlétében. Az évfordulóra jelenik meg a The Voice of the Century címet viselő CD-album, amelyet Callas művészi és technikai szempontból egyaránt tökéletes felvételeiből válogattak.

A képen látható **Maxim Vengerov** 1997. július 14-én megkapta az UNICEF tiszteletbeli zenei követe címet. A kitüntetést a 22 éves szibériai születésű hegedűművésznek Stephen Lewis, az UNICEF alelnöke adta át július 14-én. E rangos elismeréssel Maxim Vengerov olyan neves művészek sorába került, mint Peter Ustinov, Roger Moore, Julio Iglesias, vagy Liv Ulmann.

Nigel Kennedy kiadás előtt álló új stúdiófelvételén Elgar Hegedűversenye és Vaughan Williams: The Lark Ascending című műve szólal meg a City of Birmingham Symphony Orchestra és Sir Simon Rattle közreműködésével.

Offenbach Hoffmann meséi c. operájának teljes felvétele az elmúlt év végén jelent meg az Erato gondozásában. Az album nemrégiben két lemezdíjat is nyert: a Diapason D'Or díjat és a Nouvelle Académie du Disque nagydíjat.

A Teldec Classic kiadásában jelenik meg hamarosan **Beethoven** öt zongoraverse-

nye, mely lemeznek szölistája Schiff András. A negyvenes éveiben levő művész most látta elérkezettnek a pillanatot, hogy felvételt készítsen Beethoven zongoraversenyeiből, hiszen mindeddig várt a megfelelő zenekarra és karmesterre. A CD dirigense Bernard Haitink, aki a Drezdai Staatskapelle zenekarát vezényli.

Az EMI számos centenáriumi eseménye közül is kiemelkedik **Paul McCartney** új, címében kelta ihletésre utaló szimfonikus költeményének kiadása. Az új mű – kritikusaik szerint – rendkívül jelentős előrelépést tükröz a klasszikus formák alkalmazásában.

Michael Nyman a Zongoralecke című film kísérőzenéje után vált világszerte igazán híressé és népszerűvé. Október elején esedékes budapesti fellépésével egyidejűleg jelenik meg három új versenyművet tartalmazó CD-je, melyen a szaxofonra és csellóra írt Kettősverseny, a Trombonverseny és a Csembalóverseny hallható. A műveket a szerző vezényli.

válogatta: Bősze Ádám

A Private Music Productions elsőként közölte a Gramofon szerkesztőségével, hogy végleges Kenny Garrett idei budapesti fellépésének dátuma. A Petőfi Csarnok-beli koncert október 28-án este nyolckor lesz, az együttes tagjai: a „főnök” altszaxofonozik, Kenny Kirkland zongorázik, Nat Reeves bőgőzik, Jeff „Tain” Watts dobol. Garrett-tel interjút olvashattak előző számunkban, új lemezéről pedig a nyár eleji, 6. számunkban írtunk kritikát.

A húszas-harmincas évek népszerű jazzét is előadó, mindig látványos fellépéseket adó Cotton Club Singers tovább egyengeti a nagy sikerekhez vezető útját: (lapzártánk után) szeptem-

ber 6-án a Budai Parkszínpadon terveztek látványos, nagy apparátust felvonultató koncertet. A tévéfelvételen kívül CD is készül.

Nagykanizsán október 10–11-én lesz az idei Alpok-Adria MKB Jazzfesztivál. Péntek este fél nyolctól a Szekszárdi Jazz Quartet, az Unga-Bunga And the Funky Horns, és a Kleinschuster Quintet (Pege Aladárral) lép fel. Éjféλι koncerten a Pleszkán triót hallhatják. A szombati koncert is fél nyolckor kezdődik, a Shabu-Shabu együttest (Berki Tamással) Archie Shepp kvartettje követi, az éjféλι koncertet pedig a Weszely Quartet adja, Tomsits Rudolf vendégszereplésével.

WARPIGS • RAPID

CD•MC
PolyGram

A régóta
várt lemez
augusztus
végétől
a boltokban

A Szegedi Jazz Napok '97. műsora

1997. október 2-5.

Október 2. csütörtök 19 óra

Szegedi Együttesek Napja

Caffe Café,

közreműködik:

Kurina Kornél – gitár

Vágó László

Jazz Műhely

Szaniszló János Trió,

közreműködik:

Fabien Chouraki – szaxofon

(Franciaország)

YAM együttes

(Hódmezővásárhely)

Október 3. péntek 19 óra

Pleszkán Frigyes szólókoncert

Leslaw Mozdzer – Adam Pieronczyk Duo

(Lengyelország)

Egberto Gismonti Trio

(Brazília)

Október 4. szombat

Jazz Consort

Steve Gut „Balkáni vázlatok” együttese

(Jugoszlávia)

Betty Carter and her Trio

(USA)

Október 5. vasárnap

Grencsó Kollektíva

John Surman Quartet

(Anglia)

KIÁLLÍTÁS:

1997. október 2. csütörtök 18 óra

IMPROVIZÁCIÓK

Bátaı Sándor, Györgydeák György,

Harangozó Ferenc, Jancsikı József,

J. Lieber Erzsébet, Mocsári Mária,

Ország László, Takács Zoltán,

Tóth József gyűjteményes kiállítása

A kiállítást megnyitja:

Géger Melinda művészettörténész

INFORMÁCIÓK

A fesztivál helyszíne:

Szegedi Ifjúsági Ház Közhasznú

Társaság

(6721 Szeged, Felső Tisza-part 2.)

Tel.: 62/423-640

Fax: 62/423-641

Tavaszi Dupla

Gramofon-játék

Eredményhirdetés

Tisztelt Olvasó!

Lassan beköszönt az ősz, így nem halogathatjuk tovább Tavaszi dupla című, áprilisban kezdődött játéksorozatunk eredményhirdetését és a helyes megfejtések közlését. Mint bizonyára ön is emlékszik rá, a beküldési határidőt a főnyereményre pályázók esetében – az öröndetesen nagy érdeklődésre való tekintettel – augusztus 10-éig meghosszabbítottuk, s ez megalapozott döntésnek bizonyult, hiszen még július–augusztusi számunk megjelenése után is érkeztek helyes megfejtések.

A harmadik forduló kérdéseit helyesen megválaszolók közül a PolyGram és a Harmonia Mundi (magyarországi forgalmazó: Karsay és Tsa.) CD-ajándékát nyerte: **Dr. Kőbalmi Zoltán** miskolci olvasónk.

A dupla főnyereményt – egyéves Gramofon előfizetést és egy 10 ezer forint értékű vásárlási utalványt a CD Bár (1088 Budapest, Krúdy Gyula utca 6., telefon: 138-4281) ajándékként – **Dr. Lengyel József** (Budapest, XIV. ker.) nyerte. Gratulálunk!

Ezúton jelentjük be, hogy októberi számunkban, *Őszi klasszikusok* címmel új játéksorozatot indítunk, amelyben a Gramofon partnere a Hungaroton Classic lesz.

A Tavaszi Dupla helyes megfejtései:

1. forduló

- 1.) Arthur Honegger: Pacific 231
- 2.) Beethoven: IX. szimfónia
- 3.) 1985, Budapest Kongresszusi Központ
- 4.) Quartet West

2. forduló

- 1.) Telarc Jazz (magyarországi forgalmazó: Karsay és Tsa)
- 2.) Time Out, 1959
- 3.) Joseph Myslivecek, Leopold Kozeluch, Johann Baptist Vanhal stb.
- 4.) Wanda Landowska, Horváth Anikó stb.

3. forduló

- 1.) This Is Da Drum
- 2.) Quiet
- 3.) Franz Xaver Süssmayr
- 4.) Collegium Vocale (Genf)

MEGREDELŐ LAP

Megrendelem a **GRAMOFON – The Hungarian CD Review** című folyóiratot, az igényes zenerajongó lapját példányban.

- egy évre: a bolti árnál 252 forinttal olcsóbban, **3300** forintért.
 fél évre: a bolti árnál 76 forinttal olcsóbban, **1700** forintért.

Megrendelő neve:

Címe:(város, község, kerület).....(utca, tér, ltp.)
(házzám).....(emelet, ajtó)(irányítószám)

Az előfizetési díjat

- a részemre küldendő átutalási postautalványon számla ellenében, átutalással egyenlítem ki.

A megrendelőlapot az alábbi címre kérjük feladni:

AMFISZ Kft. 1025 Budapest, Mandula u. 31. Fax: 212-4782

GRAMOFON

Mindent vagy semmit!

Kedd, szerda, csütörtök
TV2 21.30

Mindent vagy semmit! -
ahol a tudás hatalom, de
néha hallgatni is arany!

Mindent vagy semmit!

- új időpontban a TV2-n...
és aki sohasem hiányozhat:
a játékvezető, Vágó István!

Kedd, szerda és csütörtök
este milliókkal együtt
szurkoljon Ön is a
lángelmék bajnokainak!

Tartalmas szórakozást
mindenkinek!

Őszi Fesztivál

'97

Idén hatéves Budapest legjelentősebb kortárs ösztönművészeti fesztiválja. A rendezvénysorozat elsődleges célja változatlanul az, hogy Budapest közönségének bemutassa napjaink és az elmúlt évtized jelentős alkotóit és művészi eredményeit, bármely művészeti ágban (zene, tánc, színház, film, fotográfia, képzőművészet, elektronikus és számítógépes művészet, irodalom stb.) A Budapesti Fesztiválközpont által szervezett rendezvényen ebben az évben a zene a kiemelt művészeti ág.

KORUNK ZENÉJE (a Nemzeti Filharmónia és a Budapesti Őszi Fesztivál közös szervezésében)

szeptember 27-28. - 19.00,

Katona József Színház Kamra
Sáry László-Pilinszky János:
Élőképek – opera hangversenyszerű előadásban (bemutató)

szeptember 28. - 19.30,

Régi Zeneakadémia
Szeverényi Ilona cimbalomestje

szeptember 29. - 19.30,

MTA Kongresszusi Terem
Vidovszky László akadémiai székfoglaló hangversenye

szeptember 30. - 19.30,

Zeneakadémia, Kisterem
Decsényi János szerzői estje

október 1. - 19.30,

Zeneakadémia, Nagyterem
A Magyar Rádió és Televízió
Szimfonikus Zenekara
vezényel: Kovács László

október 1-2.

Fészek Művészklub, Nagyterem
Osztrák-magyar zenetudományi szimpózium
Zeneszerzés 1945 után Ausztriában
és Magyarországon

október 2. - 19.30,

Magyar Rádió, Márványterem
Ensemble Wiener Collage (Ausztria)

október 3. - 19.30,

Zeneakadémia, Nagyterem
A Magyar Állami Hangversenyzenekar és

a Magyar Állami Énekkar
vezényel: Kocsis Zoltán

október 4. - 20.00,

Petőfi Csarnok
Ensemble für Intuitive Music Weimar
(Németország)

október 4. - 19.30,

Fészek Művészklub
Egri Mónika, Pertis Attila (zongora)
és Bokor Júlia (ének) kamaraestje

október 5. - 19.30,

Zeneakadémia, Kisterem
Ősbemutatók

október 6. - 19.30,

Zeneakadémia, Kisterem
Szemző Tibor szerzői estje

október 7. - 19.30,

Zeneakadémia, Nagyterem
Amadinda Ütöegyesítés

október 8. - 19.30,

Merlin Színház
Forrás Kamarazenei Műhely

október 9. - 19.30,

MTA Kongresszusi Terem
A Budapesti Őszi Fesztivál Kamaraegyüttese

október 10-12.

Műcsarnok, Törley terem
A Magyar Rádió
II. Elektroakusztikus Fesztiválja

október 12. - 19.30,

MTA Kongresszusi Terem
Musikfabrik (Németország)
vezényel: Mauricio Kagel

TOVÁBBI ZENEI PROGRAMOK

október 5. - 20.00,

Petőfi Csarnok
Michael Nyman Band (Nagy Britannia)

október 2-4.

Fonó Budai Zeneház
Etno '97

október 8-12.

MU Színház
HungaroCarrot '97

**szeptember 26.
- október 12.**